

ZAPRTA VRATA

R-242

ARHIV

820

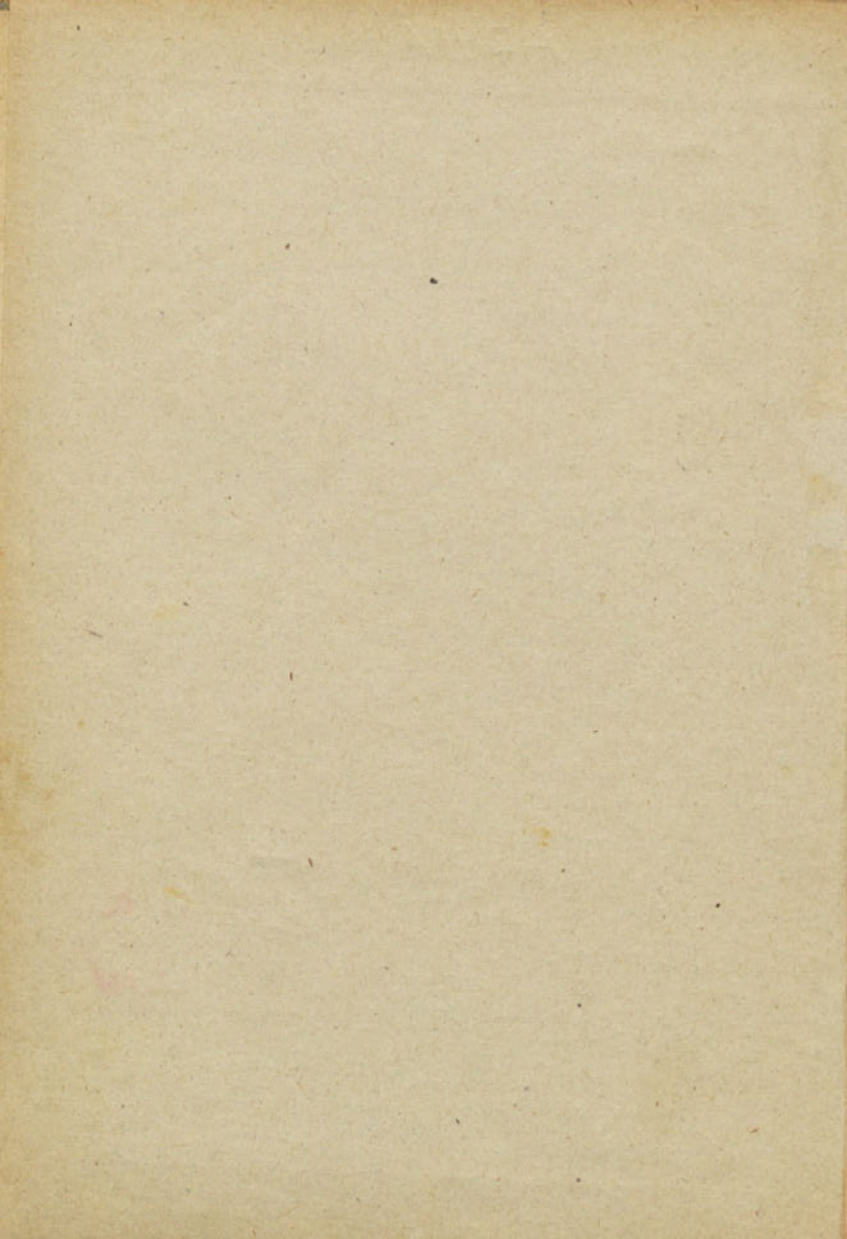
820

SINDIKAT METALURŠKIH DELAVCEV
JUGOSLAVIJE
PODRUŽNICA ŠT. 1
IMPOL
SLOVENSKA BISTRICA

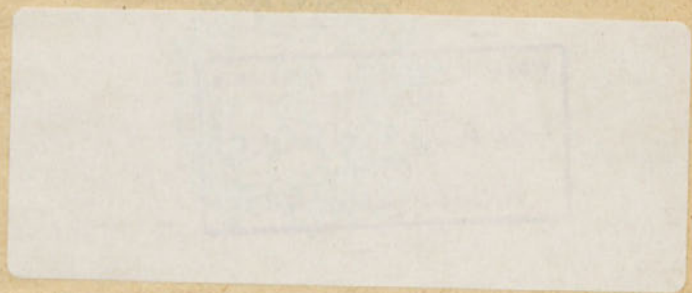

KNJIZNICA JOSIPA VOŠNJAKA
SLOVENSKA BISTRICA

8.872

JULIJA BRAČIČ
ZAPRTA VRATA

SLOVENSKE VEČERNICE

97

ZAPRTA VRATA

ANALI
AD

SPISALA
JULIJA BRAČIČ

1945

REDNA KNJIGA ZA UDE DRUŽBE SV. MOHORJA

82-311.6

KNJIŽNICA JOSIPA VOŠNJAKA
SLOVENSKA BISTRICA

8.872

ZALOŽILA DRUŽBA SV. MOHORJA V CELJU
TISKALA MOHORJEVA TISKARNA V CELJU

Hiše na Dolgem vrhu so, kakor bi bile sprte med seboj. Na hrbtišču preklanega gričevja čepi vsaka zase, kakor bi druga drugi ne privoščile svetlega sonca in jasnega neba. Prva se je postavila proti blatnemu kolovozu z licem, druga mu je obrnila hrbet, ta se je razkošatila na najlepšem grebenu, ona je zbežala v zatišje pod klanec. A sonce je dobro in pravično kot Bog; tu obseva brajdo izabele, tam nasade šmarnice, pšenico in koruzo prav tako kakor krompir in bob in ajdo. In kadar ob hudi uri stresajo oblaki točo, sklesti ta ves Dolgi vrh počez in po dolgem, noben ogon njive ji ne uide.

Zormanova hiša se je umaknila v najlepši kot. Zarinila se je na konec dolinice, prav pod vznožje griča, poraslega s smrekovjem. Videti je, kakor bi sto in sto smrek držalo svoje temne roke z razkrečenimi prsti nad to hišo, braneč jo vsega hudega v zimskih viharjih in julijskih pripekah. Ob svetlih, zgovornih nočeh, ko se zvezde sklonijo k zemlji in smreke vzpno v nebo, šumi v gozdu nad hišo mehko kakor široka materina krila in pripeva sladko in toplo kot njena pesem ob zibelki najmlajšega:

„Aja tutaja, aj aja . . .“

Zormanova Lucija je pridrgetala v hišo in zagnala z nog lesene cokle, da so v loku zletele pod klop. Potlej je zlezla na peč. Iz kota je izbezala preluknjano staro odejo, jo pregnila po peči in zarila glavo vanjo. Tenko, izsušeno telo se ji je zvijalo in stresalo v pridušenem joku, kakor bi

ga premetaval ostri krivec, ki je zunaj cvilil in piskal krog oglov. Šipe v oknih so šklepetale od mraza.

»Simon, ubogi naš Simon!«

Čuvaj pod pojato je zalajal v luno, ki se je polna široko smejala nad vrhovi smrek tam za hišo. Mačka pod mizo je zamijavkala in se v skoku pognala k Luciji na peč.

»Simooooooooon! Siiiiimon!«

V izbi se je stisnila tema, gosta kot postán močnik. Nihče ni segel ta večer po petrolejko na polico in prižgal luči. Luciji je bilo tako bolj po godu. Naj bo le tema. V predpasnik je zajemala solze, ki so ji zdaj že kar drle po licih. Rada bi uravnala in zvrstila v glavi vse, kar se je namotalo vanjo čez dan, pa ni mogla nič kaj pravega izluščiti iz spomina.

»Kako, le kako se je zgodilo?«

Lucija je bila stopila dopoldne k peči, kjer so se kopičkali otroci in vlekli mačka za rep. »Rezanico bo treba pripraviti. Ali mi pojdeš pomagat, Jurček?«

»Jaz sem jo včeraj,« se je nakremžil Jurček. »Naj gre Viktor.«

»Šele pojutrišnjem pridem na vrsto,« je butnil Viktor Frančeka.

»Pojdem pa jaz!« S peči je zdrsnil Simon, enajstleten, in gredé še sunil Frančeka pod rebra, da je tenko zacvilil. Potlej se je na tleh pretegnil, si zataknil za hlačke srajco, ki mu je bila zlezla izza pasu, vrgel nase suknjič in skočil v cokle pod klopjo. Nato je moško stopil po prédruju za Lucijo.

»Mraz je, teta; pohitiva, da bova prej spet na peči.«

»Beži, beži, to ni še nič, takle mrazek. Kadar bo sneg škripal pod podplati in se bodo ozeble sinice zaletavale v ledene rože na oknih, šele takrat bo pela zima pravo pesem.«

»Tedaj se bom lahko vsaj na drsalkah zapeljal v šolo,« se je razveselil fant. »Tomažev Mihec mi je bil eno nekje

zafučkal, a sem ga privil, da mi je moral prinesti drugo. Mislim je, da me bo, pa se ne dam, premalo ga je še!»

Lucija se je zasmejala. »Nič nikar se tako ne hrši, tudi tebe je šele za malo južino. — Zdaj pa poprimiva, da ne bova prezebala.«

Drrresk, hrsss, resk, hrsk, dreeesk sk sk, je pela slamo-reznica. Dresk, hrsk, resk — — —

»Nabrusiti jo bo treba; krma se že kar valja pod rezilom,« je presodila Lucija. Tedaj je med drugim ali tretjim reskom zakričalo, da je zarezalo v drobovje:

»Jezus! Teta Lucija!«

Potem je nekaj telebnilo po podu in tisto nekaj je bil Simon, zvijajoč se na kupu sena.

Do tu Lucija še nekako ve, dalje pa se ji vse niti voz-lajo. Ne ve, ali je vmes še kaj drugega kakor fantova krvava levica in ona, Lucija, ki je tekla kakor iz uma skoraj dve uri daleč po zdravniku in mu kar padla v sobo:

»Kakor Boga v nebesih vas prosim, gospod, usmilite se in rešite našega fanta!«

Dozdeva se ji tudi, da je pred zdravnikom povzdignila roke in da jo je zato neka gosposko oblečena ženska s kljukastim nosom pisano pogledala, a kdo bi mogel zdaj to natanko vedeti. Učeni mož je bil silo prijazen in ustrežljiv. Prej ko se je Lucija dobro zavedela, je sedela na vozu poleg zdravnika; ta jo je ljubeznivo gledal izpod zlatih naočnikov in jo kdaj pa kdaj kaj povprašal. Rjavec pa je dirjal, da je kamenje frčalo izpod koles.

Doma je šlo potlej, kot bi mignil: naložili so na voz kakor platno bledega Simona in zdravnik mu je skoraj kar gredoč del levo roko v bele obveze. Prisedla sta še oče in mati, ki so ji oči v teh nekaj urah zrasle do nespoznanja. Odpeljali so se na postajo in od tam v Maribor v bolnišnico.

Vseh pet otrok, Jurček, Monika, Viktor, Franček in najmlajši Blažek, je preplašeno pospalo po peči in klopeh

krog nje. Lucija jih je znosila v kamro, od koder je sem in tja zdrknil v temo njihov zasanjani stok.

Šele zdaj je prišla ura tudi za Lucijo. Zdaj, ko so ji bile priče samo tema in peč in mačka, ki je dremaje predla ob njej, zdaj se je lahko nazadnje izjokala tudi ona. Z ovsenimi plevami napolnjeno blazino si je bila položila pod glavo in legla vznak. Začrnelo leseno tramovje na stropu, ki si se ga lahko z rokami dotaknil, če si ležal na hrbtu, se zdaj ni niti razločilo iz teme. Peč je bila prijetno topla, prav taka kakor vsak večer, ko je norel po njej otroški drobiž in z očmi in usti požiral povest tete Lucije, le da je bila nocoj tiha in samotna, tako samotna in žalostna kakor Lucija s svojimi solzami, ki jih je bil že poln širok kuhinjski predpasnik.

Jaz sem kriva! Paziti bi bila morala na otroka!

Da, saj prav to je tisto. Nihče izmed domačih ji ni rekel žal besede. Svakinja Ana, Simonova mati, jo je samo pogledala; na dolgo so obstale na Luciji njene žalostne oči. To pa je bilo tudi vse. Lucija dobro ve, da ji Ana tudi poslej ne bo očitala na glas. A prizanesla ji ni. Tisti njen nemi pogled bo obujal odslej v njej svojo skrito, vsak dan znova porojeno bolečino.

Reči bi bila morala fantiču, posvariti ga, kakor je to storila še vsakikrat. Kam so ji bile neki ušle misli, da je prav danes na to pozabila?

Razmisliti moram, vse od začetka do konca in še enkrat razmisliti. Premleti, pretehtati. Ustaviti se in pregledati dosedanjo pot. Morebiti je bila narobe speljana in je zato zdaj prišlo to hudo nad Zormanovo hišo, po meni.

To je bila druga huda ura v Lucijinem življenju. Krava bo zaznamovana v njeni pratiki in nikoli je ne bo pozabila. Saj tudi one prve ne more, četudi se je odtlej obrnilo že toliko let.

Osemnajst jih je imela takrat. Bila je lepo rasla, vitkega telesa in drobnih korakov. Da, hoditi je znala, kakor bi si

ne upala prav stopiti na zemljo in bi le zvrha previdno in mehko tipala. Sicer pa ni bila všečne zunanosti. Bilo je, kakor da ji je vsa kri obstala na obrazu, tako je bil rdeč. Zobovje ji je bilo razmetano kakor kolje v vino-gradu po nevihti. In ko bi znala vsaj govoriti kakor drugi ljudje! A oči je imela lepe; sijale so mehko in vdano in kadar koli si se zagledal vanje, se ti je zdelo, da prosijo: bodi dober in usmiljen in ne sodi me po tem, kakor ti kaže pogled . . .

Zormanova Lucija ni bila lepa, a bila je mlada. In kadar je človeku srce natrpano z mladostjo, ne misli, da je srce kakor posoda, ki je v njej vzkipel mlado vino. Ve samo, da je mlado in da hoče živeti.

Pozna jesen je bila tedaj, prav za prav že zima. Dolgi vrh je pobelilo ivje in vseokrog je dišalo po snegu. Lucija je stopila na prag in se, menda že petič tisto jutro, ogle-dala po vremenu. Na severno, vzhodno in južno stran se je obrnila in še na smrekov gozd za hišo. Potegnila je sapo skozi nos, kakor je imela navado njena rajna mati, in zamomljala v brado:

»Kar lepo bo, mislim.«

Vrnila se je v hišo, vzela s klopi culo, ki si jo je bila že prejšnji večer pripravila, in odprla v hiško.

»Grem, ata. Srečno popotnico mi voščite in blago-slovite me!«

Oče Simon je sedel na robu postelje in si tlačil pipo. Gube na strniščastem obrazu so se mu še poglobile. Segel je po žveplenke na polico in si prižgal tobak. Lucija je videla, da se mu je roka pri tem močnejše tresla kakor druge krati. Počasi je potegnil dim, cmoknil z jezikom in privzdignil zgornjo ustnico, kakor je storil vedno, kadar je povedal kaj takega, kar ni bilo za vsak dan.

»Tak te le ne zdrži doma. Hm — — — Pa pojdi in poskusi, če je drugje lažje življenje in boljši kruh. Pri-vezati te ne morem k hiši, četudi bi rajši videl, ko bi še

nekaj časa potrpeła. Vidiš, da že visim skoraj v grob. Še malo in bom tam, kjer je tvoja mati. Močno se mi dozdeva, da bi tudi njej ne bila nič kaj po volji tvoja namera, ko bi bila še živa. Tudi tvoje sestre niso silile z doma, ne Micka ne Ančka in ne Barbika. Pod domačo streho so počakale ženinov.«

»Jaz nisem kakor one in ne mislim čakati ženina.« Lucija je začutila nekaj grenkega v dnu grla. Seve, oče je oče in misli, da je za vse njegove otroke enaka pot in pravica.

»Ob hudem času puščaš Ano samo z otrokom,« je obrnil oče pomenek.

»Ne bom se več gnala za druge in ne bom mládi za dekle. Krivice ji pa ne delam. V vinogradu in z njiv je pospravljeno, svinjska reja doma, stelja pod streho, drva pod pojato. Drugo bo že sproti postorila.«

»Govoriš, kakor bi se najmanj tri zime držale skupaj. Pa se bo čez nekaj mesecev že spet odprlo delo zunaj.«

»Pomagati si bo morala, kakor bo vedela in znala,« je skomizgnila Lucija. Nato sta dolgo molčala. Še nikoli se ni zdel Luciji oče tako zgrbljen in majhen. Zasmilil se ji je in zmehčala je glas, kolikor je mogla:

»Glejte, ata, da se ne boste zavrgli in zapustili! Ana včasih kar pozabi na postrežbo. Morate jo sproti opomniti.«

Oče se je rahlo nasmehnil in zmajal z glavo, češ o tem ni vredno zgubljeni besed. »Če se ti bo v svetu huje godilo, kot zdaj misliš, veš, kje so domača vrata. Pri hiši te bo čakal kot in preužitek. — Ali imaš kaj denarja?«

»Za silo. Pozneje bom že zaslužila. Blažonova Neža mi menda ni priskrbela slabe službe. Še vam bom dajala za tobak.«

In je šla. Široko nagubano krilo ji je otepalo po mečih, izpod njega so se pobliskavale pete visokih čevljev na zadrge. Ramena si je bila odela z volneno ogrinjalko, ka-

tere dva vogla sta plahutala okrog nje kakor vranje peruti nad njivami. Na glavo je bila dela najlepšo židano ruto železnorjave barve. Zgubljala se je med ivnatim slivjem in niti enkrat se ni več ozrla. Le pri kapelici doli ob razkrižju, ki je ločilo Zormanov svet od soslednjega, se je ustavila. Zemlja in nebo sta bila siva ko svinec, le rumena okna kapelice so sijala ko sonce o kresu.

Lucija je pogledala Žalostno Mater božjo in vseh sedem mečev v njenih prsih. Oči so se ji ovlažile in pri srcu jo je stisnilo. Kdo bo poslej zalival cvetlice, kdo bo venčal kapelico v maju, ko bo prihajala vsa vas ob večerih k šmarnicam? In lučka, rdeča lučka, viseča izpod stropa, kaj ji ne bo na vsem lepem zmanjkalo olja? Prejšnji večer ga je še nalila do roba, za nekaj časa bo že. Potem — — — no, potem se bo morebiti le spomnil kdo, če ne Ana ali kateri sosedovih, pa morda celo oče, čeprav to ni bila nikoli njegova skrb. Ni mogla več dalje gledati Žalostne Matere v oltarju, preveč jo je zbadalo v srcu. Prav kakor bi jo nekaj opominjalo. Pa ne, da bi rajna mati — — — Ne, zdaj zares ni časa za solzavost. Kar se je namenila, se je namenila, zdaj ni, da bi spreminjala.

»Po svetu grem, Marija! Varuj me vsega hudęga na duši in telesu, amen.«

Naglo se je pokrižala in stopila nazaj na stezo. Pričela je skoraj teči. Prej ko bom od tod, laže mi bo, si je dajala poguma. Pod Žabljekom zavijem na stransko pot, da ne bom tako vsem na očeh in zobeh. Jutri bodo že tako in tako govorili po vsem Dolgem vrhu: »Zopet se je ena s kruhom sprla. Zormanova jo je potegnila z doma.« Da, to bo jutri. Toda kar bo jutri, Luciji nič mar. Da ji le že danes ni treba poslušati opletanja dolgovrških jezikov. Počasi se potlej vsaka stvar unese in pozabi. Tudi ta se bo. Čez čas bodo prav ti ljudje menili: »Ni prva in ne zadnja, ki se je najedla mláde pri hiši. Pravijo, da je včasih bolje,

če ti ukazujejo tuji ljudje kakor pa domači ali celo taki, ki so se šele pozneje usedli v hišo in zdaj tam gospodarijo kakor za vse večne čase.«

Prav za prav bi bila Lucija neumna, če bi jo skrbelo. Če služba ne bo zanjo, jo bo lahko vsak dan popustila in šla. Blažonova Neža že ve, kako gre ta reč. Pokaj bi jo sicer tako vabila in kar naprej pisarila ponjo?

Tako je bila zaverovana v svoje mlade misli, da ni videla Lapornikovih dveh, ki sta prihajala po bližnjici z Žabljeka.

»Viš jo, viš, Lucijo! Kam pa navsezgodaj? Prav, jo bomo skupaj mahnili, bo krajša pot,« je veselo pozdravil starejši, Rok. Bil je bolj majhen, širokopleč fant črnih las in prav takih oči, ki so se mu veselo smejale v svet. Srednje velik grunt so imeli Lapornikovi na Žabljeku. Včasih je bilo pri hiši mnogo otrok, a so vsi pomrli. Ostala sta samo dva, Rok, določen za gospodarja, in Lipek, ki je imel komaj trinajst let in je hodil še v šolo k fari. Vsa žablješka dekleta, čeprav so bila na glasu zavoljo lepote, so menda doslej zaman pogledovala za Rokom. Govorili so, da sta bojda z Gašperonovo Rozo na Vrholah zmenjena. A mlada dva sta tajila za žive in mrtve in nazadnje ljudje le niso vedeli, pri čem so. Katera koli bo že prišla k hiši, ji ne bo slabo; na preužitku bo samo mati, očeta so lansko jesen odnesli k cerkvi. Tako je gospodaril pri Laporniku prav za prav že Rok.

»Prav zdaj vaju je moralo prinesti tod mimo,« se je tiho jezila Lucija. Stežka je požrla nejevoljo.

»Treba bo urno stopiti. Mraz je, trava kar hrusta pod nogami.« Culo je skrila pod ogrinjalko in se tesneje zavila vanjo, kot da jo zebe. Hitela je pred Lapornikovima, da sta ji komaj utegnila pobirati stopinje izpod pet. Kdaj pa kdaj se je ozrla in z Rokom sta spregovorila kakšno o živini in vremenu.

»Hihihih! — Rok, zakaj pa ta ženska tako čudno govori, kot bi žago pilil? In rdeča je kakor paradižnik!« je kihal zadaj Lipek in skrivaj vlekel brata za suknjo.

»Ali boš držal jezik, žabovec!« In je plosknilo fantu okrog ušes. Lipek se je zacmeril:

»Mami bom povedal, le počakaj!«

»Če mi pri priči ne utihneš, ti primažem še eno tako, da boš videl tri sonca hkrati!« Roku je bilo sila nerodno. Lucija je bržkone slišala, zakaj od strani je videl, da jo je obلیل nov žareč val, in ni se več ozrla nazaj.

»Takile smrkavci ti kar čvekajo, ne da bi kaj mislili,« je poskusil opravičiti brata.

Lucija ni odgovorila. Kakor neprijetna zagozda je obtičalo med njima. Ko se je peš pot speljala na veliko cesto, se je Lipek zapodil za šolskim tovarišem, ki ga je zagledal spredaj.

Rok je zdaj stopil vštric Lucije in načenjal vse vrste pomenke, da bi jo spravil v dobro voljo. Videti je bilo, da bi rad popravil, kar je bil Lipek pogrešil. Zato je bil z dekletom ljubezniv kakor še nikoli, čeprav sta se poznala še iz šolskih klopi.

Lucijo je skrbelo, kje naj reče zbogom, da oni ne bo nič zaslutil o njeni poti v mesto. Ni hotela, da bi zvedel iz njenih ust. Ali naj se kako izgovori, ali pa naj stopi v štacuno koj, ko bosta v vasi? Rok bi šel dalje, ona pa na postajo in na vlak. Vedno tesneje ji je bilo in pot se je pričela tisti hip obupno krčiti. Prekmalu je bo konec, se je domislila. A se je kar koj ustrašila teh misli. Sram jo je obšel, toda ni vedela čemu.

»Ali se boš dolgo zamudila? Jaz imam opravke na pošti in k mesarju bi stopil zavoljo teleta.« Rok je uprl v Lucijo lepe, odkrite oči. »Rad bi, da bi šla tudi domov skupaj.«

Lucija je močneje stisnila culo pod ogrinjalko. Plaho je zajecjlala:

»Da, prav za prav — — morala bi, a navsezadnje — —« Hipoma je dvignila glavo. Nekaj trmasto upornega ji je blisnilo v očeh, ko je trdno pogledala fantu v obraz. Njune oči so se srečale, obstale. Z vsemi besedami sveta bi ne mogla povedati, kaj jo je takrat obšlo. Prešinilo jo je nekaj silnega, mogočnega, kar je doslej spalo v njej. Z ognjem ji je užgalo vsak ud posebej in jo pretreslo od vrha do tal. In Lucija, plaha, nerodna Lucija, ki si nikoli ni upala govoriti sama z moškim, je zdaj tiho se smehljaje gledala Lapornikovega naravnost v oči.

»Mislim, da se tudi jaz ne bom dolgo zadržala. K šivilji stopim in v štacuno. Do južine bi morala biti že doma.«

»Ob enajstih te bom čakal pred pošto. A priti moraš za gotovo,« ji je še zabičil, potlej pa odkoračil proti mesariji.

Lucija je gledala za njim in ustnice so se ji pregibale, kakor bi šepetale molitev.

»Moj Bog, kaj prav za prav počenjam?« se je zavedela. »Saj grem vendar na vlak, v Maribor se peljem, v službo,« si je dopovedovala, a se ji je zdelo, da se ji še vrabci čudijo. Kaj ni smešno, Zormanova Lucija pa v mesto, pocukrani gospodi za preprogo ha — ha — ha!

Ob pol dvanajstih odpelje vlak in ob enajstih se snideva z Rokom. Ne morem snesti besede. Povedala mu bom kako in kaj. Od pošte do postaje je samo trideset korakov, vlak mi ne bo mogel uteči.

Ko je ura v zvoniku naštela enajst, sta se z Rokom dobila in nekaj minut zatem sta že sedela za pogrnjeno mizo pri »Zlatem sodčku«.

Povedati mu moram, kako stoji stvar, je sklepala Lucija, ko sta počasi pokušala prvega pol litra haložana. A ko je hotela odpreti usta, ji je nekaj zadrnilo grlo, kakor bi ga začepil. Rok je nalival, govoril in pil, Lucija je rdel, pila in se smehljala.

Še deset minut . . . Če zdajle brž zinem in potlej naglo stopim, za trdno še ujamem vlak. — A noge so ji obstale ko vkopane za mizo. Ni zinila, ni vstala, trčila je z Lapornikovim in sta pila. Znova se ji je zazdela neumna njena namera, hoditi v mesto. Saj tako in tako najbrž ne bo vzdržala v tujem kraju; preveč je vraščena v domačo zemljo in Zormanovino. Razgnalo jo bo hrepenenje po domu. Posebno še zdaj, po vsem tem — —

Kaj se ji ne bodo ljudje vsepovsod posmehovali in oponašali njeno piskajočo govorico? In tam ne bo nobenega Lapornikovega Roka, ki bi zasmehovalcu s klofuto zavezal jezik.

Puh, pah, phhhh — — — Na postajo je priblizgal vlak. Lucija se je nemirno zganila, se ozrla s koncem očesa na culo poleg sebe, ki jo je bila pokrila z ogrinjalko. Nato je segla po kozarcu na mizi in v dušku izpila. Potem še enega. In nato še enega. Zdaj ji ni bilo nič več mar. Obsedela je v topli gostilniški sobi in gledala in poslušala Roka. Blažonova Neža, ki jo bo v Mariboru prišla čakati, bo mislila, da je zamudila vlak ali da je zbolela. Naj misli, kar hoče, ji bo že drugič dopovedala. Saj ni, da bi morali zmeraj plesati, kakor nam drugi godejo, tu pa tam menda vendar sme človek zaigrati povsem svojo polko in naj je ljudem po godu ali ne.

Taka sem, kakor bi me coprnice zmotile, je medlo pomislila, potem pa se je samo še smehljala.

Prisedlo je nekaj znancev. Rok je znova naročil in posedeli so v pozno popoldne. Luciji je bilo malo mar, koliko kaže ura na steni. Pred nočjo se tako in tako ne mara prikazati doma, dotlej je pa še daleč.

Vse žareče se je skrilo sonce za Konjiške gore, ko sta se z Rokom napravila na pot. Sredi ledenega ivja je srebrno trijančilo z vsemi zvonovi. Luciji je v dekliškem srcu zazvonilo k pomladi, ki jo je v njej vzbudil Rok. Nič drugega ni hotela videti in vedeti: z Rokom gre, z Lapor-

nikovim Rokom, ki se zanj zaman trudijo žablješka dekleta. In ta Rok je tako dober, prijazen, zgovoren. Z Žabljeka in Razgorja in iz vse fare je znal smešne storije. Pripovedoval jih je Luciji in ta ga je poslušala kakor pridigarja v cerkvi, kadar pride od kod drugod. Stopala je poleg fanta tako lahno in mehko, kot bi plesala valček.

»Precèj si si naložila,« je menil Rok, ko je Lucija predejala culo izpod ene pazduhe pod drugo.

»Teta, šivilja, je nekaj pošila, za vsakega malo, a se koj nabere.« Niti zardela ni ob laži.

Kakor v sanjah sta hodila vso dolgo pot proti domu. Lucija se je bala samo, da je bo prekmalu konec. Tako lepo ji ni bilo še nikoli. Z njima se je pomenkovalo nebo z mescem in vsemi zvezdami, ki so bile vsako minuto svetlejšje in zgovornejšje. Objela bi bila tisti večer to dobro nebo in kar naprej poljubljala veter, edino pričo svoje lepe ure, ki je nosil Rokove besede in njene pritajene vzdih prek zaledenelega polja. Sladka bolečina jo je grela na dnu srca. Obstala bi, ne, legla bi na to velikansko, z belim posuto posteljo, zamežala in prav počasi, požirek za požirkom srkala to čudežno roso, ki diši lepše kakor rožmarin in brežuljka.

Obstala sta ob potočku, kjer se križajo poti: proti Žabljeku in Dolgemu vrhu. Lucijo je zazebló, da je šklepetnila z zobmi. Šibka in drobna je skoraj kar izginjala poleg Roka, ki je bil tudi majhen, vendar pa močan, širokih pleč.

»Konec!« je grenko spreletelo Lucijo. »On bo šel po oni stezi tamle, jaz pa po tejle tu. Kako da se ne domisli, da me bo samo strah iti dalje po tej samotni poti in še skoz gozd?«

»Tak da smo že tu!« je iztislila iz sebe.

Rok se je približal dekletu. Prijel jo je za trepetajočo roko, primaknil se ji k obrazu in se ji zagledal v oči:

»Pa reci, Lucija, če ni res, da laže hodita dva kakor sam! Vsaj ne zaideš, ker dva para oči le bolje vidita kakor eden.«

»Misliš?« je zinila, a to ni bilo, kar je hotela reči.

»In tudi to mislim, da bi bila kar se da pripravna gospodinja za Lapornikov grunt.«

Prav ob sebi je začutila njegovo naglo dihanje in prej ko se je utegnila začuditi, se je fant nagnil še bliže, ji trdno uklenil roke in v prihodnji sekundi se je vroč dih preselil z njegovih ustnic na njene.

Luciji je zastala sapa. V glavi ji je zašumelo, zabučalo. Kakor bi se nekaj velikega, trdnega podiralo, obenem pa bi preko tega starega, preživetega, viharilo novo, silnejše, lepše. Hkrati jo je obšel strah, ki se je večal z vsako minuto, ker je rasel iz nje same, in se vzpenjal v grozo. V tej blazni mešanici nasprotujočih si čustev je naglo iztrgala roko iz njegove in se mu izmaknila.

Rok je molče stal in gledal za njo. Nato se je zasmel. Na ves glas. Lucija je odbrzela dalje in njene stopinje so hrustale po zamrzli travi. Rok je zavriskal. Resnično, zavriskal je iz polnega grla. Še enkrat. In čez čas tretjič. Potlej je vtaknil roke v žepe in žvižgaje odšel na žablješko stran.

Precej daleč je že bila Lucija, ko se je ozrla. S težavo je še razločila iz teme znano senco. Obstala je. Srce ji je tolklo, da si je morala pritisniti roko pod ogrinjalko. Šele tedaj je videla, da je vsepovsod krog nje tema. Tistih nekaj zvezdic je tako slabotno mežikalo, da ni bilo vredno besede. In še v tistih nekaj zvezd se je zagnal oster krivec, kakor bi jih hotel sklatiti na zemljo. Hkrati se je živo zavedela: domov se vrača, k Zormanovim, čeprav se je bila zjutraj napravila v službo in v Maribor.

A za to zdaj ne gre. Gre le za ono drugo, česar ji je polna glava.

Ni vedela, kdaj je prešla domači gozd. Ustavila se je šele nekaj streljajev nad hišo. Ni se ji zdelo iti dalje. Ko pa se ji prav za prav nikamor ne mudi. Kadar bo prišla, bo prekmalu. Sedla je na širok smrekov štor ob poti. Bil je ves poledenel, a Lucija ni čutila mraza. V sencih ji je kljuvalo, v prsih razganjalo, hromilo ji vse ude. Vendar je v vso to nedopovedno trudnost kipelo iz nje sladko, komaj sluteno:

»Morebiti se mu je zares zazdelo, da bi bila pripravna za Lapornikov grunt.« Drhtavica jo je spreletela. Zamežala je, da bi mogla v temi bolje razmisliti. Da, morebiti, človek bi ne mogel nič reči. Rok je bil z njo ves dan povsem drugačen, kot so dolgovrški fantje. Ona pa mu je na koncu tako grdo ušla. A ni mogla drugače. Res ni mogla. Bilo je tako čudno, nepričakovano — — —

»Ko bi mu ne bilo nič zame, zakaj bi me bil poljubil! Ni bilo čuti, da bi Lapornikov vlekel dekleta za nos. Če pa misli zares, moj Bog, če res misli — — —«

Lucija ni čutila ne noči ne mraza. Sanjala je. Dvoje črnih oči je živelo sredi teh sanj.

Tedaj je na lepem začula neko hihitanje. Sprva plaho, a vedno glasnejše. Nekje se je najbrž utrgalo iz teme ali iz šumečih smrek nad njo ali iz nje same, kdo bi mogel to vedeti.

»Govori, kakor bi žago pilil, hihihii!«

Kos temne noči se je odkrehnul in se splazil v Lucijo.

»Samo poglej se. Lahko postaviš kakor piko na i, da se Lapornikov ne bo ženil pri Zormanovi Luciji.«

Kos temne noči je v Luciji rasel, hotel je prepreči vse kote. Dokler je ni od tam pregnala mladost.

»Resda nisem lepa in ne znam govoriti kakor drugi ljudje, a on ne bo gledal na to. Rok dá največ na pridne roke, saj mi je pravil, in na pošteno ime.«

In Lucija je nehote sklenila raskave dlani:

»Bog nebeški, ki si dober! Da bi se mi ne sprevrglo in ne spakedralo to lepo današnjega dne, očenaš — — —«

V trdi temi je pritipala do vrat domače hiše in vstopila. Tiho se je zavlekla v hiško, kjer se je preoblekla. Nato je prišla v hišo in obstala ob peči. Nekaj kratov je pobožala svetle zelene pečnice — sveti Florijan z golido je bil vtisnjen v vsako — in si pogrela premrle prste, potlej je zlezla na peč. Ko je pozneje prinesla Ana večerjo na mizo, se je na peči potajila, ko da bi spala. Nihče je ni nič vprašal, ne brat Jernej ne Ana in še oče si ni upal drezati vanjo. Samo Ani so nekaj kratov privoščljivo zablislile oči, a ko ni našla pritrjevanja v moževem resnem pogledu, jih je še sama sramežljivo umaknila.

Drugo jutro je zadela Lucija na glavo škaf s plenicami in ga odnesla k potoku, da jih izpere.

V nedeljo po tistem se je Lucija mnogo dalje obračala pred ogledalom kakor druge krati. Svilena ruta ji kar ni hotela stati, kakor bi morala. Ko se je vračala iz cerkve, je opazila v gruči fantov tudi Roka. Srečala sta se s pogledi in oba hkrati zardela. Ona je odšla s sosedovo Meto, on pa s svojo družbo.

Potlej se je mimogrede izpeljala zima iz doline in svet je ozelenel. Tedaj se je nekega deževnega dne oglasil pri Zormanovih Lapornikov Rok. Obstal je pred vrati in zaklical v vežo, kjer je pometala Lucija:

»Ali te je zima vzela, ka-li, da te ni nič na spregled. Pokaži se no malo, Lucija, da bom videl, če se te še držijo vse kosti!«

Dekle se je prijazno nasmehnilo: »Stopi, stopi v hišo, da te ne bo zunaj dež razmočil!«

»Ne boj se zame, dekle! Meni dež ne more do živega; se mu znam ogniti, hodim kar med kapljami.«

A so ga le spravili v izbo. Mladi Zorman je pritresel polič vina, Ana je odprla miznico in vzela iz nje načet hleb kruha. Prisedel je tudi oče Simon. Ni kar tako, če pride

v hišo Lapornikov z Žabljeka. Trden grunt je to, trden čeprav ne največji, in na dobrem glasu. Zmeraj pridelajo dovolj zase in ob dobrih letinah jim še ostaja. Tudi gorico imajo dobro, njihov vinograd v Kameniku meji na Zormanovega.

Pogovor je tekel o vremenu, letini in živini.

»Viš me, cepca! Kmalu bi bil pozabil, po kaj sem prav za prav prišel. Mati so mi naročili, naj poprosim za tisti semenski fižol, ki sta se zanj že z Ano zmenili. Te vrste ga pri nas nimamo, a se dobro obnese, pravijo.«

»Izbranega še nimam, a ga bova v teh dneh.« Ana je iskala z očmi Lucijo na njenem prostoru ob peči, kjer je prej šivala, a je ni našla. »Bom že rekla Luciji, ki mora tako drugi teden po opravkih na Žabljek, da vam ga bo spotoma prinesla.«

»Naj bo tako dobra. Mama težko hodijo, noge jih kar ne drže prav,« je rekel Rok.

Lucija se je mudila v kuhinji. Nalašč ni hotela v izbo; bo vsaj videla, če jo bo kdo pogrešil in jo poklical. A se vsi drže, kakor da bi ne bil prišel Rok zavoljo nje, Lucije, ampak zavoljo onih notri. No, pa to bo še videla. Sedla je na kuhinjski prag in čakala. Nazadnje so se le odprla vrata. Lucija je planila pokonci in si dala opraviti pri svinjskem kotlu. Rok je stopil v temačno kuhinjo.

»Pridna si, Lucija. Kar naprej delaš in delaš.«

»Moram.« Dekletu je pohvala dobro dela. Z veliko kuhalnico je drezala v kotel, čeprav ni bilo nič potrebno, ker je svinjska kuha že zdavnaj odvreła.

Potem si nista vedela reči nobene več. Fant ji je kmalu dejal: srečno! in odšel, njej pa so navrele solze v oči.

»Tak tako hodijo k meni v svate.«

Ob tednu je vzela vrečico s fižolom in se odpravila na Žabljek. Lapornikova jo je sprejela na moč prijazno. Prinesla ji je kruha in vina in še gnjati je narezala.

»Škoda, da ni Roka doma, bi se kaj pomenila. A ga je spet neslo po kupčiji. Za kravo se pogaja nekje na Vrholah.«

»Saj je vseeno,« je menila Lucija, a je vedela, da je prav to narobe, močno narobe.

»Težko zmagujem, viš, Lucija. Kaj se mara vaši mládi, ko ima tako pridnega dekleta pri hiši, jaz sem pa sama za vse. Dopovedujem in dopovedujem Roku, a se nič kaj prav ne spremeni. Preveč pa nočem tiščati vanj, ker se bojim, da bi se prenaljil, in taka stvar ni nikoli kaj prida. Tudi tako je: dokler si še gospodinja, si še gospodinja, ko ti pa mlada vzame kuhalnico iz rok, si dobra za na peč. Da bi si vsaj takšno izbral, ki bi me ne devala preveč v nič. Hudo je, če si vse življenje garal in vlekel, nazadnje ti pa tuji ljudje ukazujejo.«

Luciji se je zadržnilo grlo. Le počemu ji Lapornikova vse to pripoveduje? Pa ne, da bi ji bil kdaj Rok — — — ne, ne. O ti moj ljubi Bog, jaz bi vas po rokah nosila, mati, če bi kdaj prišlo zares na to, je pomislila, preden je spravila iz sebe:

»Rok je preveč pameten, da bi si ne izbral take, ki bo pravšna za vašo hišo.« V zadregi je pogledala proti svinjaku, od koder se je še v hišo čulo kruljenje prašičev. »Mnogo dela imate, rada vam verjamem.«

Lapornikovka je pogledala na levo, pogledala na desno in prisluhnila v vežo, potem je potišala glas: »Sem mu že rekla, naj ne stika predaleč naokoli in da je na Dolgem vrhu pri Zormanovih taka, ki bi bila za nas.« Mati je iskala Lucijine oči, ta pa jih je zabodla nepremično v slivje pred okni. »Nič hudega bi ti ne bilo pri nas, malo nas je pri hiši, zdaj bo šel še Lipek zdoma. V mesto smo ga dali v šole, učenje mu gre v glavo, za delo je pa za nič.«

»Samo norcev nikar ne brijete!« se je po sili nasmehnila Lucija. V grlu ji je še huje piskalo kakor druge krati,

morebiti, ker se je spomnila Lipeka . . . V očeh se ji je vlažno posvetilo.

»Kdo, za božjo voljo, misli na norčije!« je planila mati, a dekle je bilo že vstalo.

»Nikar mi ne zameri, saj nisem nič rekla. Kar je res, je res. Ima pa tudi fant svoja leta in glavo; jaz mu je ne morem obračati na prav, če je sam ne bo hotel.«

Luciji je bilo, da bi skočila iz kože. Na vsem lepem je rekla zbogom in šla. Pod vasjo jo je udarila kar čez travnike in zamočvirjeno ščavje, ker se je bala, da bi jo kdo srečal. Vso pot do doma je jokala. Doli ob znamenju je iz potoka zajela prgišče vode in si jo pljusnila v lice, da bi kdo domačih ne opazil solznih srag.

Poletje je prešlo v trdem delu. Toliko ga je bilo, da še ziniti nisi utegnil, in je že potrkala rumena jesen. Grozdje po vinogradih se je mehčalo, klopotci so peli in kostanj po goščah je zorel.

Bila je lepa, vetrovna rožnovenska nedelja. Zormanov gospodar in gospodinja sta prišla od zgodnje maše, Lucija se je napravljala k pozni.

»Kdo bi bil mislil, da ga bodo že letos vrgli s prižnice,« je načel novico Jernej.

»Saj res,« je pritrdila Ana, ki je tudi slišala oklice.

Luciji so zrasle oči:

»Koga?«

»Lapornikovega na Žabljeku. Gašperonovo z Vrhol je pobral.«

»Beži no, ali res!« se je začudil oče Simon, da bi mu skoraj pipa padla iz ust. »Kaj ga je zmotilo, da se je spravil nad tako beračijo, saj Gašperonovi ne premorejo drugega, ko pretrgano kočo. Samo deklina je bojda čedna, a to je tudi vse . . .«

»Jernej, tele se je menda odvezalo, neko butanje se sliši v hlevu,« se je obrnila Lucija k bratu. Jernej je stopil pogledat k živini, a se je kmalu vrnil.

»Saj ni nič, le kaj neki si slišala.«

Lucija je postavila na mizo žgance s kislim zeljem.

»Jest!« je rekla s praznim, ugaslim glasom.

Tako je Luciji odklenkala prva najlepša kitica pesmi, ko ji je življenje voščilo šele dobro jutro. Niti »srečno« ji ni rekla mladost, z vsemi mladimi sanjami in hrepenenjem je odvihrala za srečnejšimi ljudmi. Njej, Luciji, je pustila polje, vinograd, umazane črepinje v kuhinji, prašiče v hlevu, otroke in plenice. In peč. Skozi vse leto je spala na peči in še v zgodnji pomladi in pozni jeseni si je postiljala ondi. Le poleti je legala v posteljo v hiški. Na peči je bila najbolje spravljena, nikomur v napotje. Peč in gozd nad hišo sta ji bila tiho in varno pribežališče, ljuba, zvesta tovariša.

Prvi pomladni dnevi so pobrali očeta Simona, starega Zormanana. Kar legel je in čez dva dni je bil mrlič. Kakor odpade zrela hruška, je legel v grob. Ko je bil še pri za-vesti, je sklical k sebi vse svoje otroke.

»Lucija, tebe najteže pustim, ti boš ostala najbolj sama na svetu izmed vseh mojih otrok«, je hropel z razklanim glasom in njegov ugašujoči pogled jo je skušal še enkrat potolažiti. »A nič ne maraj, saj tisto — — kar smo preživeli mi — — tudi ni bilo tako lepo — — kakor smo — — prej mislili. — — Ko umiraš, vidiš, da je bilo vse skupaj — — tako majhno — — in ubogo — — «

Potem ni stari Zorman rekel na zemlji nobene več razen presladkih imen, ob katerih je zaspal.

V hišo so prihajali otroci, eden, trije, pet, šest. Pet je bilo fantičkov, le druga, Monika, je bila deklica. Luciji ni poslej nikoli več prišlo na misel, da bi rinila od hiše. Tudi z Ano sta se bolje razumeli. Seve, gospodinja je spoznala, da bi bržkone nikjer drugje ne dobila tako zanesljivega človeka, ki bi gledal na hišo kakor Lucija. In še skoraj zastonj, zakaj Lucija ni zahtevala zase drugega

kot vsako jesen, kadar so prodali vino iz kleti, par čevljev in nekaj malega obleke. To so ji pa lahko odrinili kar mimogrede.

Lucija ni nikdar tožila, nikoli ni govorila o sebi. Saj je tudi nihče ni vpraševal po tem. Ljudje so se navadili na njen tihi obraz, ki je bil kakor otrpli mir. Oči so ji postale vdane in plahe kakor otroku; le kdaj pa kdaj so se v njih prelivale dolge, žalostne sence, katere pa sta videla samo dva: samotna pričujočnost peči v kotu Zormanove hiše in šumeči smrekov gozd nad njo.

Tako je med otroki, pleniciami in pečjo dočakala današnji dan, ko si je, ležeč na trebuhu na peči, z obrazom v rokah, dajala odgovor o svojem hiševanju.

Zdaj ji je bilo dva in trideset let. Svojih let ni štela s trepetajočimi vzdihmi kakor druge ženske. Nič ji niso prinesla ta, ki so zbežala, in ničesar ni mogla pričakovati od onih, ki so bila še pred njo. Zvrstila so se kot svetniki v pratiki, a Lucija jih ni ogledovala, komaj jih je utegnila prešteti. Tako tjavdan je šlo teh štirinajst let mimo nje, kakor bi se speljavale dežne kaljice po šipi.

A danes se ji je v ta prisiljeni, zapovedani mir nekaj zakalalo, kakor se ti zadere trska v palec, da je ne moreš izpuliti.

Simon ji je bil izmed vseh otrok najbolj pri srcu.

Ali zato, ker je bil rahel kot deklica in je imel v črnih očeh vse polno sanj, ali zato, ker se je vsepovsod najrajši držal Lucije, pri delu, na peči, pri mizi, tega bi ne vedela povedati. Včasih si je morala skoraj na glas priznati, da najbolj visi na fantu zavoljo tistih črnih oči, ki jo tako živo spominjajo na neke druge, podobne. A zdaj, ko je zadela nesreča prav Simona, je videla v tem kakor kazen, prst božji. Očitala si je, da je nemalokrat krivično ravnala. Ko so bili v skrinji pod streho samo še krlhji, je ona nosila skrito jabolko na dnu žepa — za Simona. Košček belega kruha, ki si ga je pritrkala svojim ustom

Bog si ga vedi kje — za Simona. Konček klobase, ki so ji ga ponudili pri teti, a se je zgovorila, da ni lačna — za Simona. Kakor bi bila hotela z darovi prisiliti otrokovo ljubezen k sebi.

Kakor da bi ne bila dovolj že nesreča, so kakor požrešni zmaji planili vanjo prav danes vsi ti spomini preteklosti. In na sredi je bil vedno in vsepovsod Lapornikov Rok. Bojda se dobro razumeta z ženo, ki mu je zazibala že troje otrok. Najstarejši je menda sin in za Lenarta so ga krstili.

»Bog ve, ali bi bil najin tudi Lenart?« ji je šinilo v glavo. A se je koj ozmerjala. »Prismoda, tako žalostne stvari se godijo v hiši, jaz pa mislim take neumnosti!«

Lucija se je dvignila na peči, si zavila noge v odejo in se pokrižala za večerno molitev:

»Na čast svetemu Roku, da bi pomagal našemu Simonu v njegovih hudih ranah — —« ji je drselo z ustnic, medtem ko je vmes na gosto pripevalo kakor odmev daljnih zvonov: »Rok, Rok, Rok, Rok.« Z grozo se je zavedela. »Poberi se, zlodej!«

»Sveti Rok, prosí zanj!« je še trdovratneje gnala Lucija. »Rok, Rok, Rok — — —« ji je odbijalo nazaj od vseh sten.

Nazadnje se je Lucija nasmehnila, rahlo, komaj spoznavno. Ta tihi, izmučeni smehlaj ji je odpoljubil z ustnic usmiljeni spanec.

2

Po nekaj tednih se je Simon vrnil iz bolnišnice. Prinesel je s seboj levico brez mezinca in prstanca, sredinec je bil posnet le z vrha. Rane so bile lepo zaceljene, obvezo nosi zavoljo lepšega, se je norčeval.

»Kje je teta Lucija?« je vprašal mamo takoj po prvem pozdravu.

Lucija se je približala kakor paglavec, ki je njegov kamen po nesreči zadel sosedovo okno in ubil šipo. A Simon jo je pozdravil z bleščečimi se očmi. Boječe je šla Lucija v globino tega pogleda, a ni našla v njem drugega kot samo veliko otroško prisrčnost in veselje, da je spet doma pri svojih ljudeh.

»Tisočkrat bodi zahvaljen, da mi ne očitaš!« se ji je zveselilo srce, na glas je pa rekla:

»Kako si zdelan, siromak! Le čakaj, doma na peči in ob mleku se spet popraviš.« In je že hitela v kuhinjo namesto Ane, ki se kar ni mogla nagledati sina.

»Ali ti je bilo zelo dolgčas v bolnišnici?« je deževalo vanj z leve in desne. Otroci so ogledovali bratca kakor popravljenega igračo, ki se jim je bila strla.

»Mhm, dolgčas.« Simon se je spravil nad skledico vročega mleka, ki mu ga je prinesla Lucija. »Posebno skraja. V prvih dneh se mi je hudo tožilo po domu. Mama, ali je teliček že kaj zrasel? In mladi prašički so gotovo tudi že veliki, ali ne, teta Lucija?«

»Kaže, da si že pozabil, kako sta delala s teto rezanico,« je pičila Ana.

»Kaj bi tisto, je že moralo tako biti.« Fant je pogledal za Lucijo, ki je odšla v kamro. »Mama, saj teta ni nič kriva, sam bi bil moral bolj paziti, a sem se kar zabudal v tisto slamo. Kar je, je, še Bog, da mi ni odrezalo cele roke.«

»Ti lahko tako govoriš, otrok, ko ne razumeš in ne veš, kako ti bo to vsepovsod hodilo v napotje,« ga je trpko ustavila mati.

»Če vam rečem, mama, da mi zdaj ni zavoljo tega nič več hudo. Skraja mi je že bilo malo — — — « Fant je povetil oči ob spominu na prve dni v bolnišnici.

»Nič nikar se ne trudi, da bi premotil mater, Simon!« Ana je zbežala z očmi skozi okno in jih skušala ustaviti na golih vejah slive, ki so nihale v zimskem vetru. A so se

ji vedno znova vračale na belo obvezano otrokovo roko. Kako se ti hoče delati junaškega, kakor da bi bil že odrasel fant in ne takole negodno otroče, jo je bolno pogrevalo.

Tisto uro sta si Ana in Lucija — mati in teta — napovedali tih dvoboj. Brez besed. A obe hkrati sta začutili, da se bo odslej med njima bliškalo in kresalo in da nobena ne bo popustila. Če je imela Ana močno orožje Lucijine krivde nad fantom, je imela Lucija še močnejšega zagovornika v fantu samem.

V prihodnjih dneh je Zormanova peč spet oživela. Resda je bil Simon bolj tih in miren, a peč je bila za čuda pusta in prazna, če ga ni bilo gori. Pri tepežu je zalegel za dva in v tem ga še Viktor ni prekosil, čeprav je bil starejši in večji. Kadar so pritegnili vsi hkrati, se je vnel boj, ki mu zlepa ni bilo podobnega. Ovsene pleve v nartgani blazini so frčale na vse strani in če je kdo prav takrat vstopil, si je moral z roko zasloniti oči, če se je hotel razgledati v oblaku prahu, ki je plesal po izbi. V tistem trenutku je bila peč tudi že tiha ko miš. Kriv pa ni bil nikoli nobeden, še najprej so obdolžili belo pisano mačko, ki je dremuckala s podvihanim repom v kotu za pečjo.

Monika je bila med dečki za peto kolo. Kaj si morejo pomagati s takole drobno punčko, ki ni za nobeno poštено igro; ne za vojake ne za pobijanje zmajev, še najmanj pa za tepež. Če jo le malo trčiš ali vščipneš, pri čemer bi fant še cmevknil ne, ti ona že cvili in kliče vse svetnike na pomaganje, kakor bi jo grabila smrt za vrat. Kratko in malo, babe so za nič in fantiči so si belili glave, zakaj neki je Bog postavil na svet tudi deklice. Menda res le za to, da delajo zgago fantom in prikličejo nanje očetovo palico. Le kadar gonijo mlin s pisanim fižolom, se igrajo živo vago ali kapucinarja, pokličejo tudi sestrico. Za kaj takega je že dobra, vsaj za število, za drugo tako ni.

Prvi dan po Simonovi vrnitvi so bili otroci za čuda mirni. S spoštovanjem so gledali obvezo in celo iz najlepšega kota na peči, za katerega so se drugače vsak dan sproti skavsali, ga niso preganjali. Ko so videli, da mu je prvi večer mati podložila najboljšo blazino iz kamre pod glavo, so se tudi sami kar skušali, kdo mu bo bolje postregel. Celo jesti so mu nosili na peč.

Takoj drugo jutro pa so se že spravili nadenj.

»Kako je v mestu, Simon?«

»Pripoveduj nam, a nikar si nič ne izmišljuj, kot imaš navado.«

»Ali so res hiše v Mariboru tako visoke, da jim ne dogledaš strehe?«

»In da se držijo tako tesno skupaj, kot bi jih z verigami porajtljal?«

»Pa cerkveni stolpi, ali si jih videl? Kaj so prav zares tako visoki, da je naš farni proti njim kakor muha proti konju?«

»Kje, za božjo voljo, rase potem trava za krave in korenje za prašiče?« Monika je upirala radovedne črne oči v Simona, ki se je smehljaj tako vsevedno kakor mati.

»Pozna se ti, da si deklica,« se je zaničljivo namrdnil Jurček, ki je kar plamenel, kadar je pripovedoval Simon o mestu. »Misliš, jeli, da sredi mesta korenje plevejo kot pri nas tamle doli na Dolščah? Joj, v mestu je vse lepo, kakor zlikano! Kamor koli stopiš, je, kot bi hodil po našem prederju ob sobotah. In tudi z blatom se tam ne oškrofotaš, zakaj v mestu ni nobenega dežja,« je gnal Jurček kar v eni sapi. Resda mesta še ni videl, a ne bo dolgo, ko ga bo; po slikah ga pa pozna bolje od Simona. In Drežekov Jože mu je tudi že toliko pravil o njem.

»Kaj, da v mestu ne dežuje, praviš! Ne nori!« Simon se je ozko nasmehnil kakor človek, ki nevednežu z enim zamahom podre njegovo trditev. Jurčka pa je kar vrglo pokonci.

»Ali si sam videl, da bi v mestu lilo?«

»Pa še kako! S postelje ob oknu sem gledal in poslušal curljanje dežja na streho in plunkanje po žlebu.«

»Bolan si bil in nisi mogel gledati ali pa te je mesec nosil.« Jurček zlepa ni odnehal od svojega.

Zdaj je dosti tudi Simonu. Bledi obraz mu zagori, divje mahne krog sebe z obvezano levico:

»Ali si bil v mestu ti ali jaz, to mi povej! Tebe nosi mesec, tebe, ki govoriš take budalosti!«

Na peči je vojska. Simon, Viktor, Franček in celo najmlajši, Blažek, nasproti pa Jurček z Moniko, smrkavim deklinčetom, ki se ti nalašč postavi zmeraj na stran šibkejšega. Boj je vsako minuto hujši. Fižolovo stročje je iz košare streseno vse križem po kotih, koruzni storži frče po glavah bojevnikov. Eden prileti Blažeku na nos, da se zadere, kot bi ga devali iz kože.

Zmagali so močnejši. Ko je kmalu zatem razdelila mati otrokom kose kruha, so si jih že stežka v miru pregledovali, kdo ima večjega. Ko bi ne bilo matere zraven, bi se za trdno v drugo stepli.

Potem se je primaknil Jurček k Simonu: »Tiho bodi, Simon, nekaj bi ti rad povedal, a ni treba, da bi čuli vsi. Kaj misliš, ko bi šel pogledat?«

»Kaj?«

»Mesto.«

»Ne nori! Kaj bi tam, ko ni ne liske ne šeke ne trave in ne bukev z gnezdi. Dolgčas bi ti bilo, kakor je bilo meni. Komaj sem čakal, da sem smel domov.«

»Pa bi le šel. Samo pogledal bi, ali je res vse tako, kakor pravite. Ko bi šel prav zgodaj zjutraj z doma — teti Luciji bi naročil, da bi me zbudila, ker mama bi ne smeli vedeti — bi že prišel tja do večera.«

Simon se je po tiho zahihital: »Beži, beži, desetkrat bi se izgubil. Kaj misliš, da je z Dolgega vrha do Mari-

bora speljana samo ena cesta! Najmanj dvajset jih je, pa hodi, če veš po kateri.«

Jurček je pomolčal. Glej ga hudirja, da ni pomislil na to! A kmalu se mu je posvetilo.

»Povprašal bom. Ljudje mi bodo že pokazali pravo pot.«

»Saj še govoriti ne znaš po njihovo. Nikjer na svetu ne govore tako kot pri nas.«

Da, to je nekaj drugega. Simon je preklemansko trd, ne da in ne da do sebe, a ima bržkone le prav. Jurček podvihne noge, potisne glavo med kolena in napeto misli. In jo spet iztakne:

»Viš ga, kako so pa potlej tebe razumeli?«

»Hm — da, jaz — — jaz sem jim kar kazal, ko me je bolelo, da govoriti še mogel nisem. — Bodi pameten, Jurek! Še prenekateri kos kruha boš snedel, preden boš dorasel taki cesti.«

»A bom šel, boš videl, da bom! Prav zato, ker mi ti ne privoščiš! O, le čakaj! Kar napravil se bom, potlej pa lahko vsi vkup duhate za menoj.«

Tako je sanjala peč in otroci na njej. Zunaj je sneg na debelo zametal pota in blatne kolovoze, smreke v bregu za hišo so stokale pod bremenom, prezeble sinice in vrabci so iskali oken. Ob večerih so zmeraj pogosteje pritiskali k peči odrasli. Tedaj so z otroki kar pometli.

»Čas je, otroci. Molit in spat!«

Najlepše je bilo, kadar je takole sredi večerke prisedla za kako uro na peč Lucija. Če ni luščila fižola ali robkala koruze, je šivala in krpala. Vsi otroci so se ji hkrati obesili na ramena, celo Viktor, ki je že rasel pod vrh.

»Pripoved, teta, pripoved!«

»Tisto o treh potepuhih.«

»Ono o coprnici z rdečimi lasmi.«

»Rajši o zmaju v Konjiški gori.«

»Ali o povodnem možu in vilah rojenicah v Balunječi na Boču.«

»Nekoč je živel — — —«

Otroci se stisnejo v sklopek okrog Lucije. Da jih ne bo tako strah, če bo prilezel v izbo mrak in bodo strahovi kazali režeče zobe. Tako so tihi in negibni, da se sliši, kadar v hlevu butne krava ob jasli. V enem dihu visijo na ustih tete Lucije.

»— — in so jedli in pili tri dni in tri noči — —« se po navadi konča Lucijina povest.

»Ah!« jo končavajo otroci in Zormanova hiša nima več ne oken ne stropa in ne vrat. Razmakne se prek bregov in grap in kotlin in se zlije v zlato pravljico brez začetka in konca in sega v dalj brez mej.

A bilo je čudno; Lucija je znala pravljic brez števila, pripovedovala pa jih je le, če je bila sama z otroki. Ako je stopil v hišo kdor koli, domač ali tuj človek, je pri priči utihnila in živ krst je ni mogel pripraviti, da bi nadaljevala.

3

Čez Dolgi vrh je potegnil jug, pobrisal sneg, posušil razmočeni svet in malo zatem pripeljal za roko zeleno pomlad. Vseokrog je zadišalo po brstenju.

Pri Zormanovih se je po treh letih spet oglasila Anžonova mati. Iz kamre je pritresla v hišo negodnega kričaća in ga pokazala otrokom, ki so si ravno uvijali vrbove in leskove šibe za piščalke, da bi se zapodili z njimi med žolte trobentice po bregeh. No, Viktor in Franček se še zmenita ne za bratca. Čemu v hišo še en drobljanec, ko še Blažek ni za nobeno rabo. Kakor da sta odrasla vsem takim malenkostim, se potegneta nekam dol med vrbove ob potoku in modrujeta, katere šibe so najpripravnejše,

če hočeš res kaj prida piščal in ne tak prdec, kakršnega znajo delati razborški fantini.

»Sina imaš, šestega,« se je obrnila Anžonka k Zormanu. Jernej se je nasmehnil, z nerodnimi šapami potežkal štručko in jo vrnil Anžonki.

»Glej, da bo vse v redu in prav.«

Potlej je s širokimi koraki stopil v kuhinjo.

»Lucija, nov Zormanov je prišel v hišo. Saj boš gledala, jeli, da bo vse, kakor je bilo druge krati!«

»Menda se lahko zanesesh; še nobenkrat ni bilo narobe.«

»Saj zato pa.« Dogovorila sta se vse potrebno zavoljo krsta, botrov in botrine. Preveč bahato ne sme biti, be-raško pa tudi ne, da ne bodo mogli otresati jezikov. In da bi ne bilo videti, ko da so se krstov že naveličali. Zormanov grunt je že zatorej, da bo brez večjih težav preredit še nekaj takega drobiž::; kakor hitro pa odrase, jim je gnezdo tako in tako pretesno, naj jih je v njem pet ali devet.

»Spet se nekaj mesecev ne bom videla iz pleníc in otroškega cviljenja,« je spreletela Lucijo trudna naveličanost. Kakor iz navade je pogledala skozi odprta vežna vrata na breg za cimprovjem. V vrhovju smrek je pela pomlad, veter je trgjal s smrek zadnje lanske storže, gozd je bučal povsem nov napev pešmi, stare ko zemlja in svet.

Le kdaj se bo to končalo? Kje neki je skrita tista ura, ko bodo rekli tudi njej, Luciji: »Zdaj je prišel čas zate. Sedi in si odpočij, prinesem ti vina in kruha in gorkih klobas. Nič ne de, ali so plenice na peči suhe ali ne in ali pogledujejo ritke pamžev iz prepleznjenih hlačk. Ti lezi, pomoli vse štiri od sebe in se nastavi soncu ali senci, kakor ti je bolj po volji! — Ali pa pojdi kam na romanje, na božjo pot; a ne morda na Sladko goro ali k Sv. Roku duhat česen in čebulo od onstran Sotle, ampak kar naravnost jo mahni k največji med vsemi svetniki, k Mariji Pomagaj v zlatem oltarju!«

Lucija se je rahlo nasmehnila svojim željam. Že rajna mati so vse življenje hrepeneli tja gor, a so umrli, preden so jim kure utegnile znesti toliko jajc, da bi jih prodali brez škode za dom in denar porabili za romanje. Da, da, denar je bil vedno v trdih pesteh.

Mora že tako biti, je Lucija nazadnje zamahnila z roko. Najbrž si ni zaslužila kaj boljšega. Prav za prav pa tudi Ani ni posebne dobrote. Komaj ji najmlajši shodi, ji že drug živi pod srcem. Niso šale take stvari — — bržkone — — a vendar — — Kako neki ji je, Ani, ko ji Anžonka položi toplo telesce k prsim: »Tu ga imaš, tvoje je — —« In ga čuti potlej ob sebi tako kakor lastno roko ali nogo. Le kako ji je pri duši takrat!

Vsa Lucijina notranjost je ob teh mislih vztrepetala. Zlecnila se je kakor pod bičem.

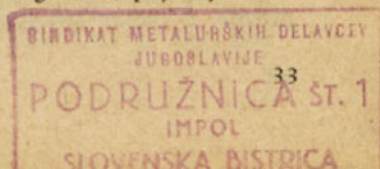
»Zakaj je drugim dano, kar je meni odvzeto? Zakaj ne smem biti kakor Ana, kakor druge dolgovrške ženske?« Pretreslo jo je.

»Bolečine ob rojstvih vseh šestih Aninih otrok bi rada pretrpela, ko bi mi ostal v rokah le en sam takle črviček, ki bi v njem burkala moja kri!«

V kamri je tenko zavreščalo. Lucija je že hotela pohiteti k malemu, a se je na lepem premislila.

»Kaj mi mar! Moje so samo plenice, otrok pa je njen, Anin. Naj si ga oskrbuje, kakor ve in zna; v nobeni oporoki ni zapisano, da bi ga morala ravno jaz izkopati iz blata.«

Za trenutek se je ustrašila te misli. Vendar je ni marala ovreči. Trdo, mrzlo se ji je zarilo v srce; prav za prav ni nikomur na vsem širokem svetu potrebna, vsaj tako ne, da bi kdo ne mogel živeti brez nje. In je vendar nekoč tudi ona hrepenela kakor vsa druga mlada dekleta, v sanjah je pestovala zlate otroške glavice, pojoč jim tihe uspavanke.

S kakšno pravico so ji zgradili pot, ki je drugim ženskam odprta! — Imela je zdravo telo, pridne roke, srce zvrhano ljubezni — kam naj zdaj s to brezkoristno šaro! Brez škode jo lahko zažene za plot.

Luciji se je zazdelo, da bi v tem hipu lahko zasovražila Ano, domačo vas in ves svet in celo novega kričača notri v kamri.

»Le daj, izkriči se, ne bo ti škodovalo! Tudi meni bi dobro delo, ko bi se mogla.«

Bilo je, kakor da se dosedanja Lucija drobi v prah. To novo spoznanje jo je zlomilo, da je od sramu povесila glavo.

Najmlajši Zormanov je vse huje kričal. A Lucija je nalašč stopila v kamro počasi, kakor bi se prav nič ne mudilo. Brez besede je previla mokro, trepetajoče dete v suhe plenice.

»Kaj praviš, Lucija, komu je podoben, njemu ali meni? Prav tak je, kot bi ne bil naš,« se je mati blede nasmehnila na postelji. Kdaj pa kdaj je trudno odprla oči, a so ji koj spet zlezle skupaj.

»Eh, pojdi no! Takile so drug drugemu podobni kot desetica desetici.«

Ana se je molče začudila. Takih odgovorov pri Luciji ni bila vajena. Nobene več ni zinila. Lucija ji je položila otroka k prsim. Potem je odvihrala iz kamre. Čakalo jo je polno dela: pripraviti mora za peko, zaklati kuro, počediti po hiši, in kaj ve kaj še vse, zakaj jutri bo krst.

Za cvetjem in zelenjem je prišlo tako milo poletje, da se je ljudem kar samo smejalo. Sonce je streglo ljudem prav toliko, kot je bilo potrebno; kadar je zemljo do-dobra presušilo, jo je namočil pohleven dež brez neviht in divjih nalivov. Obetala se je letina, da si boljše misliti niso mogli. Čim bolj je šel pridelek v klasje in trsje v grozde, z večjim strahom so se ljudje ozirali v nebo.

»Da bi nam vsaj letos prizaneslo z uimami!« so vzdihovali gruntarji za dolge njive in bogate gorice, in kočarji za kratke ogone in brajdo in tistih nekaj količev trsja okrog oglov. Lani jim je toča omlatila njive kar scela in sklestila trsje, da se Bog usmili; z grabljami bi bil lahko pograbil negodno grozdičje krog šperonov. Huda ura je kakor hudobna ženska; kamor se obrne, je vse najlepše na tleh.

To leto je kazalo vse dobro in prav in ljudje so vstajali z upanjem na delo in legali potolaženi počivat.

»Ali veš, da bo šel Češnikov Filip v Maribor v šole?« je načel zvečer Zorman pogovor z ženo, ko sta bila že v postelji.

»Tako?« se je začudila Ana. Jernej se je odkašljaj in nekoliko pomolčal. Taki tihi trenutki so bili pri njem najbolj zgovorni.

»Kaj sem že hotel reči — — Mhm. No, da, kaj misliš, ko bi dali še našega?«

»Katerega?« je planila žena.

»Ne delaj se neumne. Tistega vendar, ki si bo drugje najteže služil kruh.«

»Ti moj ljubi Bog, tak Simona mi hočeš izpeljati izpod strehe!« je zastokala žena. »Ali ne vidiš, da je še čisto mlečen!«

»Mlečen gor, mlečen dol, dvanajst jih bo imel tja na zmladletje. Učitelja sem že vprašal; pravi, da ima fant dobro glavo.«

»Kar brez mene sklepaš o otrocih,« je bila Ana užaljena. »Moral bi biti vsi vkup toliko pametni in uvideti, da je še preotročji za v svet. In na grunt je tudi ves nor.«

»Govoriš, kakor bi jih ne bilo še šest zad in pred njim tudi že eden. Prav toliko jih pa lahko še pride.«

»Prismuk stari!« Ana je obrnila možu hrbet in se delala, ko da bi hotela zaspati. Nekaj časa je bilo čuti

samo uro, ki je tiktakala v hiši za odprtimi vrati kamre. A žena le ni zdržala.

»Strašno se ti mudi spravljati ta naš bužavi drobiž iz gnezda!« mu je grenko oponesla.

»Menda bi jih rada nosila v predpasniku še potem, ko bi bili že godni za pod okna.«

»Kaj je bilo treba tega!« Žena je izgrizla misel, ki je vse dotlej ni upala izkopati na svetlo take, kakršna je glodala v njej. Ko je bila izgovorjena, se je ustrašila, a popraviti je ni hotela. Še Bog, da je zunaj! Vendar si ni upala obrniti glave k Jerneju, nepremično je bolščala v strop nad seboj.

»Ne melji s praznimi žrmljami! Nesreča je nesreča, osemkrat se ji ogneš, devetič ti raztrešči bučo.«

»Da, posebno, če nimaš pri hiši človeka, ki bi gledal na otroke kakor na svoje.«

Dobro, da je bila v izbi tema. Vpričo sonca in belega dne bi si Ana nikoli ne bila upala izreči tega. Mož se je zganil, kot bi ga pičilo.

»Tak Ana, kakšna pa si!«

V kamri je bilo tiho ko v cerkvi pri povzdigovanju. Dva para oči je strmelo proti nizkemu stropu. Šele čez nekaj dolgih minut je zarezal v ta temni molk Jernejev glas:

»Tako ti povem, Ana, enkrat za trikrat: Lucija je božji blagoslov naše hiše in ne pustim o njej tako govoriti!«

»Blagoslov božji pa tak!« je pritisnila žena žgočo besedo do ustnic, a se ji je tam zataknila med zobe. Pogoltnila je odgovor, zavoljo ljubega miru, kakor si je rekla. Kaj boš govoril, ko se ti lastni mož postavi proti ženi in brani sestro! Za zdaj je najbolje, če molči; bo že prišel čas tudi za to.

V kamri in pod okni je umolknila noč do petelinjega klica.

Vse materino ugovarjanje ni zaleglo. Zorman je gnal svoje in ni odjenjal. Ko je krompirjevka na njivi porjavela in se je jelo korenje po ogonih po drugem okopavanju zgoščati, ko so po bregeh po dolgem in počez zaropotali klopotci, se je Zormanov Simon odpravljajal.

»Ata, še v gorico bi šel rad, prej ko grem,« je poprosil fant, ko so pomalojužinali. »Rad bi postavil klopotec, kakor smo ga vsako jesen. Letos sem ga naredil sam, Bog ve, kako bo pel. Grozdje se je pričelo mehčati in lahko nam ga ptiči pozobljejo. Pozneje ne vem, če bo kdo poskrbel za to.«

Oče se je nasmehnil fantu. Postalo mu je hudo, da pošilja od hiše takega sina.

Tako sta stala sredi lepe večerke, natrpane s soncem, vonjajočim po prvi jeseni, v svoji gorici vrh Kamenika. Na najvišjem vrhu vinograda, skoraj že ob viničariji sta nasadila klopotec na visok, močan drog. Pritrdila sta vetrnice — poldrug meter dolge — in na koncu gredlja zataknila košat rep iz brezovega šibja, da bi lovil veter in obračal po njem vetrnice. To bodo udarjali kijci na koštanjevo desko! Klopotalo bo in zvenelo, da bodo prisluhnili po vseh bregovih: »Zormanov poje!«

A ko je bilo vse opravljeno in je novi klopotec močno stal vrhu gorice, ni hotelo biti od nikoder vetra, da bi ga pognal. Brez njega se vetrnice ne premaknejo. Bržkone se je potepal kje po konjiškem hribovju ali pohorskih grebenih, če ni zašel celo k haloškim goricam v vas. Ko bo zbudil klopotce po tamkajšnjih bregeh, se bo nazaj grede zapodil še v Kamenik, ki je Bogu, vetru in vsemu krščanskemu svetu za hrbtom.

Oče je stopil v klet, da bi pogledal po sodih. Resda ni bilo več kaj prida žlahtne kapljice v njih, a nekaj najboljše starine je le še čakalo v kotu. Tam zunaj se je tudi že nastavljal nov pridelek; jagode so bile napete in ble-

ščeče ko svetla nedeljska jutra. Vinska letina letos ne bo slaba, kaže. Seveda, če ne bo še kakšne uime. Pri vino-gradu je že tako: dokler nimaš vina v sodu, se moraš še zmeraj bati zanj.

Simon je skočil med trsje, odtrgal jagodo zdaj na tem, zdaj na onem šperonu in preskušal, koliko so mehkejše in slajše od prejšnjega tedna, ko sta bila v gorici s teto Lucijo. Potem je sedel pod klopotec in čakal, kdaj se bo vrnil veter. Sonce na večerni strani je krvavo zacvetelo, ko se je jelo počasi vgrezati za vinogradi tam prek. V grmovju ob viničariji se je pasla mlada koza. Simon je zabrlizgal na prste. Hopla, hop! In koza je bila v staji.

»Prav po kozje si neumna!« se je zasmel fant.

Klimp, klomp, klimpl klimp, klomp! je nenadoma zapelo nad Simonovo glavo. Planil je pokonci. Resnično, veter se vrača, je že tu! Njegov klopotec, ki se je mučil z njim vse poletne mesece, poje. Poje, poje! — Kakor ponorel je stekel pred klet, kjer je oče pomival sode .

»Ata, ali ga slišite! Klopotec, moj klopotec, naš klopotec! Kako lepo poje, nič ne šklampa, vse gorice tod okoli ne premorejo takega! Ali slišite, ata!«

»Slišim ga, slišim.« Oče je prenehal z delom in z nasmehom poslušal letošnjo prvo domačo klopotčevo pesem. Tudi njemu se je silo dobro zdelo, da je Zormanov večji in ima močnejši glas od drugih po bližnjih bregeh. Naj ima fant veselje. Viktor ni toliko za take stvari, tudi ne utegne toliko, ko je najstarejši in mora že poprijeti pri delu. Oni drugi pa so še premajhni. No, ljudje naj kar vidijo in slišijo, kakšni so že Zormanovi fantje!

»Posrečil se ti je, moram reči. Tako ropoče in razbija ta kanalja, da mi bo ušesa začepil!« je Zorman pohvalil sina.

Simona je prevzelo tako veselje, da je pozabil na vse okrog sebe. Stekel je nazaj h klopotcu, se z obema rokama oklepel droga in strmel v vrh, kjer se je vrtelo dvoje vetr-

nic, in se je košati rep počasi obračal po vetru. Nato je fantu desnica sama od sebe zdrknila do čela in pokrižal se je. S sklenjenimi rokami, uprtimi ob drog, je stal in poslušal klopotčevo žlobudranje tako pobožno zbrano, kakor bi bil v cerkvi pri božji službi. Bilo je tako lepo, da bi ostal pod klopotcem najrajši do polnoči, vso noč, do jutrnjega svita, ko bi se odpravila veter in klopotec spat in bi vse krmežljivo prilezlo sonce iznad Boča.

»Treba bo iti domov, sonce se bo zdaj zdaj skrilo za božje gnade.« Oče je stopil k Simonu in ga potresel za rame. Simon ga je proseče pogledal.

»Ko pa tako poje; še malo ga poslušajva. — Kaj ni to lepo: klopotec v našem vinogradu, klopotec v sosedovem, klopotec na tem in onem in klopotec na tretjem bregu tam. Vsak po svoje jo reže in se vendar nobeden ne zmoti, prav kakor ptički v gošči.«

Oče in sin sta gledala za soncem, ki se je zdaj zares vgreznilo nekam v trsje na nasprotnem bregu. Zormanov klopotec mu je pel mogočno uspavanko. Tedaj je nenadoma Simon zgrabil očeta za roke. Blesk ugaslega sonca mu je ostal v očeh.

»Kaj — — — ko bi ne šel v šole in bi ostal? — — Če bi bilo doma pretesno vsem, bi pasel viničarjeve koze tu gori. Kaj ste rekli, ata?«

Zorman je v dnu grla žgoče zaščegetalo. Pogrknil je in požrl slino. Ni si upal pogledati vlažnih plamenov v otrokovih očeh. Obrnil se je na desno, proti sosedni gorici. Glasu se je poznalo, da bi bil rad mehak kot kruh, a je bil le ves skrhan.

»Če se ti zdi šola klavnica, bi ti jaz ne bil rad za mesarja. Napravi, kakor hočeš. A toliko si že pri pameti in veš, fant, da klopotci ne pojo vse leto in sonce tudi ne sije vsak dan.«

Luč v Simonovih očeh je ugasnila. »Pojdiva!« je rekel prazno, ubito. Ko se je sklonil, da bi pobral čepico s tal,

mu je pala solza na steptano rjavo kamnitno prst ob klopotcu. Drugo in tretjo je gredoč obrisal z rokavom suk-njiča.

V grmovju ob brajdi se je spet obirala koza. V dolgi večerni senci, ki se je zavlekla že skoraj do vrh hriba, je bila ko velika snežna lisa. Plaho je dvignila glavo in se pripravila za beg. Potem je začudena obstala, kot bi ne mogla verjeti, da jo bo fant zdaj zares pustil v miru. Z neumnimi očmi je strmela za očetom in sinom, ki sta se počasi, naveličano speljavala po grapastem pobočju v dolino.

Kakor bi pri fari zazvonilo z vsemi, so za njima udarili klopotci po dolgem in počez. Trijančilo je, da so se tresli bregovi in je dolina vsa vzvalovljena odpevala razposajeni pesmi goric. Njihovih ljubljenih goric.

Umirjeno, slovesno je med velikimi in majhnimi klimpklompkal Zormanov, največji. Kakor za praznik, za veliki dan. Simonu je z vsemi šestnajstimi kijci tolkel na sredo srca. Pel mu je prvo bridko slovo.

4

»Tako je v hiši, kakor da so odnesli mrliča iz nje!« je jadikovala Zormanova mati Ana vsak dan, odkar je odšel Simon. Po navadi je bila prav takrat kje v bližini Lucija, da je morala slišati. A ta se je vselej naredila, kakor da ni čula ali da se nje ne tiče. Na njenem togem, zadnje čase bolno razpotegnjenem obrazu nisi mogel opaziti drugega ko mirno vdanost in celo brezbriznost za vse, kar se godi okrog nje. Delala je kakor doslej, na zunaj se ni smelo prav nič poznati. V poznih večernih urah je legala zbita na trdo peč in prvi jutrnji svit jo je našel že ob svinjskem kotlu ali z molzno golido v rokah. In potem

so ji preko dneva neštevilni opravki kar naprej segali v roke, da je komaj kdaj utegnila odpraviti vse po vrsti. In čudno. Kakor si je prej kdaj želela počitka — nekaj dolgih dni bi ji bilo komaj zadosti — se je zdaj bala celo nedeljskih popoldnevov. Ni imela kam s časom in sama s seboj. Zdaj je blagoslavljala delo, nepretrgano, veliko delo; zdelo se ji je največja in najmočnejša tolažba, edino, kar prinaša izmučenemu človeku vsaj nekoliko miru. Zato se je vsak dan bolj divje gnala za njim, hotela je utoniti v njem.

Simonov odhod je Lucijo prizadel huje, kakor je mislila. Ne, ona res ni bila nikoli za to, da bi se fant šolal. Zdelo se ji je, da ona izmed vseh še najbolj ve, kako je otrok ves nor na grunt in domačijo. Toda kdo bi poslušal njo! Zadnja pri hiši je zvedela, kaj nameravajo z njim. Ni bilo vredno metati prazne besede ob zid, če je bilo že vse zmenjeno.

Toda ko so tisti dan sedli k južini, le ni mogla drugače, da je zinila:

»Ne bo vzdržal v mestu, Simon že ne; ni tiste krvi.« Takoj je vedela, da je beseda nerodno padla. Pri mizi so se držali kakor na pogrebščini.

»Seveda, saj bi mu ne bilo treba, ko — — —« je odgovorila Ana in divje brcnila mačko, opletajočo se ji krog nog. »Ko bi ne bilo tiste nezgode.« je nenavadno trdno dokončala in pogledala v žlico z mlekom, ki jo je nesla v usta, kakor bi ne bila njena.

Zvenk! Gospodar je trdo položil žlico na mizo. Pisano je pogledal najprej ženo, nato še Lucijo:

»Bog se vas usmili, ženske, nimate pameti, kolikor je za nohtom črnega! Sicer bi morale sprevideti, da Zormanov grunt le ni tolikšen, da bi mogli ostati vsi otroci za vse večne čase priklenjeni nanj. Od nekdanj je bilo na naših bregih tako in bo ostalo: z Dolgega vrha so speljana pota in kolovozi do bele ceste, od tam pa v svet. In nikjer

ni zapisano, da bi držala pot samo od doma in ne tudi k domu nazaj. V čast Troštariju Sv. Duhu, očenaš — —«

In so bili zgovorjeni za tisti dan. Kakor poparjeni so se splazili vsak za svojim delom in še otroci niso bili kakor druge krati. Vsepovsod so pogrešali Simona, pri delu, pri igri, na paši. Resda bo prišel o božiču domov na počitnice, a kje je še to! Že do svetega Miklavža je tako nazarensko daleč, joj, kolikokrat bodo še legli spat, preden bodo lahko računali: danes še ne, jutri še ne, po jutrišnjem še ne, potem še ne in potem še ne — — — potem pa! No, in ko bodo le tako daleč, bo treba še kdo ve kolikokrat spat, preden bo božič. Ni vredno računati na take dalje.

Lucijo je v zadnjih dneh za čuda vzelo. Že prej je ni bilo kdo ve kaj, zdaj pa so cunje kar visele na njej. Ozmerjala se je s prismo, delala za dva, a nekaj v njej le ni hotelo utihniti, bilo je z vsakim dnem celo močnejše.

Lucija ni imela prijateljic. Sosedje so ji bili sosedje, tovarišice tovarišice, a med njimi ni bilo nikogar, ki bi mu bila Lucija kdaj rekla: »Ti, nekaj bi ti rada povedala!« in bi se ji bil jezik razvezal v pomenek, tako mi je in tako. Zadnje čase pa se je ljudi kar ogibala, bežala je pred njimi, kakor da so ji storili krivico, zavoljo katere bo morala počasi izhirati.

Tudi doma je bila, ko da je ni. S trpko stisnjenimi ustnicami je hitela za delom in kar naprej premišljala, ne da bi mogla priti do pametnega konca. Nekaj bi morala ukreniti, ozreti se kam prek Dolgega vrha, morda bi se ji le še posrečilo predrugачiti stisnjeno življenje, ki jo je na Zormanovini čedalje bolj dušilo. Toda vse niti so ji bile zavozlane, vsa pota zadelana.

Celo z otroki je bila zadirčna in pusta. Sprva so se ji čudili, potlej so se navadili. »Teta se jezi,« so rekli, deli prst na usta in pazili, da so ji šli s poti. Bilo je, kakor da je celo za Simona zgubila pol očesa.

»Franček, prinesi mi drv!« je ukazala neko dopoldne dečku, ki je sedel na pragu in z binžekom rezljal leseno igračo.

Ker se fant ni zmenil za njo, je razdražena sama zvihrala na naton in si pričela nalagati polena v naročje.

Franček je pritekel za njo.

»Pustite, teta, saj bom jaz!« Pričel je z druge strani segati za poleni.

»Nočem zdaj.« Lucija je stegnila roko in udarila fanta tako nesrečno, da se mu je poredila kri iz nosa. Franček je zatulil.

Tedaj se je oglasil Jernej, ki je imel opraviti s steljo v listnjaku:

»Malo več pameti bi pa že lahko imela, da bi ne tolkla otroka za tak nič.«

Lucijo je nenadoma prijelo, da bi pobegnila z doma, kamor koli. Vsaj za nekaj časa mora oditi, sicer se bo zadušila. Kakor za nalašč ji je prišla na misel Grabnikova Lenčka za goščo pod vrhom. Pravili so, da je zadnje čase precej bolna, a doslej ni še bila utegnila skočiti k njej. Da, k Lenčki bo šla. Tako se bo za nekaj časa umaknila domačim in si odpočila ušesa in olajšala srce.

Grabnikova Lenčka je bivala v pokvečeni koči v grabi pod hribom. Zapuščeno je visela koliba na zaplati sončne poseke med dvema bregovoma in bilo je videti, da jo je Dolgi vrh stresel iz svojih nedrij in jo nalašč pustil v tej pušči. Od blatnega kolovoza je držala do te podrtije tako ozka potka, kakršno bi lahko izhodili le zajci in perjad. Le na vsake kvatre je zašel sem kak izgubljen človek, a še ta se je zgrešil, zakaj sem prav zares ni nameraval priti. Ta kočica res ni bila, da bi mogel v njej prebivati pošten kristjan. Streha je visela na kup in je bila svoj čas slamnata, zdaj jo je prekrival zeleni mah in deževne gobe so rasle po njej, kolikor ni bila pisano prekrita: tu kos pločevine, tam škop slame, na sredini pri dimniku so se šopirile celo tri

rdeče opeke. Bog ve, katera usmiljena roka jih je položila tja gor. Strop v izbi je bil že plesniv od premakanja; Lenčka je morala prestaviti posteljo iz kota na sredo izbe, ker je bila streha na sredini še najbolj trdna. — Oken leto in dan ni odpirala. Kaj boš, ko je tako in tako že skoraj sama lepenka in še ta preperela. Kolikor potrebuje Lenčka zraka za svoje stare kosti, se ji ga že sproti nabere skozi neštete špranje in špranjice, vnanji ljudje pa ne zahajajo sem.

Lenčka je živela v tej koči že prenekoliko let. Bila je še trdna in čvrsta, ko se je preselila sem dol od Lipnikovih tam na vrhu. Doma ni hotela več ostati, ko je bila večno v prepiru z mládo in z otroki. No, dokler je bila zdrava, ji ni bilo sile. Vse gobe po dolgovrških goščah so jo poznale, vučec in kostanj ni imel zlepa zvestejšega prijatelja od Lenčke. Ob lepih in grdih, zlasti ob vetrovnih jesenskih dneh je tvegala spanec do zgodnjih jutrnjih ur in vstajala s petelini. Na dnino je hodila le, kadar ni bilo kakega priložnostnega zaslužka ali če ji soseda, ki ji je vsako jutro nalila lonček mleka, ni dala miru. Pozimi, ko ni mogla nikamor v goščo, je šivala copate iz koruznega ličkanja in po kolinah je hodila po vsem Dolgem vrhu in še dalje. Ob takih dneh prideš prav za pomivanje črepinj ali lupljenje krompirja in gospodinji se tudi nič ne pozna, če ti odcmegne kak košček mesa ali zabele za božji lon.

A zdaj je Lenčko potipala bolezen in starost; obema vkup pač ne moreš biti kos in tako je zdaj le še čakala, kdaj bo skoz prerebrano streho prilezla starka smrt in s koščeninim prijemom zdrobila to bore malo kosti.

Lucija se je stežka pritipala s kurje stezice do kljuke na bajti; ko je pritisnila nanjo, je stala že sredi hiše.

»Govoré, da si slaba, Lenčka, in sem te prišla pogledat,« se je nerodno opravičila.

Lenčka pa pokonci.

»Kdo pravi, da sem slaba, kdo?! O, nobeden drug kakor oni, Lipnikovi smrduhi, Bog jih ne kaznuj!«

Če je Lucija ob pogledu na golo okostje, ki je na njem viselo nekaj cunj, sprva zares mislila, da tišči ubogo ženico že smrt za goltanec, je zdaj spoznala, da se je zmotila. Kajti ta okostnjak je kričal kakor jesihar in Lucija se je pri priči zadensko umaknila, v strahu, da bi ženšče utegnilo zaprašiti vanjo, kar koli bi dosegli stisnjeni, oglodani prsti.

»Viš, taki so, ne moreš si misliti! Nihče ne ve, kdor jih ne pozna, te pogoltneže. Preže na mojo smrt kot pes na kost. Da bi še to pobrali, kar jim še nisem zmašila v nikdar polne malhe. A ne boste kaše pihali, ljubi moji Lipnikarji, s smrtjo zavržene, ušive Lenčke ne boste kovali dobičkov!« Starka je okrenila glavo proti oknu, ki je gledalo proti vrhu, oči pa so ji privoščljivo zažarele.

»Sam Bog te je prinesel, Lucija. Hotela sem že poslati pote, a misliš, da jo imam živo dušo, ki bi jo lahko. Dokler so oni gori slutili pri meni polne mošnje, so mi otroci venomer opletali okrog bajte in lizali moje stopinje, zdaj, ko bi potrebovala, da bi mi kateri kam skočil po sol ali vžigalice, nobeden ne utegne.«

»Nekaj jajc sem vam prinesla in malo mleka,« je izlagala Lucija iz cekarja na klop ob peči. »Tudi ščepec masti imam; če hočete, vam zakurim peč in vam kaj ocvrem.«

Lenčki so se na mah razlezla usta v tako sladke gube, kakor bi angelci ubirali strune na njih. »Da si se res spomnila. Ti moj ljubi Bog, kdaj že nisem videla jajčka v koči. Odkar mi je šla moja čopka po zlu. Dobra jajčarica je bila in so mi je bili oni gori nevoščljivi. Eden otročajev jo je s kamnom ali krepelcem, kaj vem, ampak po njej je bilo. Za samo škodo so mi ti ljudje, ti rečem, in za nobeno dobro.« In spet je imela starka solze v globoko udratih očeh. Lucija jo je stežka pripravila do tega, da ji je povedala, kjer ima trske in vžigalice in drva, in dobro dolgo je minilo, preden se je mogla znajti v vsej tej ropotiji.

Nazadnje je le prinesla bolnici na posteljo krepko

malico: ocvrta jajca, kos kruha in lonček vročega mleka. Lenčka se je spet skoraj stopila v solzah.

»Še so dobri ljudje na svetu, Bog ve, da so.«

Lucija je za silo pospravila po koči, pomila tla in prestlala bolnici ležišče. Odprla je okna in vrata in spustila v izbo sonce, ki je kar planilo med pajčevino ob policah in okenskih drogih. Lenčka je zadihala iz polnih pljuč.

»Lucija, ti si v letih, ko si še lahko pomagaš; nikar ne vozi samotež na oni svet! Žalostna je taka vožnja, veš.«

Lucija ni mogla verjeti svojim ušesom. »Ti mi kaj takega svetuješ, Lenčka?«

»Jaz, jaz. Včasih sem resda učila drugače. Moj Bog, kaj veš takrat, ko si mlad in zdrav, kako je ležati noč in dan v takile kolibi in si za zajtrk sam, za južino še bolj sam in za večerjo še najbolj sam . . . Kaj sem mogla vedeti, mlada in zdrava ko srna, kako je takole na večer, ko te ne neso več noge, ko se povezne noč nad bajto in še mačka ne zdrži pod klopjo. Tedaj se ti obesi najprej na dimnik, potlej prileze skozi vrata, sede za peč in obsedi tam in te prebada z votlimi očmi — — «

Luciji je lezel srh po životu. Nehote se je umaknila s klopi.

»Kdo?«

»Hihih! Ne bodi no! Nič ni v bajti; dobro se poznavaj, jaz njo in ona mene, dolgo vrsto let sva živeli skupaj. Od zunaj pride to, kaj vem od kod in kako je temu ime, strah ali samota ali smrt. Pride pač, posedi nekaj časa in, ko se naveliča, gre.«

»Ali — — pride — — tisto — — vsako noč?«

»Vsako noč in še podnevi včasih. A se bo že naveličalo in prenehalo. Saj ne more opraviti nič z menoj, zakaj če je le predolgo tu, nažgem luč in ob svetlobi izgine. Vidiš, tu na polici imam zmeraj pripravljeno petrolejko. In če še to ne pomaga, imam božji les od lanske cvetne nedelje in sto zlodejev nę pride Lenčki do živega.«

»Kako da ne greš rajši gor k Lipnikarjevim? Nemara bi le bilo bolje, vsaj strah bi te ne bilo.«

»Bog ne prizadeni! Kako bi pa delali z menoj, slabše ko s psom. Ne, kar tu na svojem starem mestu jo bom počakala, kadar bo prišla, stara žena s koso . . .«

Lucija ni vedela, kako je prišla iz grabe. Vogal predpasnika si je dela pred oči in vso pot je tekla, tako jo je bila groza. Šele ko je zdaleč zagledala domači prag, je zasopla obstala. Tako neizrečeno dobro ji je delo, ko jo je zajelo živo življenje. Otroci so se s krikom in vikom podili krog hiše, v hlevu so mukale krave, prašički v svinjaku cvilili, kure kokodajsale in petelin je možatil med njimi. Na pragu je stala Ana, držeč v naročju najmlajšega Jožeka, ki je grabil z obema ročicama po njenih lasih, visečih izpod rute, in se na vsa usta smejal: »Tatatata — —«

»Jaz pa imam delo in otroke; Bog bodi zahvaljen za oboje!« je veselo odrešujoče prešinilo Lucijo in zdelo se ji je, da je stopila spet na trdna tla. Že dolgo ni storila tega: nasmehnila se je Ani in mlademu Zormančku. Jožek je zabrcal z nožicami, se vzpел k njej in zažlobudral:

»Teta, teta, teta!«

Ko so se klopotci zagnali v svoj najvišji vrh in so se po bregeh že oglasili prvi vriski trgačev, se je pri Zormanovih ustavil pismonoša.

»Dragi domači! Ko bi vedel, kateri dan boste trgali, bi kar ušel iz šole in prišel v Kamenik. Težko bom zdržal tu, ko boste vsi drugi tam gori v vinogradu.

Jesti imam dovolj, le spim bolj malo. Ob zgodnjih jutrih vzbujen čakam, kdaj me bo teta stresla za rame: ‚Vstani, Simon, greva po kostanj!‘

Pošljite mi grozdja, mora biti natrgano prav na Kameniku, tam nekje v bližini mojega klopotca. In ne pozabite sneti klopotec, ko boste obrali, da se ne bodo ljudje sme-

jali, če bi tolkel v praznem vinogradu. Lepo ga spravite, da mu ne boste polomili vetrnic in da se ne bodo kijci pokvarili!

Zdaj Vas pozdravljam od prvega do zadnjega

Vaš

Simon.«

Zormanova je bridko zajokala v predpasnik, oče je pogrknil, ni rekel nobene, obrnil se je in odšel v hlev, Lucija pa je vzela cekar in zbežala v gozd po kostanj. Tam bo najlaže v miru razmislila o svojem ubogem fantu.

Veter se je zaganjal v vrhove in razmetaval po tleh kostanjeve ježice; Lucija ni niti utegnila sproti luščiti iz njih debele črnorjave plodove. S kakšnim veseljem se je včasih Simon trgal zanje! Ko je bil kostanj toliko dozorel, da so se veje, obložene z rjavožoltimi ježicami, režeče zasmejale v soncu, je zlezal Simon na drevo in ga potresel. To je ropotalo med vejami in po deblu! Lucija se ne sme zmisлити. Prelepo je bilo. In potem sta pobirala, najprej pod enim drevesom, potem pod drugim in nato sta se vračala domov s polnimi cajkami. In potem je bilo vso jesen in še čez zimo zmeraj na pretek kostanja. Vsak dan je stal poln lonec kuhanega na komenu, natlačil si si z njim žepe in predpasnik in jo mahnil po opravkih. Kadar so utegnili, so si ga pekli. Pečen kostanj in pravkar zavreli mošt, kje je kaj boljšega na svetu!

Zormanovi otroci so šli po sv. Miklavžu le še nekaj kratov spat in je že pricingljaj božič. In božič je prinesel Simona.

Simon, Simon!

Vsi Zormanovi so pritisnili v izbo, mlajši so zlezli na klop, da bi si ga od zgoraj dol bolje ogledali. Fant še ni utegnil prav odložiti zavoje, ko je že pritekkel v kuhinjo:

»Teta Lucija, dober dan!« In kar obe roki ji je molil v pozdrav.

»Ti naš ljubi fantiček!« se je smehljala Lucija in si brisala mokre roke v predpasnik. »Ali si se kaj pretegnil in se spremenil ali se pogospodil?«

»Preglejte in pretipajte me, če sem še pravi,« se je smejal Simon.

Potem je bil vsak ljubi dan praznik v hiši. Vse preko novega leta, do zadnjega dneva počitnic, ko se je Lucija spet umaknila v najskritejši kot kuhinje, da bi ne bila priča fantovega slovesa. Neprijetno jo je obšlo, da bo odslej dolga, dolga leta tako, malone vse življenje: Simon bo skoraj zmeraj ali na poti ali v mestu čakal počitnic, ali pa bo doma prešteval v strahu ure do odhoda. In takole bo tovoril culico in knjige, dokler mu ne bodo lepega dne zapeljali s kočijo velikega, s svetlo medenino obitega kovčega, kakršnega je imel Latnikov gospod, Bog mu daj nebesa. In tedaj bo gospod tudi Simon, Zormanov Simon z Dolgega vrha, če Bog da!

A takrat najbrž ne bo več tako Zormanov in moj, se je bridko domislila Lucija. Gosposki bo in tuj, in še lončka mleka najbrž ne bo hotel več iz mojih razpokanih rok... Toda dotlej bo še nekaj božičev, se je nazadnje potolaženo nasmehnila, kaj bi človek računal na take dalje.

Medtem je hodila v Grabnikovo kočo k Lenčki. Zdaj si je pritrkala to, zdaj ono in je izginila z darovi v grabo. Zlasti vse nedeljske popoldneve je prebila pri starki, ki je vidno hujšala. Jemalo jo je, da je bilo kar žalostno. Ni mogla nič več stopiti na noge, nekoliko za tem se niti v postelji ni več vzdignila. Lipnikovi na vrhu ji tudi zdaj niso priskočili z ničimer na pomoč. Starka bi bila umrla od vsega hudega, ko bi ne bilo Lucije, ki je nazadnje prebila v bajti dolge ure, potem pa doma tem bolj hitela z delom, da ji ni zaostajalo in ni mogel nikdo zavoljo tega godrnjati.

In ko je Lenčka toliko oslabela, da je bilo treba vsako uro pričakovati odrešenja, je Lucija ostala v koči tudi čez noč. Zdaj se ni več bala strahov, še smrti je ni bilo več groza, ko pa je bila tolikokrat na dan v mislih in ustih obeh.

»Kadar bo prišla ona,« je imela navado reči Lenčka in se pri tem oddaljeno nasmehniti kakor človek, ki je odločil vse pečate in so mu znane vseh brezdanjih brezen skrivnosti.

Zunaj je bila cvetna nedelja. V resnici je bila cvetna. Po vrtovih in bregeh so belo cvetele slive, češnje in hruške, iz vinogradov so se rožnatordeče smejale breskve in nabreklo popje v bukovih goščah je razgaljalo mlado zelenje.

Lucija je prinesla Lenčki žegnanega leskovja in božjega drevca in ga zataknila za podobo svete Barbare nad bolničino posteljo.

»Da bi bilo za srečno zadnjo uro,« je rekla Lenčka. »In da bi prišla že kmalu.«

»Kaj bi tisto. Zmeraj je dobro, če je kaj žegnanega pod streho.«

Tedaj se je Lenčka čudno jasno nasmehnila s tankimi ustnicami:

»Sedi najprej k meni, Lucija, bova nekaj uredili. — Sezi pod slamnjačo, ne tam, bolj zgoraj, kjer ni še nič natrgana. Ali imaš?«

Začudena Lucija je privlekla izpod slamnjače v cunjo zavito in z umazanim trakom prevezano knjižico, trikrat previto v papir. Ko je odvila vse troje papirjev, se je prikazala na svetlo stara »Dušna paša« brez platnic in hrbta.

»Vse ti bom lepo razložila, Lucija. Prelistaj knjižico! Tako. Poberi ven vse desetake, dvajsetake, petdesetake in jih poštej. Stotaka ni med njimi.« Lenčka je zahropila in priprla oči in Lucija je štela.

»Osem sto in petdeset.«

»Mhm.« Starka je plašno pogledala proti oknu in zašepetala: »To jim je še dišalo, onim tam gori. Ko bi bili vedeli zanj, bi mi vse pete oblizali, samo da bi jim ga dala. A Lenčka je bila neumna vse življenje, šele na zadnjo uro jo je srečala pamet.«

Bolnica je omahnila v blazino. Čez čas je pričela spet s povzdignjenim glasom, kakor bi brala sveti evangelij:

»Takale je moja zadnja volja: pet sto sem jih namenila za svete maše za svojo ubogo dušo, ki se bo tod okoli vicala. Tri sto naj bo za Jerbičeve otroke, ki jim je letos mater strela ubila in so sami ostali, sirote. Kar ti, Lucija, jim kupi obleke, kakor boš videla, da je prav. No, tistih petdeset pa odškarni in jih vrzi mežnarju, če bo hotel potegniti za vrvi. Resda mi večnega zveličanja ne bo prizvonil s svojimi razglašenimi jekleniki, a rada bi mu vsaj še ob svoji smrti dala nekaj opravka, ko je vse življenje brusil jezik nad menoj in se obregoval ob mojo belo obleko pri procesijah.«

Lenčka je globoko nekje iz sebe zajemala sapo. Govorjenje jo je utrudilo. Za nekaj časa je obležala negibna. Le z roko je dajala Luciji znamenje, naj še počaka.

»Prav za prav sem hotela tudi tebi dati nekaj v zahvalo, da si mi tako stregla. A sem se premislila. Plačati bi ti tako ne mogla z vsem, kar premorem, ker za tako delo ni noben denar dovolj dober. Tako ti bom pustila rajši kar v celem zadolžnico pri Bogu, ki naj ti plača po svojih računih. — Če boš kdaj utegnila, prekoplji malo travo na mojem grobu, da se ne bo preveč zarasla. Rož rajši ne sadi, se ne bodo obnesle; še v življenju nisem imela posebno srečne roke zanje, kako bi me marale po smrti. In kak očenašek stisni kdaj zame, drug ga nobeden ne bo, čisto za trdno vem.«

»Lenčka, nikar no tako!«

»Še enkrat bi ti rada na srce položila, Lucija: nikar ne kreni po moji poti. Vidiš, kako je. Kakor odpadla prezrela tepka sem, ki so jo ljudje brcnili v jarek, kjer naj zgnije

do krája. Živiš, se pehaš, ubijaš in garaš, a nazadnje vidiš, da je bilo vse le zate in, ko umiraš, ni nikogar, ki bi zajokal ob tebi: „Nikar stran, ostani še!“ Vsi le pohlepno gledajo, kdaj se bodo lahko stekli za tvojo zadnjo janko, in čakajo in oprezajo izpod čela, če bodo že kaj kmalu mogli vreči lopato prsti na tvojo krsto. Lepa je mladost, Bogu darovana, to je že res. A kaj, ko le preradi v drugi polovici življenja zapravimo milost božjo iz prve in se potlej stare kosti kesajo, da so mlade krenile na božjo pot . . . To je tisto žalostno, glej. — Zdaj, ko se mi bliža ‚ona‘, ti ne morem povedati, kako čudno mi je tu notri. Tako prazno. Čutim votel prostor, ki bi ga morala s čimer koli napolniti — — «

»Poskusi imeti koga prav zelo rada, Lenčka, tako rada kakor sebe, in videla boš, da bo bolje.« je svetovala Lucija in njej sami je bilo, da bi zaječala ob tej novi Lenčkini boli. A bolnica je zmajala z glavo; beli lasje so se ji pri tem v curku ulili izpod rute na čelo.

»Rada imeti — — —. Da, lepo je, če te ima kdo na svetu rad. Včasih, včasih sem že imela koga, a potlej me oni niso več marali. Zdaj je ura odbila dvanajst in ne utegnem več začenjati skraja. Kar je zamujeno, je zamujeno. — Še zadnje dobro mi stori, Lucija: po gospoda mi pošlji jutri zjutraj, naj mi prinesejo Boga. Potlej naj pride še ‚ona‘, če hoče, in si nabrusi koso — — —«

Lucija je zagazila v šope rumeno cvetočih šentjuršnic pod bajto in vonj po vodeniki ji je napolnil nosnice, ko je tekla iz grabe proti domu. V glavi ji je šumelo in razbijalo, v krvi je divje uporno kričalo.

»Sem že na njeni poti, na Lenčkini — — —«

Ob tednu so Grabnikovo Lenčko pokopali. Šest belo oblečenih dolgovrških deklet je nosilo belo krsto. Vrh krste se je zibal edini venec iz smrečja in suhih papirnatih vrtnic, ki so kar lezle same vase, ker jih je napojila jutrnja rosa.

Ne eno oko se ni orosilo, ne ena žalostna misel ni splavala v jamo, ko so vanjo spustili krsto in je votlo zabobnela prva lopata prsti. Samo:

»Vzemi zemlja, kar je tvojega . . .«

In potem:

»Molimo za dušo rajne in vseh, ki počivajo na tem prostoru.«

Duhovnik z ministrantom je odšel. Pogrebci tudi. Grabnikova Lenčka je bila spet sama v svojem še tesnejšem domu kakor prej vse življenje.

Lucijo je pretreslo do dna. Kakor veter je zbežala s pokopališča in vso pot do doma iskala skritih stez, samo da bi bila sama s seboj, s svojo strahotno notranjo razbičarnostjo.

»Kakor gnila tepka v jarku . . .« si je ponavljala Lenčkine besede, ki so jo zmeraj huje razjedale in žgale.

»Le tako ne umreti, moj Bog, le tako strašno prazno ne in žalostno! Naj trpim še trikrat huje, a le enega človeka mi pusti ob smrti, ki me bo rad imel!« je molila vsa njena duša, njeno srce, njene zdelane, raskave dlani, ki jih je dvigala prek pomladnih vonjav k sinjemu nebu.

Zormanka se je potlej dan za dnem bolj čudila. Lucija je bila vsa izpremenjena. Nikoli je ni več videla jezne ali nataknjene, pa naj so ji napravili otroci še tako neumnost. Ljubeznivo se jim je smehljala, z vsakim je bila dobra in prijazna, pravila jim je vse mogoče storije in bila jè vedno z njimi.

Lucija je pri vsem tem čutila, da se ji kamen v prsih mehča. Vedela je, da ni toliko ona potrebna otrokom — saj so imeli skrbno mater — kolikor so otroci potrebni njej. Z lahkoto je našla pot do otroških src in otroci so se je oprijemali z vedno pristrčnejšo ljubeznijo. Čim bolj so otroci doraščali, tem trdnejše so bile te vezi. In Lucija jim je bila iz dna srca hvaležna. Sama sebi se je dozdevala, da stoji kakor beračica s prazno malho v kotu ob zidu in ponuja

mimoidočim srce in dlani. In ti, ki so šli mimo in se ozrli vanjo, so morali najti v sebi topel prostor še zanjo. In čim več bo takih toplih prostorov v srcih njenih najbližjih, tem dalje bo od nje strahotna samota, ki se je je bala, samota Grabnikove Lenčke v življenju in smrti.

6

Pomladi so prehitevale zime, poletja srečavala jeseni.

Osem božičev je zdrknilo mimo razsvetljenih Zormanovih oken. Zdaj so čakali devetega, odkar je odšel z doma Simon.

Simon zdaj ni bil več tisti drobn, šibki fantiček, ki je hitel o praznikih na Dolgi vrh s čepico in knjigami pod pazduho. Zdaj je bil velik, človek bi mu moral reči gospod. Še vedno je bil študent, le da se je iz Maribora preselil v šole v belo Ljubljano; Maribor neki ni premogel takih, da bi mogel Simon izlesti iz njih pravi gospod.

Da, Simon. Ko bi bilo po materinih skritih željah, ki jih je zaupavala samo ljubemu Bogu, in po Lucijinih molitvah, bi moral čez tri, štiri leta zapeti glorio v farni cerkvi sv. Filipa in Jakoba. Tako pa je študiral Bog si ga vedi kaj, za jezičnega dohtarja ka li. Leto za letom je prinašal domov debelejšje knjige, da je bilo Lucijo kar strah. Revež, ki mora požirati iz njih vso tisto učeno navlako!

A drugače je ostal Simon še zmeraj tak, kakršen je bil tisto jesen, ko se je poslavljaj od gorice v Kameniku. Resda je bil dolg in preklast, a če si mu pogledal v mehke, sanjave oči na povsem dekliškem obrazu, si videl v njem otroka, ki baja o strahovih in deveti deželi in dela klopotce s šestnajstimi kijci.

Zormanova hiša se je čudno izpraznila. Za Simonom je poiskal cesto v svet Viktor, najstarejši. Poklicali so ga k vojakom. Ni se vrnil prej, dokler ni lepega večera po-

trkal in vstopil — ves imeniten v modri obleki z zlatimi našivi.

»Hvala Bogu, da si le doma!« Obema hkrati se je izvil vzdih, očetu in materi. A sin je odmajal.

»Ne bodite hudi, ata in mama! Ne morem drugače. Nikoli ne bom Zormanov mladi gospodar; saj je za menoj še dovolj bratov. Morju sem se vdinjal in bom ostal pri njem. O praznikih vas bom obiskoval, če vam bo prav; tako lepo je, če moreš o praznikih takole domov, kjer te čakajo tvoji ljudje in so te veseli.«

Viktor je bil doma ves teden. Vse njive je obredel, kakor zajec se je podil po goščah in travnikih. Vsa dolina dol do potoka in vsi bregi Dolgega vrha so ga bili polni.

Potem se je zgodnjega jutra poslovil, vzel kovčeg in pomignil Jurčku, naj mu pomaga nesti na postajo.

Jurček. Ta živi potoček! Vedeli so starši in tudi Lucija je vedela: že ko je bil Viktor doma, so bili tudi Jurčku šteti dnevi na Dolgem vrhu. Kar naprej je hotel biti poleg brata, neutrudno je poslušal njegovo pripovedovanje o daljnih mestih in širokih morjih, ki jim ne dogledaš kraja in ne izmeriš dna. Pri tem so se mu oči tako neučakano bleščale, da se mu je možati, preudarni brat nasmehnil:

»No, no, da se ne boš kam zaletel, s temi svojimi očmi!«

Še dvakrat je prišel Viktor domov, dvakrat mu je nesel Jurček kovčeg k vlakom. Tretjič je odšel s kovčegom in vlakom še sam. On se ni poslavljajal od doma z žalostnimi in vlažnimi očmi kakor Simon. Z enim skokom in veselim vriskom se je pognal na blatni kolovoz. Noge so se mu globoko vdirale v razmočeno ilovico in vgreznine nog je sproti zalivala umazana voda, ki se je z njo škrofoval do vrh glave. A kaj mu to! Tam doli za leskovjem je bela cesta, še dalje doli pa vlak, začetek vsega najlepšega in najboljšega.

Prav tisto leto, o kresu, je pobralo najmlajšega, Jožeka. Otroška bolezen, nihče je ni vzel tako zares, a po enem tednu je ležal mrliček sredi vrtnic in potonik.

In kakor da se Zormanova hiša ni še zadosti zredčila, je koj prvo zmladletje za tem odrinil še Franček. Dokončal je ljudsko šolo in vse njegove sanje so se ustavile: mizar. Oče ni hotel in ni mogel braniti in tako je odšel v Slovensko Bistrico v uk. Ob sobotah zvečer je prihajal domov, ko ni bilo daleč, in se ob ponedeljkih vračal.

Ob praznikih se je Zormanova hiša kar trla. Od vsepovsod so prihiteli otroci, sami doraščajoči fantje.

»Tako rasete, da vas kmalu ne bom mogla več spraviti vseh hkrati v izbo,« se je srečna smehljala mati. In Lucija jim je stregla z vsemi mogočimi stvarmi. Ko pa je bila tako vesela tega direndaja v hiši, ob njem je pozabila na vse težave tedna.

Kajti takšno živo življenje je kipelo pri Zormanovih le ob nedeljah in praznikih. Ob delavnikih sta ostala pri hiši le Blažek, ki je še hodil k fari v šolo, in Monika, ki se je razvila v cvetoče in postavno dekle. Prenekateri fant se je s hrepenečimi očmi oziral po rdečih pelargonijah in fuksijah na oknih, za katerimi se je točila dekletova mlada pesem. A Monika se je doslej vsem enako smehljala, starim in mladim, moškim in ženskam. In venomer je pela. Njenega srebrnega glasu so bile polne vse šupe, hlevi in kuhinja in domače prederje, pela je, koder koli je hodila in kar koli je delala. Bog si ga vedi, od kod je jemala toliko pesmi! Saj ni bil nobeden kdo ve kaj pevca, ne oče Jernej in ne mati Ana. Ta pa, kakor bi s petjem hotela zakriti praznino, ki je nastala pri hiši, ko so fantje odšli.

Tudi Lucija ni nikoli pela. Vsaj Zormanovi niso pomnili tega. Toda ali se je nalezla Monikinih popevk, ali ji je bilo v teh dneh pred božičem, ko je spet pričakovala domov Simona in druge fante, res tako veselo pri duši: nekega večera se je vračala s praznim pomijnikom iz svinjaka in

obstala na prederju. Zagledala se je tja v breg, kjer so se smreke skoraj do tal povešale pod težo mladega snega, in iz rdečih, polodprtih ustnic je izsvaljkala pesem, resnično pesem:

»Dekle je po vodo šlo,
na visoke planine . . .«

Odpela je dve kitici, nepremično zroč na breg. Uboge smreke, saj jih bo polomilo, najrajši bi jih odšla trest. Šele pri »visel je, oj visel je nageljček rdeči« se je Lucija zdrznila. Ogledala se je na levo, ogledala na desno in pri-sluhnila v hišo, od koder je čula cingljajoči Monikin smeh:

»Ali jo slišite, našo teto! Poje!«

Kakor da je storila greh, se je Lucija po tiho zavlekla v kuhinjo, kjer je pričela nalašč glasno ropotati s pomijniki in vleči težke lončene piskre iz peči.

Dan pred božičem je bil siv in prazen. Ničesar ni bilo v zraku, ničesar na nebu. Takole proti večeru bo iz te sivine pričelo naletavati in Lucija bo rekla kakor v nekdanjih dneh otrokom na peči:

»Angelci v nebesih si česejo lase in kosmiči lete na zemljo.«

V hiši je bilo kakor o vsakem božiču; tla bela in čista, da bi lahko jedel z njih, pajčevina iz kotov ometena, svete podobe obrisane. okna umita, celo zelene pečnice. s svetim Florijanom in njegovo golido so se bleščale kakor nove. Vseokrog je dišalo po kruhu in poticah. Zdaj so čakali Zormanovi in bogkov kot le še onih, ki bodo prinesli v hišo šele pravi sveti večer: fantov. Ne, brez teh bi pri Zormanovih ne bilo božiča. Kako neki, samo Blažek in Monika in stara dva z Lucijo. Vsi vkup bi jokali.

V dolini je zapiskal vlak. Njegov vrisk je segel prek bregov prav na Dolgi vrh.

»Gredo.«

Prišli so kakor v procesiji: Viktor, ki mu je že poganjal mah pod nosom in se je držal silo možato, Simon, dolgin

v gosposki suknji in z nepogrešljivimi knjigami v torbi, Jurček z živim, bleščečim smehom in drobencljajočimi koraki, ki se jim je kar naprej mudilo, kakor da bi jim za prvim voglom nekaj lepega ubežalo; Franček je prišel iz Bistrice nekoliko pozneje, ko je bil najbliže.

Prenekatera ura je minila, preden se je ta živžav nagovoril in uredil toliko, da se je spravil k jaslicam v kot. Pri teh so hoteli imeti spet vsi prvo besedo.

»Kam tiščiš živinče, Simon? Saj ti bo zdrsnilo v grabo. Že res, da je osel, ampak nocoj ima glavno besedo,« se je usajal Jurček.

»Vsako leto je bil prav na tem mestu.«

»Pozabil si že od lani, fant; preveč tednov je bilo vmes.«

»Če ni zate, delaj sam.« Simon se je užaljeno umaknil k peči, ki je kar žehtela od gorkote. Usedel se je na klop in gledal brate pri delu.

Nič ni pravi nocoj, Simon; kaj neki mu je, je po tiho ugibala Lucija.

»Kaj se sedaj držiš kot strojar, ki mu je voda odnesla kožo!« Jurček ga ni mogel pustiti v miru.

In res je Simona spet kar vrglo od peči.

»Ti stari koštruni so letos odslužili. Imam cel trop novih ovčk, belih ko sneg, z dolgo kodrasto volno.«

Iz kovčega je prav počasi vzela zavoj. Potem ga je odvezal in razpostavil svetle jagnjiče iz papirja in jih drugega za drugim poslal past na zeleno trato pred jaslice.

»Naše jaslice morajo biti kakor nikjer,« je ponosno končal. Vrh griča je prilepil nad palmovo vejo še svetlo betlehemsko zvezdo, da bo svetila na temne poljane.

Viktor se je nehote vgriznil v ustnico. Resda je on prinesel materi židano ruto, očetu tobaka, Luciji nove molitvene bukvice, Moniki nogavice in Blažeku nožič s tremi rezili, ampak ovčke in jaslice, ne, tega bi se ne bil

domislil. Na kaj takega je mogel misliti samo Simon, dekliško sanjavi študent.

»No, naj ima svoje veselje, jaz imam pa drugačnega,« je nazadnje privoščil bratu.

Potem je prinesla mati iz kuhinje ognjiščno potico, veliko, okroglo, z zavihanimi vogali, dišeče rumeno od zapčene smetane vrh debele plasti nadeva.

»Ah...« so vzdihnili otroci, čeprav že veliki fantje. Poželjivo so vsrkavali prijetno dražeči vonj. Take potice ne dobiš na vsem svetu!

Mati je razrezala potico na velike kose. Nocoj je mora vsem ostajati. Dve še čakata pokriti z belim prtom na klopi ob peči.

Oče Jernej je prinesel iz kleti polič najboljšega.

»Srečen sveti večer nam Bog daj!«

Tedaj je vse od kraja objelo nekaj toplega, nedopovedljivo dobrega, nekaj mehkega je pobožalo vsa srca. Ali je priplavalo izpod tiste podnebne sivine tam zunaj, ali je zanihalo na belih perutih Svetega Duha pod stropom, kdo bi mogel vedeti. Le tako jim je bilo v dušah, da bi se najrajši objemali in poljubljali.

Vsi hkrati so čutili, da jim je lepo in dobro, a nihče si ni upal tega izreči na glas, kakor bi se bal, da bi v tistem trenutku to lepo izginilo. Pristrčno so si gledali v oči in drug drugemu odkrivali mehko sveto noč. Še govorili so bolj po tiho.

Ob enajstih so se oglasili sosedovi, da bi šli skupaj k polnočnici. Fantje so nažgali plamenice, dekleta so stopila druga za drugo na ozko stezo, da jim je svetloba kazala stopinje, kajti noč je bila temna in brez zvezd.

Po vseh bregeh so prasnile luči. Živo migotanje se je zlivalo v dolge plamene, ki so si vžigali pota v dolino. Z Dolgega vrha, Razgorja, Žabljeka, Vrhov, Leviča in Brežnice so se stekali vsi plameni na skupno cesto, k cerkvi, ki je bila nocoj razsvetljena kakor pravljčni grad.

Zormanovi so se pomešali med sosede in vaščane. Pot je bila spolzka, drselo je, ker je bil pred nekaj dnevi padel nov sneg na že zamrzla tla.

Lucija je hodila med sosedovimi ženskami.

»Ali že veš,« je zaslišala Lešnikovo Francko, ki se je obrnila k tovarišici. »Zormanovemu Simonu je spodrsnilo. Nesreča bo.«

»Beži no,« se je začudila ženska. »In je padel?«

»Seveda.«

»Ne bo čakal prihodnje polnočnice,« se je skoraj zasmejala Močnikova Zalka, ki so o njej govorili, da ima oko za Zormanovega Viktorja.

»Lani si je odzvonila stara baba, letos mlad fant; tako smrt pobira in nič ne prebira,« se je ustila Zibnikarica, ki se brez nje ni smel v fari izreči noben amen.

Lucijo je na vso moč jezilo, da je mogel biti Simon tako neroden. Resda ni nič dala na babjo vero, da bo čez leto zvonilo tistemu, ki je k polnočnici grede padel, a vseeno ji le ni bilo. Zdaj bodo ljudje po vsej fari govorili, da se je letos ta nezgoda primerila Zormanovemu študentu, in prerokovali na levo in desno, za dvajset let nazaj in prav toliko naprej.

Znova se je domislila, da se ji je zdel Simon ta večer nekoliko nenavaden. Zamišljen, celo žalosten. Videla ga je bila, kako se je skrivnostno smehljaj nekam predse, koj zatem pa mu je prepregla oči temna senca.

»Naj mu bo kar koli že, nekaj mu je,« je presodila. Rada bi mu bila pomagala, a ni vedela kako.

Drugi dan je Lucija nenadejano stopila v kamro. Ob oknu je slonel Simon, poleg je bil na stolu odprt njegov kovčeg. Fant je držal v rokah neko sliko, ki jo je božajoče ogledoval, a slika ni bila ne materina ne očetova.

Lucija je hotela tiho izginiti, ker je Simon ni bil opazil, ko je vstopila. A zdaj se je fant zdrznil, jo pogledal in se nasmehnil njeni zadregi.

»Poglejte, teta!«

Še sam ji je gledal prek ramen na roke in se pri tem srečno smehljaj. Lucija je sliko dolgo in natanko ogledovala.

»Čedna je,« je rekla nazadnje. Simon je pričakoval, da bo rekla še kaj več, kar koli že, samo kakšno besedo naj bi še navrgla. A Lucija je samo kratko vzdihnila:

»Tak to si si izbral.«

Tako žalosten, truden je bil njen glas, da se je fant začudil.

»Saj ne vem, ali bo kaj iz tega,« je rekel počasi, prav kakor bi sam skoraj vedel, da ne bo nič. Žareča rdečica mu je zalila obraz in vrat.

»Zakaj bi ne bilo?«

»Nihče ne ve, ali bomo dotlej ostali živi.« In pri tem se je ozko nasmehnil z belimi zobmi.

Lucija ni rekla nobene več. Ni mogla. V glavi ji je razbijalo tisoč vprašanj. Torej to je s Simonom. Dekleta ima. Dekleta s svetlimi očmi in jamicami v licih. To je zdaj tisti Simon, ki je bil rekel nekoč Luciji:

»Teta, jaz se ne bom nikoli ženil.« In ko ga je Lucija nejeverno pogledala, ji je zatrdil: »Res se ne bom, teta. Saj se tudi vi niste omožili. Midva se bova spravila skupaj, vi mi boste kuhali in prali, jaz pa vam bom nosil domov denar, ko bom v imenitni službi. Boste videli, kako nama bo lepo.«

Tako je govoril pred dvema letoma. Zdaj pa: »Poglejte, teta, moje dekle.«

Lucija takrat ni mogla scela verjeti besedam otroka, vendar jo je zdaj huje prizadelo, kakor je mislila. Doslej je bil Simon samo materin in njen, kolikor si ga je pač prisvojila. Zdaj je stopila v sredo neka druga, povsem tuja, gosposka stvarca, ki se bo kmalu pririnila na prvo mesto in potisnila mater in teto na stran.

Zdaj lahko reče Lucija z bogom tudi svojim sanjam o bodočnosti. Na tihem je le verjela, da bi jo Simon res

kdaj utegnili vzeti s seboj v mesto ali kjer koli že bo v službi. Mirno bi živela na stara leta, imela bi blizu cerkev in svoje ljudi, Simon bi ji bil skoraj kakor pravi sin. Če se bo oženil, ne bo njegova gosposka žena hotela v hišo še stare tete.

»Že mora tako biti«, je dognala s trpkostjo. Nikoli je ni doletelo kaj posebno lepega, čudno bi bilo, ko bi jo na stara leta. Kadar koli bi jo bilo imelo srečati kaj dobrega, čeprav bornega, se je brž našla usmiljena roka, ki jo je s trdim komolcem odrinila v stran, med ljudi, ki imajo v življenju le dolžnosti brez pravic.

»Tole vzemi, Simon, boš imel za kak priboljšek.« Lucija je segla v globok žep na krilu in stisnila Simonu v roke nekaj bankovcev.

»Ne bi bilo potreba, teta; sami bi si kupili kaj,« je rekel fant, a oči so se mu veselo zableščale.

»Kdaj ni študent potreboval denarja! Meni ni sile, za cunje ne izdam mnogo, ker se ne oblačim po modi.«

Prenekatero mokro jutro je Lucija obredla po grmovju in resju, ko je iskala gob. Nasušila jih je lepo mero in jih nedavno prodala. Res je tudi, da bi bila potrebna novega predpasnika in rute za vsak dan, a kaj bi to razlagala fantu. Še sreča, da mu lahko napravi kakšno veselje, saj si rad kupi kdaj kaj po strani.

Simon je bil ganjen. Ni vedel, kako bi se zahvalil. »Teta, prvi denar, ki ga bom zaslužil, bo samo najin. Z njim bova poromala k Mariji Pomagaj.«

»Bog te usliši, da bi se to zares kdaj zgodilo!« Lucijine oči so bile hvaležno vlažne že ob sami veliki obljudi. Zlato srce ima ta Simon!

Prazniki so se vse prehitro iztekli in Zormanovi fantje so odšli, da bi se za veliko noč spet povrnili. Razposajena mladost je v hiši pod hribom utihnila. Ostala je le še Monikina pesem in Blažekovo samotno tekanje.

Tiste dni po sv. Treh kraljih je prišla k Zormanovim teta Barbika, Lucijina starejša sestra, ki je bila omožena na Vrholah. Tako in tako je, je pravila, on, gospodar, si je v gozdu zadnjič nekaj nalomil roko in ne more prijeti za nobeno pošteno delo. A njhovitima prašičema so se prav zdaj iztekli dnevi pitanja in jih morajo spraviti pod nož, ne pomaga nič. Ko bi bil Jernej tako dober, da bi priskočil na pomoč, saj je že katerikrat. Namesto gospodarja bodo že dobili koga, ki je vajen takega dela.

Kaj je hotel, Jernej je seveda obljubil. Če te kličejo na kolone, ne smeš odreči, kakor ne za krst. V nič bi deval največji domači praznik vsega leta.

Potlej se je Barbika spravila nad ženske. Ana in Blažek bosta prišla na večerjo, kakor se za žlahto spodobi, Lucija in Monika pa naj prideta že zjutraj, bosta pomagali v kuhinji. Saj vedo, koliko je na tak dan pri hiši opravkov, posebno če ni deklet, kajti teta Barbika je imela same fante.

Ana se je izgovorila, da nimajo doma nobenega varuha, zato bosta z Blažekom ostala za čuvaja, Lucija in Monika pa zavoljo nje lahko gresta.

Tako so se drugo jutro vsi trije odpravili, ko je bila še trda tema. Kajti do prvega svitanja bodo komaj na Vrholah. Pred nekaj dnevi so šli prav tako na Cigonco k teti Micki, a tam ni bilo take reči, ko so klali samo eno svinjo.

Pri Repnikovih na Vrholah se je že na vse zgodaj poznalo, da se pripravljajo velike stvari. Čeprav se je v tem zunaj že naredil dan, je notri še skozi vsa okna svetila luč. Najbrž so jo pozabili upihniti. Ženske so tekale kakor brez glave sem in tja, moški pa so mirno sedeli za mizo, prigrizovali nov kruh in ga zalivali s slivovko. To mora biti za moč, zakaj podreti dva takšna hrusta, kot so jih letoš vzredili Repnikovi, ni kar tako. Za kaj takega je že treba imeti moč v rokah in mišicah, sicer bi se utegnili zgoditi, da bi je imela svinja več kakor oni. Zdaj je prisedel še

Jernej in Repnik mu je nalil dvojno mero, ker je že tako nekoliko zamudil.

»Še Lorbeka počakamo, potlej pa takoj v hlev. Čudno je, da ga še ni, ko je vendar obljubil.«

Prav takrat je stopil v hišo mlad fant.

»Lorbeka ne bo. Ponoči mu je krava obolela in ne more od doma. Mene je poslal, če boste zadovoljni. Za eno deklinče bom že zalegel.«

Repnik je bil zadovoljen.

»Dobro, dobro. Če si le svojega očeta pravi sin, boš dober mesar.«

Še nekaj dolgih požirkov in močje so odšli v hlev. Koj zatem se je razleglo dolgo, hreščече cviljenje in zavijanje, zatem hropenje in nato je bilo vse tiho. Nato še enkrat, le da je bil glas zdaj mnogo močnejši; na vrsti je bila stara svinja.

Čez eno uro je bila vsa hiša polna vonja po mlačni krvi in puhtečem drobovju. Repnik sam ni imel drugega dela kakor ukazovati, to sem, ono tja, in slatinko je nosil v rokah, točil in priganjal.

»Potegnite, fantje, koline so samo enkrat, največ dvakrat v letu!«

Ni še bil prvi prašič razdelan, ko so že prinesle ženske na mizo jetra v omaki. To je prva jed na kolinah, ki jo morajo jesti s kruhom in zaliti z vinom.

Lucija je postavila na mizo kruh. Nož ji je od začudenja padel na tla. Stekla je v kuhinjo, kjer se je z ihto lotila sestre:

»Kakšne negodne mesarje ste pa zgnali skupaj?«

»Lapornikovega Lenarta z Žabljeka misliš? Ta se dobro razume na delo, že z očetom sta včasih kolinila po hišah. Zdaj se stari drži bolj doma in pošilja okrog mladega.«

»Fant je vendar še zelo mlečen.«

»Nekaj čez dvajset jih ima. A je hudo pameten za svoja leta,« ga je pohvalila Barbika.

»Da, da, bo nekako toliko,« je rekla Lucija bolj sebi kakor sestri. Res je preteklo že toliko let odtlej, vendar se ji je dozdevalo, kakor da je bilo predlanskim.

Proti večeru so pričeli delati klobase, mesene in krvave. Ko so to opravili, so zmetali klobase in mesovje v kadi in jih zvlekli na hladen prostor; za noč je delo končano. Prišle so ženske z vedricami gorke vode, pomile mizo in klopi in pospravile po hiši. Za veliko večerjo mora biti vse lepo pripravljeno; povabljenih je nekaj sosedov, levih in desnih, in tudi nekaj žlahte se bo nabralo.

Počasi so pričeli povabljenji cepati v hišo. Najprej se je vsak usedel k peči, kakor da je prišel v vas na pomenek in ne na kolino. Ker je bila peč preveč oblegana, so prinesli iz hiške še eno mizo. Potem sta pričela gospodar in gospodinja siliti za mizo. To je bilo prerekanja! Vsakdo se je branil biti prvi.

»Saj nismo za to prišli.«

»Čemu nas siliti, saj imamo doma, hvala Bogu.«

»Prav nič nismo potrebni, zares ne.«

»Največje želje smo si že doma odteščali, ko smo tudi prejšnji teden klali.«

»Bog pomagaj, nič se ne mudi!«

Izgovarjanja ni bilo kraja. Gospodinja je morala naprej in naprej pojasnjevati:

»Ne smete zameriti, ker smo tako slabo pripravili. Je pač križ, otroci se raztepejo, sam človek pa tudi ne more vsemu kaj. Z ničimer drugim vam nimamo postreči kakor z malo juhe in kakim koščkom mesa. Včasih smo napravili kolino, celo gostijo, včasih da. Zdaj pa ni vredno besede, je le uboga večerja.«

Nazadnje so bili kolarji le vsi na svojih prostorih in tedaj so pričele kuharice pošiljati na belo pogrnjeno mizo. Ker ni bilo domačih deklet, je stregla Zormanova Monika. Bila je v belem očipkanem predpasniku, ki se je ljubko prilegal rdečim licem in črnim lasem.

Prvo, kar je pritovorila, je bila velikanska skleda juhe z rezanci, katere si je vzel vsak po dvakrat na krožnik. Juha je kraljica kolin. Brez nje se na tak velik dan nikjer ne prične večerja. In Bog ne daj, da bi bila zakuhana s čim drugim kakor z rezanci! — Po juhi mora priti kislo zelje z novimi rebrci, krompirjeva omaka, zeljna solata s pečenko in klobasami, mesenimi in krvavimi, kuhane suhe češplje, namočene v slivovki, ki se jih naješ in napiješ hkrati, vmes pa gore potic in belega kruha. Med skladovnicami mesa najdeš še kos prekajenega od lanskega leta, ki naj dokaže, da hiša ni kar tako in da ima skrbno in varčno gospodinjo. To vzbudi žejo in zato prično nositi na mizo vino, vino. Miza se zašibi pod preobiljem, lica zagore, iskreča kapljica zapolje po žilah, razvozla jezike, srca se vžgo in na usta privre zdravica za zdravico. Če je pri roki harmonika in človek, ki zna potegniti zanjo, zaplešejo, da se trese pod. Kadar tega ni, malo več pojejo in pijejo, do polnoči, do treh, najpogosteje do prvega svitanja. To so koline, največji hišni praznik v teh krajih.

Kazalo je, da pri Repnikovih na kolinah letos ne bodo plesali. Nikogar ni bilo blizu s harmonikami. Saj navsezadnje gre tudi brez tega, a pravih kolin le ni. Pa je kar na lepem pripeljalo mimo Repnikove hiše godca Kanka. Lapornikov Lenart se je ravno hladil na pragu, ko je pritotal možicelj na prédrje.

»Tevž, ali imaš mehe s seboj?« Vprašanje je bilo nepotrebno, zakaj Lenart bi moral vedeti, da je Kankov hrbet le redkokdaj prazen; skoraj zmeraj ima čezenj na širokem usnjenem jermenu optano svojo tovarišico harmoniko. Brez te je samo v svoji koči za gozdno jaso in ob nedeljah, ko gre v cerkev. Kanka je majhen možicelj dolgih stopal, ki bi o njih človek mislil, da niso njegova, širokih, daleč navzven štrlečih ušes in hudo neumnega obraza, ki iz njega gleda v svet dvoje začudenih, velikih križemgledih oči, da so ljudje rekali:

»Tebe gleda, pa mene vidi.«

»Klali smo, Tevž, zato le noter!« Ne da bi Lenart počakal, ali je Tevžu prav ali ne, je z vlekel harmonikarja v hišo, kjer se mu je zableščala nasproti dolga, obložena miza in kopica kolinarjev okoli nje.

»Tako, tako, da ste ga dobili, Tevža. No, pa tudi brez tega bi opravili,« so menili starejši.

Mladi pa so bili navdušeni. »Sam Bog te je poslal, Kanka! Lenart, si že pravi, da si ga iztaknil!«

Kanka se z usločenimi nogami široko razkorači sredi izbe, mežikne z desnim očesom in usta se mu razpotegnejo prav do ušes. Zakaj Kanka je najbolj zadovoljen, kadar takole na vsem lepem naleti kje na koline. Nič ne reče, tudi za godove rad nategne harmoniko, a gostije in koline so le nekaj drugega. Tu ne gledajo na grižljaj mesa ali brtavs kruha, kosi sladke potice se potikajo po vseh kotih in mimogrede imaš vse žepe natlačene. In Kanka zna ceniti take dobrote, saj mu potem nekaj dni ni treba doma skrbeti za kruh in močnik, ki se mu skoraj vselej prismodi.

Ko se je Kanka najedel in izpil nekaj kozarcev domačega belega, se je usedel za peč in nategnil svoje mehe. Kanka je igral skoraj zmeraj isti napev, enega za polko, drugega za valček, a še ta edina dva, ki ju je znal, sta se med seboj zelo malo razlikovala. Ljudje so se mu smejali, revežu, in mu privoščili zaslužek in kak boljši obgrizek. Norčevali so se in ježikali, da vleče vedno isto, na petek in svetek, na godovih, gostijah ali na kolinah:

»Hmtadra, hmtadra,
krava je breja — — «

A plesali so le radi, kakor koli jim je godel. In mladim ljudem je bilo nazadnje tudi prav vseeno, kako so se sukali, da je le šlo naokoli. Še zmeraj bolje kakor na sapo, na ustne harmončice ali na žvižganje.

Lenart je poiskal Moniko za prvi ples. Vsa rdeča se je izgovarjala, da ne zna, a fant jo je mehko prijel za roke in zavrtela sta se z drugimi pari.

Mladi so izpodbodli stare in nazadnje je vse plesalo z gospodarjem in gospodinjo vred. Kaj bi si ne privoščili, koline so samo enkrat v letu, oni pa so delali in rogitali vsak dan v tem letu; najmanj petkrat je bilo treba vsak dan stopiti v svinjak. In koliko je bilo dela na njivi samo s svinjsko rejo, koliko potu so prelili, prenekateri težki koš dvignili na udelane rame, nič koliko kotlov doma napolnili. Ne, ko bi preračunali in prešteli ves trud, vse delo, kar ga je bilo s tema dvema prašičema, ki sta jim za nocoj pripravila pečenko in norenje, bi izračunali, da je prav za prav dobička in veselja v primeri s trudom zelo malo. Takile večeri so potem nalašč zato, da v njih pozabiš številke in težave in da s svojimi ljudmi veselo pogledaš na sad, ki si ga kljub vsemu imel od dela.

Lucija je obsedela za mizo s staro materjo in otroki. Nje niso mogli pregovoriti, da bi šla plesat. Še nikoli ni plesala, je rekla, pa tudi zdaj na stara leta ne bo začejala.

Lucija je imela oči ta večer kar naprej obrnjene v mladi par, Lenarta in Moniko. Pri tem jo je nekaj čudno stiskalo in tlačilo, davilo za vrat in grabilo za srce. Morebiti je preveč pila. Repnikovi imajo zares dobro vino. Luciji se zdi celo boljše kakor njihovo v Kameniku.

Kanka je sklopil harmoniko, plesalci so vsi razgreti spet posedli za mizo. Lenart je to pot premenjal svoj sedež in se preselil k Moniki, ki je ta večer cvetela ko breskev. Teta Barbika je pomenljivo pomežikala Luciji prek mize:

»Kaj praviš, lep par, hm?«

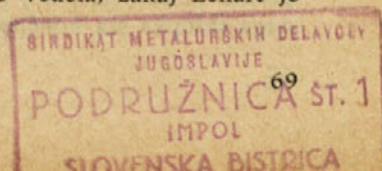
»Beži, beži, otročarije!« je zamahnila Lucija, kakor da se je to prav malo tiče. V resnici pa se je ves večer ukvarjala samo s tem vprašanjem. Videla je, kako so se Lenartu svetile črne oči pod košatimi obrvmi in temnimi lasmi, ko je govoril z dekletom, in slepa bi bila, ko bi ne opazila,

kako je Monika spreminjala barvo, odgovarjala največ z zgovornim molkom, umikajočimi pogledi in tihimi, oddaljenimi smehljaji.

Lucijo je spreletelo: Takole je sedela, pila in se smehljala nekoč ona Lenartovemu očetu, Roku. Takrat ji je bilo srce tako zvrhano sreče in neslutene, lepe prihodnosti, da je mislila, da ji bo prekipelo v prsih. Potem pa ji je nevidna roka izplala iz srca to sladko, opojno tekočino.

»Sam vrag te je poslal danes na te koline!« je grenko pogledala Lenarta. Zdelo se ji je, da bi morala kakor koli zavarovati Moniko, da bi preprečila nesrečo. Nekaj kratov ji je poslala tja na drugi konec mize svareč pogled, a bilo je, kakor da ga dekle ni opazilo, čeprav sta se gledali. Kajti smehljaj na njenih jagodovih ustnicah ni hotel ugasniti. Potem je siloma poiskala še Lenartove oči, da bi ga opomnila, naj ne iztega rok po njeni varovanki, a ko so se jima pogledi srečali, sta oba hkrati povесila oči. Lucijo je speklo kakor žerjavica. Tisoč bolečih spominov je zarezalo vanjo. Segla je po kozarcu in izpila. Izpila drugič. Izpila tretjič. Oči so se ji mokro zableščale in v obraz je je bila sama kri. V nogah je začutila hromečo utrujenost, ki ji je polagoma lezla v vse ude in jo navdajala z brezmočno bolečino. Legla bi, zaspala in prespala to čudno žgoče drhtenje v sebi. A ni se mogla odtrgati od mize, za vse na svetu ni mogla onih dveh izpustiti izpred oči. Bedeti mora, paziti na vse njune kretnje, saj ima do tega celo pravico in dolžnost. Kaj ni imela Monike v rokah od pleníc do današnjega jutra, ko ji jo je bila izročila Ana v varstvo! Kako naj se izgovori materi, če ji bo privedla nazaj drugačno, kakor je bila odšla z njo zjutraj izpod domače strehe? Da bo Moniko ta večer spremenil, o tem je bila Lucija že prepričana. En sam pogovor z Lenartom bi bil za to že dovolj. To je Lucija dobro vedela, zakaj Lenart je bil Lapornikov.

Lucija ni mogla več misliti, ne čutiti. Pila je. In še pila. Naj odplavi vino to dušečo usedlino v njej, ki jo je po dolgih letih današnji dan spet naplavil na površje! Kolararji so peli »En hribček bom kupil«, Lenart je jemal počez, odpevala mu je grlica Monika. Njena srebrna pesem, ki jo je tako radodarno točila po Zormanovini, je stekla v svojo pravo strugo, našla je veselo sozvočje, vriskajoč odmev.

»Raztegni, raztegni svojo hmtadratarico, Kanka, in naredi spet kak cigu migu!« so zahtevali kolararji. Godec je spet nagnil kozarec, obrisal usta s pološčenim rokavom suknjiča, pogledal nekam pod strop, nato je zaškripalo in pognalo plesalce na noge. Lenart je tudi to pot plesal z Moniko in nato znova z Moniko.

Zdaj Lucije ni moglo več strpeti. Brat Jernej je sedel nasproti njej in se pogovarjal z Repnikom. Lucija ga je pod mizo butnila z ного.

»Kaj je?« je dvignil Zorman oči.

»Mislila sem, da bi povprašal Moniko, če se ne boji, da bi se ji zvrtilo,« je pomignila Lucija na plešoči mladi par. A Jernej je sedel ko olesenel, z roko božal do pol izpraznjeni kozarec žlahtne starine in se zadovoljno smehljaj. Vse gospodarske in očetovske skrbi so bile to uro nekaj sto metrov stran od njega.

»Mladim ljudem se ne zvrtil kar tako, kajne, Joža,« se je posmejal svaku. Potem sta se znova zapletla v pomenek o gospodarstvu in politiki.

»Kako si bukov!« je nejevoljno vzkliknila Lucija, a njen piskajoči glas je obstal nekje med bokali, kozarci in poticami. Divje ji je bučalo v glavi, zbadalo jo v krvi. Nazadnje je v trušču vseh teh polpijanih ljudi videla le še štiri obraze, Lenarta, Monike, Roka in svojega. Ti obrazi so ji plesali pred očmi, se vrteli pod nizkim stropom, se oddaljevali in se zopet bližali, si gledali iz lica v lice, si grozili in se nasmihali, naraščali in usihali in iz tega čudnega sklopka sta končno ostala samo še dva: Rok in ona,

Lucija. On ji govori, kakor iz studenca pod bregom vro žive besede z lepih ustnic, ona posluša in se tiho smehlja, njene oči ga skrivaj božajo in poljublajo. Sto sladkih obe-tov je v vsaki njegovi besedi, tisoč upov v slednjem po-gledu . . . Nato se Rokova glava z vranjimi kodri skloni, črne oči se vsesajo v njene, da jo sladko zaboli prav na dnu globin, ustnice se približajo ustnicam — —

Joj, Rok, nikar! Ta poljub bo žgal vse življenje, zakaj dal si ga, ko si bil pijan od vina in zvezdnate noči, vpricho sonca in belega dne pa bi si ga nikoli ne bil upal dati Luciji. Tako pa si ji s tem prvim in zadnjim poljubom vžgal pečat, ki si ga pomočil v njeno srčno kri. Lahko ga je prekriti z navlako vsakdanjih opravkov in skrbi, a izbrisati ga ne moreš, ker je večn. Leta in leta živiš, kakor da onega drugega ni nikjer več. A ob svoji uri pride, ti strga krinko z obraza, znova razgali srčno rano in človek se zvije kakor pod bičem. Ne ve, od kod in zakaj je privihralo nadenj, kakor huda ura je, s treskom in glušnim bobnenjem. Po-kliče te iznenada, sredi najprijetnejšega, pri večerji na kolinah, med pesmijo, smehom, godbo, vinom; pride in zapleše s teboj svoj strahotni ples.

Nikar, Rok! Ne bližaj se! V tvojih očeh je strašna moč, tvoje ustnice poznajo povsem svojo govorico! Rajši me udari s trdo roko, prej se bo zacelil udarec, kakor poljub — — —

Toda glava s črnimi lasmi, ki so njih prameni kakor neprešteti temni biči, in dvoje bleščečih oči se sklanja vedno niže, v nosnicah že čuti njegovo vročo, burno sapo — — — O Rok, kaj si tak!

Saj to nista Rok in Lucija. Lenart in Monika sta, ki se zavzeto gledata, kakor da sta se v tej uri pričakala iz večnosti, in molčita. Kozarca starine pred njima sta polna. Ne pijeta, kaže. Zanju so se kazalci na poslikani številčnici stenske ure ustavili.

Āankā je sredi svojega cigumiganja zakinkal, nekaj kolarjev je posedlo krog peči, drugi so rekli, da je v izbi zadušno, in so se šli hladit na prēdrje.

Lucija se je s trudnimi koraki potegnila v kamro in kar oblečena legla na posteljo. Samo za kake pol ure bo zadremala, potem bodo šli domov, čeprav se Jerneju nikamor ne mudi. Kakor da je pripravljen počakati jutra.

Lucija je zaspala v kamri, kolarji za pečjo in na peči, a v zgodnji jutrnji uri so si zaspano pomencali oči in poiskali kozarcev s pijačo, ki je ostala na mizi še od snočnje pojedine. Lepo je bilo, da, zelo veselo so se imeli, a zdaj je že vsega konec, kaj češ. Čudno je le to, da vse, kar je lepega, mine, kot bi pihnil, a slabo in hudo se ti kar ne izmakne spod nog.

Monika in Lenart nista zadremala niti za minuto. Še zmeraj sta sedela na koncu mize in se šepetaje pogovarjala, da bi ne budila spečih. Ko so se potlej kolarji vsi poklapani spravljali pokonci, jih je na tešče pozdravil Monikin brneči smeh.

»Da se ti le ljubi, deklinče!« so krmežljivo godrnjavali nekateri. A koj naslednjo minuto so se že sami smejali in hiteli pospravljati z mize snočnje ostanke, ki jih je bilo še vse polno. Med spanjem se človek izlačni in po takihle kolinah si žejen, da bi izlokaj poln sod.

Zdaj bo navsezadnje le treba načeti pot. Bilo je pusto, sivo jutro, izpod nepremičnih, na vseh štirih straneh neba kakor z buciko spetih oblakov je deževalo, namesto da bi snežilo. Dež je spreminjal sneg v skorjast srež, ki se je ob vsakem koraku tako zoprno zažiral v robove obleke.

»Teto Barbiko bomo morali naprositi za dežnike,« je rekla Monika Luciji.

»Le.«

»Midve bi šle lahko skupaj, enega bi pa posodili Lenartu — — « je v zadregi moledovala Monika in vdano pogledovala fanta, ki si je oblačil suknjo.

Lucija je pisano pogledala Lapornikovega, nato strupeno usekala:

»Njegov oče je znal hoditi kar med kapljami; zakaj ni tega naučil tudi sina.«

Mlada dva sta onemela. Lenart je bil že snoči videl, da mu Lucija ni prijazna, a kaj več si ni mogel misliti. Zdaj pa ni vedel, kam bi s temi čudnimi besedami. Morebiti se jezi nanj, ker je ves večer tiščal za dekletom, ne da bi bil njo, teto, le pogledal. Ali pa se ji je bil oče kdaj zameril, kdo ve — — —

Tudi Monika ni mogla niti besedice spraviti iz sebe. Plašno je pogledovala zdaj Lucijo, potem Lenarta, ki se je že odpravljaj. Nazadnje se je le opogumila:

»Teta, povabila sem ga za drugi teden k nam bučnice luščit.« Povedala je to, kakor bi vrgla vse na eno kocko, in pri tem zardela povabila glavo kot ob nenadoma odkritega grehu.

Lucijo je kar privzdignilo. Tak tako daleč je že! Na dom ga že vabi. Čakaj, deklina, čula jih boš! Zdaj tu vpričo fanta ti bom še prizanesla. A glas ji je bil, kot bi ga rezal z mrzlim nožem:

»Ne pomnim, da bi bili kdaj Lapornikovi hodili k Zormanovim na luščenje.« Še enkrat je sršenasto pogledala Lenarta, potem je z dvignjeno glavo — nikoli ni bila to njena navada — odšla v kuhinjo k ženskam.

Lenart je dobil dežnik tudi brez Lucije. Sama od sebe mu ga je ponudila Repnikarica, Barbika, ki ji je bil fant očitno zelo po volji.

Monika je slutila nevihto po tetinih sršočih pogledih, zato se je vso pot držala bolj očeta kakor Lucije. Vedela je, da vpričo očeta teta le ne bo začela. Doma se bo medtem že unesla in tako se bo najhujša ostrina skrhalo.

Samo domov, domov, je podzavestno želela Lucija, ko je stežka vlekla noge iz snega, ki ga je razmakal dež. Morebiti bo Zormanovina le toliko močna, da bo popol-

noma pritegnila in pre naredila Moniko, da ji bo včerajšnje doživetje samo kakor sanje, ki jih pestuješ dan, dva, potlej pa jih s smehom zavržeš in pozabiš. Lucija je iz vse duše želela, da bi se tako zgodilo, vendar je čutila, da se ne bo. Čim bolj so se bližali Dolgemu vrhu, tem bolj jo je stiskal očitek, da je sama kriva vsega, kar se bo zgodilo z dekletom. Nehote je glasno zaječala.

»Kaj je?« se je obrnil Jernej k njej.

Lucija je pogrebla s čevljem pod snegom.

»Menda sem se spotaknila ob kamen,« je rekla.

»Pozni ste, kolarji,« jih je z domačega praga pozdravila Ana. Lucija je skrila oči pred njo.

»Ali pa zgodnji, kakor vzameš,« se je Zorman nasmehnil ženi.

7

Žametna dekliška pesem je na Zormanovini utihnila. Tu pa tam je še planil izza belih oglov kak posamičen spev, ki pa ni bil več tako neučakano mladostno razpenjen, poskočen kot svoje dni, ko je Monika prepevala travam, soncu, vetru, gozdu nad hišo in svoji osemnajsti pomladi. Zdaj je bila njena pesem hrepeneče trepetanje, nemirno plahutanje ujete ptice, boleče čakanje nekoga, ki ji je srce razžgal v plamen. Njene temne oči so zmeraj bolj zamišljeno sijale, kakor da so ukrale lesk osamljenim smrekam na bregu, žarečim v tonečem soncu. Še njeni koraki so potihnili in postali lahkotnejši. Tako hodi po hiši mati, kadar ji v kamri spi najmlajši.

Zormanka je opazila hčerino spremembo. Materine oči prodro vse srčne stene. Le da ni mogla uganiti, kdo bi se ji bil zataknil v srce. Zaskrbljeno je lovila hčerine nemirne smehljaje in se ob njih potapljala v lastno minulo mladost. Da, je govorila sama sebi, najlepše je takrat, ko pričakuješ.

Ko si dočakal, je že pol lepega v kraju, nazadnje ti ostane prazno naročje in sivi lasje.

Lucija pa je trpela, ko da se je odprl pekel in da so vsi peklenščeki zarežali vanjo. Spoznala je, da za Moniko ni zdravil. Pri vsem tem pa sama ni mogla prav nič narediti. Resda ji je napravila dolgo pridigo z litanijami vred, a na koncu se ji je dekle solzno vrglo v naročje.

»Ne morem ga pozabiti, pa če me ubijete.« Potlej je za božjo voljo prosila Lucijo, naj o tem nič ne črhne materi. Brez potrebe bi ji nakopavala skrbi, ko ima že drugih čez glavo.

Toda Lucija je bila neizprosna.

»Povedala ji bom, kakor hitro vaju vidim še enkrat skupaj. — Ne zame, za tvojo srečo gre. Ta fant ni zate, verjemi mi. Nekaj časa te bo vlekel, ko boš obnorela, te bo pustil in šel z drugo. Za trdno bo napravil tako.«

»Zakaj bi moral prav on tako storiti?«

»Ker je Lapornikov,« je odsekala Lucija in pogledala v okno, ki so nanj trkale plahe sinice.

»Kaj so vam storili Laporniki?«

»Nič.«

Potem sta dolgo molčali in gledali spreletanje razmršenih ptičev, ki so na okenski polici iskali drobtinic. Nazadnje je rekla Lucija s čudno praznim glasom, ki se mu je poznalo, da bi se rad na kaj močnega naslonil:

»Ni vse v tem, kar kdo naredi, večkrat gre tudi za to, česar ne stori . . . Verjemi, da bom dosegla, da se Lapornikov ne bo igral s teboj, pa če si pri tem razbijem glavo. In če bo prihodnji teden prišel luščit bučnice, bom skrbela, da se bo to zgodilo samo enkrat.«

Kakor bi hotela potrditi svojo grožnjo, je Lucija trdo zadrlesknila vrata za seboj.

Blažek, ki je pritekel iz hleva od svojih zajčkov in zlezal na peč, ker ga je zeblo, se ni mogel načuditi, zakaj

sestra joka. Saj ji menda ni nihče nič naredil. Nekaj časa je molčal, nato je vprašal: -

»Ali te je kdo udaril?«

Monika je, klečeč na klopi, z obema rokama pritiskala glavo na vogal peči. Na bratovo vprašanje je samo nemo odkimala.

»Kaj pa potem tuliš, če te ni nihče nabil!«

Sestra je dvignila objokane oči, si jih obrisala in žalostno pogledala Blažeka.

»Kaj ti veš, kako je, če človeka glava boli.«

Potlej je prišel mimo Zormanovih Kanka. Postal je na pragu, povprašal po gospodarju in gospodinji in Ana je takoj vedela, kaj mora storiti. Povabila je godca v hišo, naj počaka na južino. Takega naročila ni Kanka nikoli preslišal, veselo nasmejan se je usedel za peč. V izbi je bila sama Lucija in je izbirala fižol pri mizi.

Luciji ni bila godčeva družčina nikoli neprijetna. Včasih se ga je celo razveselila, kadar je prikoračil s svojo hmtadrtarico mimo oken in se potem široko prirežal v hišo. Drugi so zbijali šale z njim in se kar skušali, kdo ga bo bolj povlekel, Luciji pa se je smilil. Morebiti samo zato, ker so se drugi norčevali iz njega. In kakor da je harmonikar čutil njeno naklonjenost, se je redkokdaj primerilo, da bi bil pozabil stopiti v vežo, če je šel mimo.

»Kako vam je dobro, ko se tako lepo grejete za gorko pečjo!« je Kanka žalostno vzdihnil in se s hrptom trdno naslonil na pečnice.

»Kaj si ti nisi pripravil nič kurjave, Tevž?«

»Imam nekaj, a nimam človeka, ki bi mi zakuril.«

»Oženil bi se, Tevž.«

»Ko me pa nobena noče.«

»Preveč si izbirčen,« je menila Lucija.

Kanka je vstal in stopil k mizi.

»Ko bi me ti hotela, Lucija, vem, da bi bila moja peč zmeraj topla.«

Lucija je že odprla usta za odgovor, a tedaj je prinesla Zormanka južino na mizo.

»Prisedi, Tevž, tvoja ti doma za trdno še ni skuhala,« ga je povabila gospodinja.

»Ne, se šele pripravlja, da bo pristavila piskrc k ognju,« se je namuznil harmonikar in zaupno poškilil na skledo zabeljenega fižola.

Kanka je še dolgo uro sedel za pečjo kakor pribit, a z Lucijo ni mogel več govoriti na samem. Kadar ni bilo koga tretjega v izbi, se je izmuznila še Lucija ven.

V ponedeljek po tistem so Zormanovi pričeli luščiti bučnice. Nazadnje so jih luščili pri Ločniku na Dolgem vrhu, še prej pa po vseh drugih sosednih hišah, le nekaj koč je še ostalo.

Pozimi se večer za večerom zbirajo luščarji zdaj pri tej, potlej pri oni hiši toliko časa, da je to delo po vsem bregu opravljeno. Ta opravke je tako zamuden, da se ga zlepa ne lotijo sami domači. En sam človek bi poleg zaspal ali se skisal in, prej ko bi naluščil zrnja za slatinko olja, bi vse pečke iz sitne jeze zmetal skozi okno ali v peč. Mnogo ljudi pa vse naredi. Zato se jih spravi cela kopica nad sejačo bučnic, nekaj večerov zapored, in je opravljeno. Zimski večeri so sila dolgi, mladi in stari nimajo v njih kaj početi, zato jim je luščenje v veselje.

Le Zibnikarjevi hiši na Vrhu so se dolgovrški luščarji že nekaj let sem ognili. Tam se nisi smel glasno zasmejati, da bi te Zibnikarica sršenasto ne pogledala; ko pa so si fantje nekoč upali celo zapeti in so pritegnila še dekleta, sta se oba stara dva pričela kar križati. Vrh vsega jim je pritresla za večerjo pehar suhih krljev, čeprav so vedeli, da v kamri plesnijo celi hlebi kruha in so v kleti polni polovnjaki vina.

»Drugič si pa kar sami ogulite bučnice, če se vam zdi škoda za kos kruha,« so rekli tisto leto luščarji in poslej jih nobeden več ni spravil k Zibnikarju, čeprav je stara

moledovala po hišah. Toda če je le bilo mogoče, so ob večerih, ko so šli drugam, zavili pojoč mimo Zibnikarjev. Da bodo vedeli, da gremo na luščenje. Za voglom so prisluhnili, kako je stari robantil nad mladim punklovjem, ki mu nobeno pošteno delo ne diši, in je Zibnikarica od jeze smrkala.

Pri Zormanovih se je tisti ponedeljek zbrala domala vsa dolgogrška mladež, ki je bila sposobna za bedenje. Koj, ko so nažgali po hišah luči, se je zaslišala po bregih in grabah pesem:

»Ne bodi, ne bodi zaspan,
za nas se začenja zdaj dan!«

Fantje so pripeli pod okna v svoji gruči, dekleta pringljala zase. V hiši so potlej posedli okrog peči — najbolj zmrzli so zlezli celo na peč — okrog mize in kjer koli je bil kak prostor. Bučnice je gospodinja že dopoldne poparila s kropom in jih nato zopet posušila toliko, da so bile zvečer le nekoliko vlažne in nabrekli, da so odpadle lepljive luskinice. Suhih bi ne mogli luščiti. Tako pa primeš peško s palcem in kazalcem, pritisneš in že sfrči iz lupine zelenkasto jedrce.

Lahno pokljanje se je čulo po vsej izbi. A to le skraja, zakaj luščarji so bili čedalje glasnejši; vrstili so se dovtipi, šale, smeh, storije, pripovedi, petje. Mladi svet je bil neugnan. Fantje so dražili dekleta, ta jim nišo ostala dolžna odgovora, starejši so mirili in se smejali.

Ločnikov Tona je hotel biti junak večera. Poprijel je z najkrepkejšim:

»Ali že veste, da bo na Dolgem vrhu še pred pustom gostija?«

Tega ni nobeden vedel.

»In kdo je ženin?« vpraša Tona in naguba čelo, da mu košate obrvi poskočijo, kakor bi bile na vzmeteh.

Zopet nihče ne ve. Ugibajo, nazadnje se zapraše v Tona: »Kaj začenjaš, če ne misliš povedati!«

»Naj bo.« Tona še malo počaka, da bi novica globlje segla in bi ostal vsaj še nekaj časa tisti, ki je vse obrnjeno vanj. Slednjič napne usta:

»Kanka.«

Bilo je, kakor bi bil ustrelil.

»S katero?« so vprašala vsa usta in oči hkrati.

»Nekje tu blizu je,« je počasi zibal Tona besede in se privošljivo režal, češ ali sem vas!

Vsevprek so ugibali, katera bi bila tista presrečna, ki se je ponižalo do nje Kankovo oko. Kajti Kanka je veljal za sila izbirčnega. Na vsaki deklini je našel napako. Ta je merila korake široko ko dedec, druga je na vseh oblekah nosila le rdeče gumbe, tretja je imela lase prstrižene na »fru-fru«, četrta je pri hoji poskakovala kot Mlinarjeva kobila, peta je govorila, kakor bi imela žgance v ustih, šesta — — no, šesta bi še bila za silo, če bi tako ne skekala sredi najmanjšega bregca. Kako bi mogla potlej tako prijeti za tri vogle njegove koč, ki je že tako in tako še na četrtem lezla na kup, da jo je moral na južni strani z rogovilami podpreti kakor preveč obloženo breskev v vinogradu. — Tako je ostal godec Kanka fant, ki je imel resda že svoja leta, katerih pa še zmeraj ni bilo toliko, da bi bil ženitev kratko malo zamudil. Kaj pa je za moškega pet in štirideset let in še nekaj čez! Takrat imaš svoje najboljše moči zbrane v mišicah in tudi kri ti ne poskakuje več tako noro kakor žrebiček. Pred nekaj leti so bili že raztrobili, da se bosta vzela z Ježekovo Trezo, priletnim, samskemu stanu naveličanim dekletom, a pozneje se je pokazalo, da so to le čenče. Trezo je pobral star vdovec na Cigonci, Kanka pa je znova razpel jadra samske barke; nihče več ni mislil na to, da bi ga še moglo kdaj žensko krilo zanesti vstran. Samotaril je v svoji koči, si

kuhal in pospravljaj, redil kozo, dve kuri in mačko in pestoval svojo ljubo, razglašeno hmtadrtarico.

Zato so bili nocoj tembolj začudeni nad Tonovo novico, ki je kar niso mogli verjeti.

»Slabo ji ne bo,« so menili. »Kanka se bo pred ženo široko ustopil, zasukal oči, potlej pa nametal iz svojih štirih žepov potic in mesa, da se ji bo kar zagoltnilo ob teh dobrotah.«

Beseda je sprožila besedo in smeha ni bilo konca. Potlej so spet navalili na Tona.

»Če si že nekaj skvasil, spravi ven vse, ali pa bomo rekli, da lažeš!«

»No, katera?«

»Ni daleč od tod, sem rekel.«

Tedaj skoči pokonci Ločnikov Konrad.

»Dolgo nas ne boš vlekel, Tona! Povej, kar veš, ali pa te zabrišemo iz hiše, da se boš zaman oziral pod bregom za svojimi kostmi.«

»Tako je, prav si povedal, Konrad!« zabučil po vsej izbi.

Zdaj Tona spozna, da gre zares. Vsi obrazi boljše vanj. Nalahno pomigne z očmi in nakrene glavo — in vsi radovedneži na mah utihnejo. Molče obstanejo v sitni zadregi. Da more biti Tona tako neumen!

Tedaj na sredo te daveče tišine zareže glas brez glasu:

»Če mislite mene, bi me lahko kar naravnost vprašali.«

Lucija.

Zunaj pod oknom se veter zaganja v oskubljeno vejevje slive. Natanko čujejo luščarji njegovo piskajoče zavijanje, tako tiho je v izbi. Le bučnice hitreje pokljajo med prsti.

Pod pojato srdito zalaja pes. Luščarji so mu iz srca hvaležni. Rešil jih je mučne tesnobe. Obrazi vseh se obrnejo proti vratom in prisluhnejo:

»Nekdo je zunaj; po predrju gre.«

»Ni sam, sliši se več korakov.«

Moniki zgine vsa kri iz lic. Krčevito stiska prgišče bučnic v trepetajočih rokah. Ves večer je že prisluškovala v temo, se veselila in bala. Pride? Ne pride? Ni bilo belih marjetic, da bi jih vprašala, zato je obštela gumble na jopici. Pride, so ji povedali.

Neštetokrat se je Monika že kesala, da je povabila Lenarta na luščenje. Seveda, vsa v ognju je bila takrat in ni pomislila, da se bo s tem vrgla ljudem v zobe. Zdaj je videla, da je ravnala nespametno. Vrh vsega pa še nocojšnja reč zavoljo Kanke. Teta je gotovo razdražena, da se Bog usmili. Nič dobrega si ne more Monika obetati od tega večera.

Kako je na svetu čudno urejeno, razmišlja dekle. Zdajle, ko bo Lenart odprl vrata, bi mu rada planila na proti, ga prijela za roko in se mu blažena zagledala v obraz — a mora sedeti tu ob sejači bučnih pešk kakor na žerjavici, skrivati oči, stiskati zobe in srce in se prisiljeno nasmihati vsem tem ljudem okrog sebe. Najbolje je še to, da ji vsaj srca ni treba nositi navzven obrnjenega. Kakor volkovi bi planili po njem vsi, vsako kapljico krvi v njem bi prešteli, slednjo žilico pretipali in presodili po svoje! — Da, to je ljubi Bog najlepše naredil, da je skrnil srce v take globine, kjer nihče nepoklican ne more pogledati vanje.

Močna roka je pritisnila na kljuko vežnih vrat. Monika je vztrepetala od vrha do tal. Zorman je šel in odrinil notranji zapah. Skozi odprta vrata je obliznila luč petrolejke troje fantov: dva sta bila iz sosednjega Razgorja, eden z Žabljeka.

»Čuli smo praviti, da imate polne sejače bučnic in premalo ljudi, pa smo prišli na pomoč,« so se smeje izgovorili in že so bili na sredi luščarjev. Fantje so se dobro poznali, Razgorščani in Dolgovrščani so zmeraj držali skupaj, kakor bi bili iz iste vasi. Celo do tepeža je redko kdaj prišlo med njimi, pomagali pa so drug drugemu, če

je bilo treba naklestiti gosposke Videžane ali vase zagledane Kočnarje.

Zabava, ki je prej tako neprijetno obtičala, se je zdaj s potrojeno močjo nadaljevala. Vse stene so bile polne razigranih glasov, še okna so kdaj pa kdaj kakor v smehu šklopotnila. Potlej so peli, vsevprek, zaljubljene in žalostne, pobožne in posvetne. Od Marije cartane, ki z Ogrskega gre, od vicane duše, proseče miloščine in usmiljenja božjega, pa od ljubice žalostne, ki toči bridke solze, od drevca zelenega, v breg zasajenega, in od Izidorja, svetega pastirja, cingljajočega med belimi ovčkami. Potem tisto o Miciki, ki je oblekla svetlo janko in k novi maši šla. Lenart je jemal čez, kakor po navadi. Skrivnostno veličastno se je odbijal od nizkega stropa zategli napev:

»Glejte, ljubi vsi kristjani,
te velike čudeže.
Zdaj premislite, kristjani,
je ljubezen al pa ne.«

Sosedova Zofka je ponagajala Moniki: »Pazi, da se mi ne raztopiš!«

Monika se je zavedla. Iz daljnih, čudežno lepih pokrajin se je vračala. Le zakaj ji ljudje ne privoščijo kaj lepega!

»Nisem iz cukra,« se je skoraj nejevoljno otresla prijateljice. Prav za nalašč je ostala v kotu ob peči, ne da bi se skušala kdaj približati Lenartu, niti za kratek pozdrav. Fant jo je molče razumel in se tudi on delal, kakor da se ne poznata, pri sebi pa se jezil: »Kaj vse mora človek storiti zavoljo ljudi!«

Potem so spet peli. Lenartov glas se je vzpenjal najviše.

»Za konec še Kankovo himno!« je prešerno zaklical. Zaman ga je Monika svareče pogledovala in so mu tovariši odmigavali, nekdo mu je celo stopil na nogo. Lenart ni nič vedel o prejšnjem dogodku in Tonovi nerodnosti.

Ker mu ni hotel nihče pritegniti, je sam iz vsega grla zapel pesem, ki jo je poznal ne samo vsak Dolgovršan, po vseh bregeh tja do Slovenske Bistrice so jo peli in še dalje. Pesem je zložil in uglasbil Kanka sam, zapel jo je pa le ob slovesnejših priložnostih, na žegnanjih ali na gostiji, in to vedno stoje in ob spremljevanju harmonike. Zato so jo ljudje krstili za himno. Kanka je trdil o njej, da je lepa od začetka do konca, da pa vendar še najbolj vžge odpevek, ki se mora ponavljati:

»Kosico sklepati zna vsaki kosjan,
ojstrino ji dati, le redke je vsjan.«

Ljudje so se vselej smejali tej pesmi. Ko pa jo je ta večer odpel Lenart, so se le po tiho muzali in drug drugega skrivši suvali. Nihče si ni prav upal pogledati na prostor med omaro in oknom, kjer je sedela Lucija s starejšimi ženskami. Bilo je, kakor da vsi samo čakajo, kdaj bo vzkipela.

A Lucija je bila slepa in gluha. Mirno je metala izluščena jedrca v pehar, skrbno pazeč, da bi se ji ne zataknilo katero v gube predpasnika in bi ga s praznimi luščinami vred ne odvrгла.

Lenart je čutil, da je nekaj narobe, a si ni mogel razložiti, kaj naj bi bilo. Spoznal je tudi, da je ta narobe sam še povečal, a spet ni vedel zakaj, niti misliti si ni mogel. V zadregi je poiskal z očmi klop ob peči, a Monika ga je od tam tako obupano pogledala, da je bil ves zmešan. Imelo ga je, da bi zagnal sejačo z bučnicami na tla, da bi se razletele na vse plati, poslal vse vkup k vragu in odšel. Le stežka si je dopovedal, da se mora premagati, že zavoljo one tam v kotu, ki bi potlej še bolj preplašeno gledala.

Tedaj je Lucija vstala. Tiha, mirna, gnjecalasta Lucija, ki nima nihče nič zoper njo, a se tudi nikdo ne zmeni zanjo. Zdaj zdaj se bo znesla.

Lucija si je otresla luščine s predpasnika in rekla Ani,

ki je že naspol dremala: »Kaj se ti zdi, ali bi ne bil že čas za večerjo? Ljudje so gotovo lačni.«

»Imaš prav,« je rekla gospodinja in si pretegnila otrple ude. Pogledala je na uro in se ustrašila. »Jehtusna, saj je že pol dvanajstih! Nehajmo za nocoj, saj se na koncu jutrišnjega dneva tudi še drži večer.«

Fantje in dekleta so vstajali in se otresali luščin. Lucija je iz vseh peharjev stresala jedrca v sejačko. Precej se jih je nabralo. Še nekaj večerov, pa bo spet dovolj olja za vse leto.

Za konec se je spet razživel hrup in smeh. Nihče razen Monike ni opazil, da je Lenart pomagal Luciji stresti poln pehar jedrc v sejačko. Pri tem je Lucija ostro pogledala fanta, da ga je zazeblu prav do mozga, in rekla:

»Ne smeš mi zameriti, Lenart, a stori, česar te prosim: Pusti Moniko pri miru. Drugemu je namenjena. Dosedaj še nihče ne ve za vaju, zato je najbolje, da se koj skraja zarase pot od Lapornika do Zormana.«

Tako mimogrede je to povedala Lucija fantu, kakor bi mu rekla: »Drži na tej strani, da ne bova stresala.«

Lenart je bil rdeč ko kuhan rak. Monika je videla. Le slišati ni mogla, kaj mu je rekla Lucija. Neznansko jo je imelo, da bi zvedela. Poizkusila je, da bi se neopažena prismukala do fanta. Nazadnje se ji je le posrečilo. A Lenart se je držal ko gruntar ob hudi uri.

»Vsaj povedala bi mi bila,« je jezno zamrmral in si še kar naprej otresal luščine.

»Kaj?« je preplašeno vprašalo dekle.

»Da imaš drugega.« Lenart si je še srditeje otepal hlače, čeprav se jih ni držala niti ena luskina več.

»Ne nori!« je vzkliknila Monika. »Kako moreš verjeti kaj takega!«

»V nedeljo te bom počakal pred pozno mašo pri Mlinarjevih hrastih, da se pomeniva. Seve, če ne bo onega drugega blizu,« je pristavil.

Monika je že odprla usta, da bi mu odgovorila, a Lenart se je naglo obrnil k drugim fantom in zapel:

»Treba bo slovo jemati — — «

Dve Zormanovi tisto noč nista zatisnili očesa: Lucija in Monika.

Moniki je bilo, ko da je potemnelo sonce z vsemi zvezdami vred, da so čez noč pomrle vse ptice po gozdovih in da ji nikdar več ne bo vzcvetela nobena roža na gredici doli ob znamenju. Tako brez meje in mere je bila njena bridkost, da se ji je zdelo, da že sega od zemlje do neba. Če jo bo Lenart zapustil, ne bo nikoli več odprla ust za pesem, nikdar več se ne bo mogla zasmejati. Potem je bolje, da prej umre, kot bi se to zgodilo. Da, resnično bo morala umreti, če se Lenart ne bo dal pregovoriti. To njeno ubogo, preživo srce se bo razklalo na dvoje. — Da, zbolela bo in legla. Ko ji bo obraz pokrila že mrtvaška bledica in ji bodo črni križ oklepajoči prsti zelenkasto posineli, ko bodo oči begotno lovile zadnje ljubeče poglede okoli stoječih, bodo ustnice poleg presladkih Imen za trdno šepetale tudi njegovo in mu izročale zadnje grenke pozdrave. Morebiti bo tedaj prišel tudi on, pokleknil bo k njeni postelji in njune oči se bodo v tem slovesnem trenutku sklenile v sveto zvezo, ki bo držala prek smrti in groba in trohnečega cvetja v večnost.

Potem bo ležala vsa bela na belem odru med belimi rožami, bel venček ji bo trepetal nad belim čelom, bela krsta jo bo čakala pred vrati, dekleta v belih oblekah bodo dvignile to krsto na ramena. Iz te beline pa bodo brizgali curki rdeče srčne krvi, od doma pa prav do jame z žolto-rjavo prstjo. Zadnja kapljica bo kanila še v temo zadnjega doma, preden bodo krsto zadušili z zemljo. Samo on, Lenart, bo lahko hodil po teh njenih krvavih sledih, samo njegove oči bodo videle na vsej poti rdeče kapljice, ki se bodo v sončni luči bleščale kakor kamen na prstanu.

Bledovijoličasta jutrnja zarja jasnega zimskega dne je pogledala v globoke tolmune dekliških oči, ki so široko odprte sanjale brez spanja.

»Kaj sem jim storila, ljudem?« To vprašanje je brez usmiljenja tolklo v Luciji in brez prizanašanja zahtevalo odgovor. Ni bilo dovolj, da so jo zmeraj in vsepovsod od rivali in jo nazadnje tudi zares odrinili na njeno samo-svojo cesto; po sili je stopila nanjo in se je potlej držala do danes, čeprav je bila vseskozi pognojena s solzami in poškopljena s krvjo. Zdaj so jo priličili še Kanku za par, da se bodo norčevali iz nje po vseh bregih in jo vlačili na vsa kožuhanja, luščenja, koline, žeganja in gostije. Tako bo živela podesetorjeno življenje, njeno ime bo na ustih vseh teh ljudi, a največkrat le takrat, ko bodo že na pol pijani, željni smeha in norčij. Tako bo sedaj, na stara leta, in še v grob se bodo režali njenim trohnečim kostem.

Druge krati bi se bila Lucija takim čenčam smejala, a zadnje dni je bila njena notranjost tako razbičana, da ni bilo za nobeno veselo misel več prostora v njej. Kakor da jo je neurje zagnalo v samotno puščo, kjer se lahko razdivja, se ji je zdelo.

Vrh vsega je pričel Blažek včeraj na vsem lepem mole-dovati, da bi smel na poletje z doma. O veliki noči bo izšolan, a ne mara slišati o ničemer drugem, kakor da bo čevljar. Čevljar, kakor je Ločnikov Štefan z Dolgega vrha. Mojster je v Bistrici, svetlo izložbo ima sredi mesta, pred katero se ustavljajo ljudje in občudujejo mično izdelane čevlje in čevljčke, ki so kakor iz cukra. Štefan se smeje za oknom, klanja se ljudem, jim prodaja čevlje in ukazuje pomočnikom, ki delajo namesto njega. Da, tak gospod bo nekoč Blažek. Pa naj se mu smeje kdo, če se hoče. Saj je moral biti gotovo tudi Ločnikov Štefan najprej zaničevan vajenček, preden se je potegnil v vrh.

Dolgo je nosil Blažek to željo skrito v zadnjem kotičku, a danes mu ni več dala miru. Moral jo je spraviti na svetlo. — Mati ni rekla nobene. Kot bi ne bila prav pri sebi, je strmela v sina. Oče je skraja trdo ugovarjal, a ko je Blažek trmasto gnal svojo, je dejal, žalosten in trepetajoč od jeze:

»Le pojdite vsi, prav vsi pojdite! Še Monika naj gre, potem bomo grunt prodali in zapili, z materjo pa bova šla s palico od hiše do hiše!«

Blažek je sklonil glavo. Bilo mu je hudo, da bi zatulil, zakaj ata in mamó je imel na moč rad. A ta dva sta pre-dobro vedela, da fant kljub temu ne bo odnehal od svoje namere. Vsi bratje so mu pokazali pot.

Lucija je zdaj čisto razločno videla: Blažek bo zares odšel. Ostala bo le še Monika. In oče bo za trdno prevalil nanjo grunt in skrb za novi rod. Lepega dne bo potem deklina pripeljala mladega gospodarja, Lapornikovega Lenarta. Lucija zdaj ni nič več mislila na to, da bo Lenart pustil Moniko in se pognal za drugo, s čimer je dekleta strašila. Kajti Monika ni Lucija. Monika ima breskova lica in glas ko bron. Monika bo vrh tega tudi tista, ki ji bo pripadla Zormanovina. Ni misliti, da bi bil fant tako ne-umen, da bi ne zgrabil za trnek, ko je dobro vedel, da se mu bo zlata ribica sama obesila nanj.

Lucija bo ostala pri hiši, že vdrugeč za teto, in bo pe-stovala Lapornikove otroke. Zormani bodo izumrli na Dolgem vrhu, da bodo mogli zaživeti Laporniki v dvojnem, trojnem rodu: na Žabljeku, kjer bo zagospodaril drugi sin, na Dolgem vrhu, in še kje drugje, kjer se bo vgnezdil tretji.

»Lepo se boš imela takrat, Lucija,« si je porogljivo go-vorila. »Dan za dnem boš imela pred seboj živo sliko svoje grenke mladosti: Lenarta, kakor izrezanega iz Roka. Za trdno bo prihajal v hišo tudi oče novega gospodarja, La-pornik. Pogledal te bo s koncem očesa, teto, nepotrebno breme pri hiši, in ob ustnih kotih se mu bo nabral samo-zavesten nasmeh. Veruj, Rok te bo pregnal izpod strehe.

čeprav imaš dosmrtni kot in preužitek.«

Ena sama luč je še svetila Luciji v temno prihodnost. Simon. Obljubil ji je, da jo bo vzel k sebi, ko bo doštudiral in bo imel službo. Samo da je to še daleč in poleg tega ima Simon zdaj tudi dekle. A če bi se to tudi zares kdaj zgodilo, bi ne mogla nikoli več priti domov, ker bi morala venomer gristi v sebi boleče spomine in gledati ljudi, ki bi ji vsak dan na novo vzburkavali dušo. Brez Zormanovine pa bi v mestu izhiralala.

Zato je dobival sklep, da mora po vsej sili razbiti mlado ljubezen med Lenartom in Moniko, v Luciji vedno trdnejša tla. Samo v tem je še videla svojo rešitev. Če se ji to ne posreči, bo zgubljena.

»Tvoja duša in telo sta v nevarnosti!« je čula svareč glas v sebi. Prisluhnila mu je brez obotavljanja. Bila je trdno odločena iti preko vsega, samo da bi odvrnila od sebe pretečo pogubo.

V nedeljo je Lenart čakal pri Mlinarjevih hrastih na kolovoznem križišču vrh klanca. Nalašč je bil izbral to pot, ki je ljudje zadnja leta niso več uporabljali. Mahnili so jo rajši po zložnejši bližnjici.

Neučakano se je prestopal, noge so se mu ob vsaki stopinji vgrezale globoko v snežno brozgo, pomešano z žolto kolovozno ilovico, zakaj vreme je bilo talno. Dobro dolgo je že mencal sem in tja, a niti od daleč še ni mogel opaziti Monike. Zaskrbelo ga je, če je ne bo. No, ako ne pride, bo vsaj vedel, da jo je užalil s svojim osatim bevskanjem na tistem preklicanem luščenju. Neumno je bilo, da ji je kar gladko zapovedal, da mora priti. Saj vendar nista še tako daleč, da bi ji smel že kar ukazovati. Resda ga je bila Lucija razjezila do besnosti, a zato še ne bi bil smel preko prosečih dekletovih pogledov.

Pri fari je zazvonilo. Če Monike še ne ugleda pri tistem zavinku doli pod bregom, bo zamudil. A je le še čakal.

Morda se je zakasnila in bo vsa zasopla pritekla. Bosta potem hitreje stopila, se je tolažil. A naj je še tako napenjal oči, ni mogel skozi gosto gabrovje in hrastovje nikjer opaziti Monike.

Ne bo je, je nazadnje dognal in se, jezen nase in na ves svet, pognal po bregu navzdol. Nič ni gledal, kam bo stopil, čofotal je vsevprek po kolovozu, da je bil do vrh klobuka oškropljen z rumenim blatom.

Pred cerkvijo je stala gruča fantov in se mu smejala:

»Kaj si zajca podil, da si osran od nog do glave?«

Monika je zadnje dni hodila po hiši tako klavrno, kot da bi ji bil kdo umrl. Željno je čakala nedelje, ko se bosta sešla z Lapornikovim. Morata se pomeniti in poravnati, tako ne bo mogla več dolgo živeti.

A kakor bi bila Lucija vedela za njun zmenek, se je v nedeljo domislila, da bo šla k pozni maši namesto k zgodnji kakor po navadi. Moniko je pogrelo. Vedela je, da se je bo teta držala kot klop, samo da ne bo mogla do Lenarta. Nalašč je ne bo spustila izpred oči. Vsi načrti so prekrižani, vse lepe besede, ki jih je ves teden izbirala za Lenarta, vržene v vodo. Ali ni, da bi se človek na mile solze zjokal!

Vendar je Monika poskusila. Morebiti se ji bo posrečilo. Nalašč se je obotavljala pri oblačenju in, ko jo je Lucija, že zakmašno napravljena, priganjala, naj pohiti, se je izgovorila:

»Zofko bom počakala, bo prišla pome.«

»Ne boš je dočakala, ker je že zdavnaj odšla tamle doli čez travnike; najbrž se ji zdi po cesti preveč blatno.«

Tu imaš! Pa si pomagaj, če moreš. Moniki je vroče in ne ve, kaj naj stori.

»Tak zaveži si že ruto, saj že pol ure stojiš pred ogle dalom!«

»Oh, teta, če se vam mudi, stopite naprej, vas bom kmalu došla.«

Lucija ima tenko uho. Čuti, da bi se je Monika rada znebila. Ima že kaj za bregom.

»Kajpak, kakor da bi bila zate naročena posebna maša.«

Dekletu gore tla pod nogami. Teta jo trdovratno čaka, najprej v hiši, potem v veži in nazadnje na predrju pred okni.

Moniko prime, da bi se zatekla k materi in ji povedala kako in kaj. A se spet premisli. Mama bi bila huda in, če bi se že ne jezila, bi bila vsaj žalostna. Odkar je oni dan Blažek povedal, kaj namerava, mame skoraj ni več spoznati. Ne je, ne spi in pod vdrtimi očmi se ji rišejo čedalje večji temni kolobarji. Ne, ne, matere že ne sme nadlegovati s svojimi težavami, vsaj zdaj še ne. Mama bi povedala očetu in z njim se v teh dneh tudi ni šaliti. Ata skoraj nič ne govori, le venomer žlevi tobak in strmi nekam v prazno. Saj jim ni zameriti, staršem, zadnji sin se jim odpravlja po svetu, to ni kar tako.

Tako je Monika spoznala, da je prav za prav le sama na svetu, popolnoma sama z bolnim srcem in svojeglavo teto, ki bi ji edina lahko pomagala, a noče.

Vdano kot kužek je stopala za Lucijo. A vso pot je grenko pogledovala tja na desno, na Mlinarjeve hraste vrh klanca.

8

Na Dolgem vrhu je spet zadišalo po pomladi, prekajeni gnjati in velikonočnih pisankah.

Zormanova hiša se je spet napolnila z mladostjo. Otroci so prišli, iz vseh krajev in od vseh vetrov. Znova je zakilpelo veselo življenje na domačiji pod bregom.

Vendar je bilo to pot nekoliko manj razigrane brezskrbnosti. Kakor da se je prek hiše in obrazov potegnila senca, ki vedno širje razpenja temna krila.

Že to je bilo hudo, ker so našli fantje starše tako pobite zavoljo Blažeka, najmlajšega. Saj bi ga ozmerjali in ga pregovorili, naj ostane na domu, a si ne upajo. Ko pa so nekoč tudi sami napravili prav tako, eden prej, drug pozneje. Tega ne morejo nič spremeniti. Saj v svetu tudi marsikaj ni, kakor so sanjali, a kaj si hočejo. Sanje odpihne veter ko listje z drevesa, a deblo ostane in čaka novih pomladi. Tako kolobari življenje.

Tudi teta Lucija se fantom ni zdela več prejšnja, čeprav si je na vse pretege prizadevala, da bi ne pokazala nikakršne spremembe. Toda bistrih mladih oči ni mogla preslepiti, preveč grenkega je bilo primešanega njenim smehljajem.

In tudi ta, ki je zdaj hodila po hiši namesto nekdanje Monike, ni bila njihova sestra, žvrgoleča iz jutra v večer. Zormanova Monika se je smejala ko poletni dan, ta tu pa stopica, kakor bi razgrebala grobišče. Monika se je med vsemi najbolj predrugačila.

Brez spraševanja so fantje spoznali, da se je od božiča zgodilo pri hiši poleg znanih tudi še mnogo neznanih velikih stvari, o katerih ne bo nihče črnil.

Najhuje pa je bilo, da je prišel Simon domov bolan. Zares bolan. Prinesel je s seboj zdravniške izsledke in priporočilo za spremembo zraka in različna zdravila. Prehladil se je bil ali kaj, pljuča so močno načeta. Pri skrbni domači postrežbi se bo pozdravil, le študiranje mora za nekaj časa pustiti.

Na zunaj se fantu bolezen ni kdo ve kako poznala. Že zmlada je imel blede prosojno, kakor deklica mehko polt. Le ustnice so mu bile zdaj bolj rdeče in ob ustnem kotu se mu je potegnila bolna črta. Oko pa mu je gorelo kakor svoje dni.

Ana in Lucija sta se spustili v boj. To ni bil več tisti počasni, grizeči dvoboj med njima za otrokovo ljubezen, ki prav za prav do danes še nikoli ni popolnoma prenehal,

le da se je prva silovitost z leti unesla in ostrina mečev skrhalo, to je bil pretresljivi boj za Simonovo življenje.

Ana ni več postajala malomarno prekrizanih rok okrog oglov kakor v zadnjih dneh. S pomlajeno močjo se je vrgla na delo. Zdaj je šlo za vse, ker je šlo za sina.

Tudi Lucija je zdaj vrgla od sebe vse drugo, kar jo je gnjavilo in premetavalo od onih kolin. Celo Moniko je v tej novi skrbi pozabila zasledovati, čeprav je vse doslej delala to z natančno skrbjo, ki je bila pomešana že kar s hudobijo. Še prejšnjo nedeljo jima je srečno prekrizala zmenek. Dekle je potlej jokalo kakor iz uma, a kdo bi si jemal k srcu vsako solzo mladostne zagledanosti, posebno še, če je s tem pripomogel odvrniti od sebe nesrečo.

Zdaj se je Lucija nenadoma počutila čudno majhno, stlačeno. V glavi ni našla prostora nobena druga misel več: »Simon je bolan.« In potem je prekipela to misel železna odločenost: »Ozdraveti mora!« Fanta in sebe je zaobljubila Mariji Pomagaj, če mu izprosi zdravje. Po golih kolenih bo šla okrog njenega oltarja. In Simon tudi.

Dolge dneve je preležal Simon v smrekovem gozdu v bregu za hišo. Mahovita, z igličevjem pokrita tla je pregrnil z debelimi odejami. Zadovoljen se je smehljal svojemu prijetnemu ležišču. Ob sončnih dneh so mu ženske celo male južine nosile v gozd.

Po navadi je ležal vznak, gledal igračkanje oblakov nad seboj — včasih se mu je zdelo, da mu bodo ti beli kosmiči skozi smrekovo zelenje popadali v naročje — sledil pota mravelj, čebel, metuljev in čmrljev, oponašal kosa v bukovju na oni strani. Večkrat se je po cele ure zamotil z razpoznavanjem ptičjih glasov.

Včasih je tudi kaj bral, a bolj poredko. Branje ga je utrujalo.

»Kakšne debele bukve!« se je nekoč začudila Lucija, ko ga je prišla klicat k južini. Vzela mu je knjigo s kolen in jo prelistavala. Med listi je našla razglednico.

»Kaj pa je to?«

Simon je zardel, a koj zatem spet prebledel. Nehote je segel po razglednici, kakor bi hotel zavarovati svetinjo, a se je premislil.

»Le dobro si jo oglejte!«

»Saj ne razločim nič drugega kakor visoko ograjo in debela vrata, vdelana na sredi v ta zid. A nikjer nobene žive duše.«

»Nič drugega ne vidite?«

Lucija je napenjala oči. »Nič. Pač, trava in rože spred, za ograjo pa ne moreš pogledati, v vratih ključ, to je vse.« Simon se je smehljajal.

»Še neko pisanje je nad vrati. A ni po naše.«

»Ne,« je dejal Simon, »to so grške črke.«

»Kaj se ti spoznaš na te krice-krace?«

Fant se je moral zasmejati. »Ali hočete, da vam preberem?«

»Le.«

Simon je vzel razglednico; podržal jo je v roki tako pobožno kakor tisto fotografijo o božiču; potlej je počasi bral, da bi teta bolje razumela.

»Tisti ima vse, ki ima moč, da ne poželi ničesar.«

»Hm, čudno pisanje,« je rekla Lucija po dolgem molčanju. Ker je Simon še kar naprej nepremično strmел na razglednico in pri tem pregibal ustnice, kakor bi molil, se je začudila: »Kako da ti je toliko do te slikarije?«

Fant se je tako blede nasmehnil, kakor bi ga poljubil smrtni angel: »Drugačna je od one, ki sem vam jo pokazal o božiču, jelite? — — Tako je pač. Zdaj se s te učim pozabiti ono prvo.«

»Kako da bi moral zdaj kar na lepem pozabiti? Saj menda tista ona ni taka, da bi te pustila.«

»Ljubezen ni za bolne ljudi.« Tako grenko so zveneale te besede iz Simonovih ust, da si Lucija ni upala več spraševati.

»Včasih tudi za zdrave ne,« je pomislila. »Jaz bi morala tudi imeti takole podobo. Tisti ima vse, ki ima moč, da ne poželi ničesar.«

Lucija se je vrnila z mislimi od nekod daleč.

»Južina bo preveč shlajena, pojdiva!« Glas se ji je čudno tresel.

Niso še pojužinali, ko je prišel po predrju godec Kanka. Pogledal je skozi odprto okno in, ko je videl, da so pri južini, je pritotal v hišo. Ko bi bilo to dopoldne, bi ga bila Lucija prav za trdno nahrulila, zakaj stresa po Dolgem vrhu take bedarije in še njo vtika vanje. A zdaj ji je bilo srce tako mehko! Zato ni mogla drugače, kot da je prinesla iz kuhinje žlico in jo dala Kanku, naj prisede.

Tisti večer je stopila Lucija k Simonu v hiško, ko je bil že v postelji.

»Ti — ali bi jo mogel pogrešiti?« je boječe vprašala.

»Kaj?«

»Tisto razglednico.«

Fant se ni mogel načuditi. »Kako da vam je zdaj toliko do nje, teta?«

»Tako, imela bi jo. — Ali daš?«

Usedla se je na Simonovo posteljo. Videti je bilo, da bi se rada nekaj pomenila z njim.

»Ta slika ti mnogo pove,« je rekla, a mahoma je utihnila, kakor da se je premislila. Ni bila vajena pogovora. Pri vratih pa se je obrnila in z roko na kljuki dejala: »Tudi meni bi veliko povedala ta podoba. Mlad si še, Simon, ali vendar že veš, kako je hudo, če ti odmaknejo kos kruha izpred lačnih ust, a še huje, če ti cveto rože pred zaklenjenimi durmi. — Ko bi le nečesa ne bilo — — — kaj ko bi še ti rekel Moniki, naj pusti Lapornikovega?«

Simon se je začudeno ozrl, a Lucije že ni bilo več.

Drugi večer je Monika prinesla Simonu čaj. Prvi krajec lune je slabotno razsvetljeval kamro.

»Luč bom prižgala, da boš vsaj videl.«

»Nikar! V polmraku lahko mnogo bolje misliš.«

Monika je sedla k bratu na posteljo. »O čem pa moraš toliko premišljevati?«

Simon se je rahlo nasmehnil: »Tudi ti menda nisi čisto brez misli. Smo pač ljudje v takih letih.«

Monika ga je naglo pogledala in že so ji solze navrele v oči. Zdaj se ji je mahoma razlilo vse, kar je dolge tedne glodalo po njej in ji težilo srce.

»Zakaj jokaš, Monika?« je čez čas mehko vprašal Simon. Čutila je, da bi nocoj lahko povedala vse, pa naj bi jo brat vprašal kar koli. Simon ji je bral v globini srca in jo verno poslušal. Zrelo, kakor mož, je ob koncu pokimal:

»Ne, ni za vse tisti napis, teta Lucija!«

Dekle se je v zadregi ozrla: »Kaj praviš?«

»Nič, Monika. Le to, da teto morebiti razumem.«

»Jaz pa ne in ona tudi mene ne. Noče me! Sovraži me! In jaz sovražim njo! Požrla mi bo mladost in njega!«

Tedaj je Simon v mlačni poltemi poiskal Monikino raskavo desnico, jo dolgo podržal v svoji in jo mirno stiskal. Moniki je bilo, kakor da se je z vročim čelom naslonila na hladno steklo. Dobro ji je delo in tiho je poslušala.

»Mater imamo radi, ker je zmeraj blizu nas in je na vsem svetu samo ena, takele tete pa ne opazimo. Nevidna je, a povsod pričujoča, neznatna je, a nepogrešljiva. Človek bi ji skoraj ne rekel ‚Dober dan‘, ko stopi v hišo, a vendar bi mu nekaj manjkalo, ko bi ne zaslišal njenega ‚Bog daj‘. Dobro ti hoče, Monika, a sta si morebiti daleč narazen, da se ne razumeta. Njena pot je bila drugačna, zato ne pozna tvoje...«

Simonove besede so zagrnile Moniko, da ni mogla spraviti besedice iz sebe. Skrila je obraz v dlani in solze so ji tiho polzele skozi prste.

Po treh mesecih je Simon spoznal, da mu je mnogo bolje. Računal je, da bo šel lahko jeseni že nazaj v šole.

»Saj sem vedel, da me boste doma pozdravili,« se je srečen smehljal. Obema, materi in teti, je pohvala neznanško dobro dela.

Ko so zapeli po bregih klopotci in so napete ježice po kostanjevju široko zarežale v sonce, kažoč mu debele plodove, se je Simon odpravil v mesto, kakor vsako leto. Zdravniki so mu dejali, da je Dolgi vrh napravil pri njem čudež.

Tudi fant se je čutil zdravega, celo krepkejšega kakor prejšnja leta. Z velikim pogumom se je spet poprijel učenja, da bi nadomestil zamujeno.

Skoraj hkrati je odšel od doma tudi Blažek. Niso pomagale ne materine prošnje ne očetova jeza. Tako dolgo je moledoval, da so mu dovolili.

Tisti dan so sedli k južini samo štirje. Mrtvo in prazno so gledali okrog sebe, niso si upali pogledati drug drugemu v oči. Monika je prinesla žlice in eno položila tudi na Blažekov prostor; ko je videla presunljivi materin pogled, jo je naglo umaknila.

Zorman je stisnil zobe.

»Šest jih je bilo, zdaj nimam nobenega.« Globoko ranjena ljubezen očeta in gospodarja je govorila iz njega. »Ali je res za kazen, ker sem prvega skoraj po sili pognal z doma, da so se vsi drugi kakor kamni strkljali za njim. Bog mi je priča, da sem hotel vsem le dobro, tudi Simonu, pa se mi je tako spakedrало.«

V izbi je bilo ko v grobu. Temno in tiho. Zormanka je strmela v poslikane stene, kakor bi jih ta dan prvič videla. Bilo je, kakor da išče misel, ki bi jo mogla zaokrožiti v besedo, a se ji nobena ne zdi dovolj dobra. Le ko je Jernej omenil Simona, so se ji oči pomenljivo ustavile na Luciji. Da, to je tisto, je grenko pomislila.

Moniki so oči uhajale prek velikanskega kupa svinjskih buč pred pojato v breg, kjer je razposajeni veter plesal z žoltim listjem. Nehote je pomislila, da je veter pometel iz njihove hiše vse veselje s fanti vred, prav kakor pometa odpadlo listje po predrju. Takšna pušča je nastala zdaj pri njih, da bi najrajši ušla. Toda ulti bi mogla le na Žabljek, nikamor drugam. Topla misel je pobožala črno, kuštravo glavo. O, Lenart! V nedeljo se bosta spet videla.

Lucija je stopila k peči, kamor je bila prej dela sušit predpasnik. Pretipala ga je, če je že dober za likalnik. V izbi je bil še vedno molk, daveč, žgoč molk. — Tedaj se je Lucija obrnila k onim trem. Lepe, vdane sinje oči so ji bile žalostne na smrt, iz grla se ji je trepetaje trgal piskajoč glas, podoben stokanju ranjene živali.

»Nisi ti pognal Simona, Jernej, ampak nesreča, ki sem je bila kriva jaz.«

Lucija je čutila, da je zdaj z odprtimi rokami sprejela puščico iz Aninih rok in si jo vpricho vseh sama zasadila v prsi.

Zormanka je stisnila tenke ustnice in vsa rdeča povabila pogled. Kaj takega ni pričakovala. V hipu ji je bilo žal prejšnjega očitka. Prav nič bi ga ne bilo treba, ko jim je že tako in tako dosti hudo. Zdaj šele je spoznala, kako so Lucijo gotovo boleli njeni očitajoči pogledi, čeprav se je delala, kot da se je ne dotaknejo.

Jerneju so se skalile oči. Z roko si je segel na plešasto glavo, ki mu je na senceh že močno sivela.

»Nisem tako mislil, Lucija. Ti ne moreš nič za to, mi vsi vkup ne moremo nič. Pokaj bi se grizli z očitanjem, ko pa smo vsi hoteli najbolje. Nesreča je božja dekla, pravijo, kakor smrt. Tja mora, kamor je poslana.«

Zormanka se je kar naprej usekovala in si segala s predpasnikom na oči.

»Navsezadnje so naši fantje le še živi.« je vzdihnila med jokom.

»In pošteni,« je pribil Zorman. »V tem pa je vse.«

Tisto leto je bila dolga in huda zima. Kakor da se je sprijela s pomladjo, ki se ji kar ne more izmotati iz štren in se postavili na lastne noge. Kmalu bodo šli že k božjemu grobu, a še zmeraj brije krog oglov ledena burja kakor v adventu. In namesto da bi ti zapeli ptički, da bi ti zacvelo srce, se nad polji spreletavajo vrane in srake z raskavim krakanjem.

Pri Zormanu so tolkli zimo, kakor so vedeli in mogli. Do novega leta je še nekam naglo zdrknil čas. O božiču so prišli spet fantje domov. Tudi Simon, ki se je bil celo precej zredil, kar ga niso videli. Tako lepo zalit je bil, da je bilo veselje. V obraz je bil čisto bel, a v njem ni bilo več niti sledu lanske prstene bledice. Domači so si veselo oddahnili, posebno mati. In Lucija je fanta ganjena opomnila, ali kaj misli na to, kdaj bo lahko poromal z njo k Mariji Pomagaj, da bo izpolnil zaobljubo.

»Zdaj je še premrzlo,« je rekel Simon. »Majnika pojdeva, takrat je najlepše; ni gneče in ne vročine.«

Potem sta se pogosto menila, kako bo takrat in kaj bosta vzela s seboj.

Po božiču so klali. Takrat se je zbrala žlahta in pri hiši je bilo nekaj dni dovolj dela in ljudi. Toda potlej se je pričel čas ustavljanja, kakor bi se nekam priškrnil. Dnevi so bili pepelnatosivi, prav takšno je bilo nebo in celo zmeraj zelene smreke v gozdu na bregu so bile sivkasto prevlečene. Nič drugačna ni bila Zormanova hiša, kjer se je vgnezdila puščoba in dolgčas.

Velika zelena peč v kotu je molče premišljevala o minulih zimah. Prenekaterega majhnega kričača je vzredila na svojih prsih. Kaj vse so včasih počeli ti neugnanci z njo. Bunkali so po njej, da se ji je treslo drobovje, z noži so delali raze v skrilje, kamor so potlej vtikali bučnice in turščična zrna. A peč jim je iz vsega srca odpuščala otroške

norčije kakor mati, vsak dan znova jim je ponujala gorko zavetje v svojem naročju. Zdaj je samevala v svojem kotu in le kdaj pa kdaj jo je kdo obiskal podnevi. Samo Luciji je bila za postelj.

Edino Monika je še vsaj nekoliko oživljala hišo. Upadla lica so ji na novo vzcvetela. Teta Lucija ji ni nič več zalezovala korakov in tako je lahko Lenarta ob nedeljah vsaj videla, če že govoriti ni mogla vsakokrat z njim. In čeprav sta se sešla samo toliko, da sta si voščila dobro jutro, je bilo Moniki dovolj, da je lahko ves teden prepevala. Kje daleč sta bila zdaj od nje bela smrt in črni grob!

Lucija zdaj zares ni hotela nič več preganjati mlade ljubezni. Spoznala je, da je lani pri vsej tisti skrbi mislila prav za prav le nase, kako bi odvrnila neprijetno življenje od sebe, namesto da bi ji bila predvsem pri srcu dekletova sreča. Kaj bi ji tudi pomagalo, ko bi se še nadalje upirala, razbila bi se bila ob lastni hudobiji in Monika bi jo morda kdaj klela še v grob.

»Meni je dal Bog v veselje in tolažbo Simona, tega do-brega fanta, dekcle pa naj ima svojega kuštravega Lenarta, če ji je namenjen.«

O veliki noči Viktor ni prišel več sam domov. Pripeljal je s seboj mlado ženo. Na jugu si jo je bil našel, doma pa je bila nekje v belokranjskih brdih. Čedna, a krhka stvarca!

»Takole bi moral nekoč pripeljati mladi Zorman gospodinjo v hišo,« je spreletelo očeta Jerneja. Pogoltnil je grenko misel, prinesel na mizo najboljše starine in napil mlademu paru:

»Dobro sta napravila. Začel si ti, Viktor, ki si najstarejši, drugi se bodo zvrstili za teboj.

Jurčku so se zableščale oči in beli zobje.

»Ne bo šlo po vrsti, ata, če ne bo Simon prav pohitel; jeseni vam pripeljem pokazat svojo.«

Franček je smeje se sunil pod rebra Simona. Za trdno imata tudi ta dva kje napeljano, a še skrivata, je pomislil Viktor. Le Blažek se je otročje nevedno muzal.

»Kmalu bo maj, teta,« je rekel Simon Luciji ob slovesu. »Vam bom že še natanko pisal, s katerim vlakom se boste pripeljali v Ljubljano, da vas bom pričakal na postaji.«

Luciji je zažarel obraz v sreči. »Le,« je rekla, potem je tiše pristavila: »Zavoljo stroškov ti ni treba skrbeti; toliko imam že prihranjenega, da bo dovolj za oba.«

Vse dni je potlej pestovala veselo pričakovanje. Prvič v življenju bo šla na dolgo romanje. Domačim, posebno Ani morda ne bo po volji, a ne bo gledala na to. Zormanka je bila šele pred kratkim pri sinu v Ljubljani in tudi Jernej je šel že dve leti zapored.

Pol svojih let si človek brez potrebe uniči, je razmišljala Lucija. Ko se izpametuje, je po navadi že prepozno; pomlad je že za njim in najlepši kos poletja . . . Le kako je mogla tudi ona misliti, da nima nič na svetu! Dokler je Simon z njo tako dober, ima vse.

Ko sta nebo in zemlja zapela prvi majski pozdrav žalostni Materi v kapelici na koncu Zormanove njive, je bila Lucija že tako neučakana, da je skoraj pričela šteti na prste kakor otroci do svetega Miklavža: »Danes še ne, jutri še ne, potem še ne, potem še ne, potem še ne, potem pa!«

Že zdavnaj je imela določeno, kaj bo nesla s seboj: suhe klobase, pečenega petelinčka — pri sestri Micki na Cigonci si ga je odslužila z delom — belega kruha z rozinami, na mleku in maslu umešenega, in potjico bo spekla tako dobro, orehovo, da dobi človek koj trojne oči, če jo od blizu samo pogleda. Nekaj kuhanih jajčk bo tudi morala priložiti v cekar, Simon jih ima silo rad, pa slatinko ali dve lanskega s Kamenika. Kaj gorkega bosta pa že dobila v kaki gostilni.

»Ti moj ljubi Bog, na zaobljubljeno božjo pot se od-

pravljam, pa na samo posvetno mislim!« se je Lucija zavedela. Toda kmalu se je potolažila.

»Naj reče kdo, kar hoče, enkrat v življenju bo tudi za Lucijo praznik, velik praznik!«

Lucija je ves teden presanjala. »Hvala ti, Marija, da si mi dala Simona, ko drugega nimam nič na svetu,« je molila. V mislih se je že za zmerom preselila k njemu. »Gospodinjala mu bom in skrbela zanj, kakor sva se domenila. On pa bo velik gospod.«

Nedelja, ponedeljek — — Joj, kako počasi polze dnevi!

V torek zjutraj ji je pismonoša izročil dopisnico:

»Draga teta! Na Brezje pojdeva drugikrat. Zdaj moram z družbo v gore. Vaš Simon.«

Po dolgovrških travnikih je zadišala košnja. Sonce je pridno streglo sušaćem in po dolgem in počez je mrgolelo urnih delavcev. Vsak je hitel, da bi spravil seno pod streho, preden bi se vreme strlo.

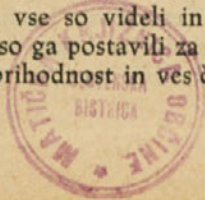
Na poletje je prišel domov Zormanov Simon. Zdaj je bil zares pravi, velik gospod. Končal je šole in v njegovih papirjih je stala pred krstnim imenom besedica: doktor.

Simon je bil židane volje. Ves svet se mu je smejal in on mu je stegal naproti roke in srce.

Mati Zormanka se je od sreče topila ob sinu, oče je v teh slovesnih dneh odložil pipo in kadil viržinke kakor ob največjih praznikih ter se kar naprej zadovoljno muzal v brado. Tudi Monika je bila silo ponosna na učenega brata.

Sklenili so, da bodo za nedeljo povabili žlahto in napravili domače slavje, ko je doletela hišo taka čast.

Pri tej kipeči sreči ni nihče opazil, da se je Lucija umaknila od mize. Tudi Simon ne. Navdušeno je pravil, kako lepo je bilo v gorah, kaj vse so videli in doživeli, natanko je popisal dogodek, ko so ga postavili za doktorja, razkladal je domačim načrte za prihodnost in ves čas srečno

pogledoval drobno dekle, ki jo je tudi pozabil s seboj iz mesta. Samo o romanju s teto Lucijo ni niti črnil. Vse je kazalo, da je na to pozabil.

Lucija se je na vso moč trudila, da bi ne pokazala Simonu, kako ji je zaradi tega hudo. Zato se je rajši umaknila iz hiše v svojo kamro. Tam je poiskala v skrinji tisto razglednico z zidano ograjo in železnimi vrati. Našla jo je bila zjutraj, ko je pospravljala hiško, ki so jo spremenili v Simonovo izbico. Med umazanimi, odvrženimi koščki papirja je ležala na tleh.

»Da, da, le čemu bi mu bili še zdaj midve, ko so mu spet na stežaj odprta vrata zdravja in ljubezni!« je govorila odvrženi sličici in jo obrisala. Potem jo je dolgo vsa presunjena ogledovala.

»Tisti ima vse — — —« je zlogovala iz spomina in grenkost se ji je prelivala v radostno ganjenost.

Smrekov gozd v bregu je še zmeraj živ. Podnevi in ponoči bdi nad hišo v najlepšem kotu Dolgega vrha, v pomladnih vihrah, poletnem soncu, jesenskem vetru in v zimskem miru. V samotnih nočeh ji poje uspavanko, ob dolgih zimskih večerih ji šumeč pripoveduje storijske iz nekdanjih lepših časov.

Velika zelena peč v kotu hiše tudi še vedno stoji. Prenekatero breme je že prenesla, kdo ve koliko nevšečnosti pretrpela, mnogo ran in prask dobila v svojem dolgem bivanju, a nikomur ni prišlo na misel, da bi jih zacelil in zamazal. Ni še tako zdelana, pravijo, da bi ne mogla zdržati še nekaj zim. Morebiti je zato tako trpežna, ker jo varuje sveti Florijan z golido, vtisnjen v zelene pečnice.

Tudi Zormanova Lucija še živi, z gozdom in s pečjo vred. Pere plenice kakor nekdanj in jih obeša ob lepem vremenu med slivje za hišo, ob dežju in pozimi na peč. Kar

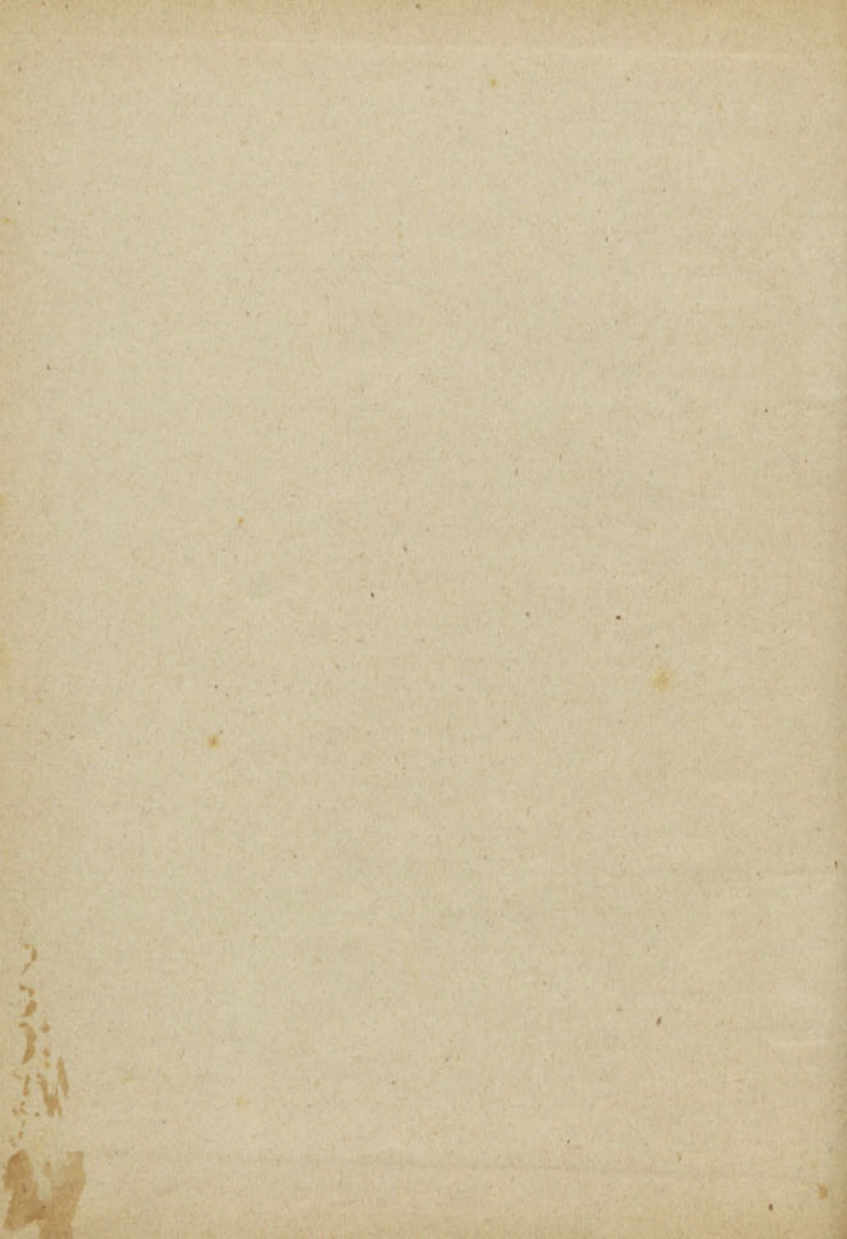
naprej teka sem in tja, pri hiši je zmeraj toliko opraviti. Ob večerih, ko pogasne ogenj v kuhinji, se usede in vzame v naročje malega Lapornika, Lenartovega prvega sina. Ujčka ga na kolenih, mali poskakuje in se smeje na vse grlo. Ko bi znala, bi mu zapela pesmico, tako pa otroku le z roko pokaže v breg in pravi:

»Čuj, Rokec, kako poje — naš gozdt!«

Lucijin glas je raskav, uvel. Njen tihi obraz dober, miren. Sinje oči so mehke, globoke ko morje.

K O N E C

BINDIKAT METALURŠKIH DELAVCEV
JUGOSLAVIJE

PODRUŽNICA št. 1
IMPOL
SLOVENSKA BISTRICA

KNJIŽNICA J. VOŠNJAKA SL. BISTRICA
SLOVENSKA BISTRICA

SB ar 82-311.6

BRAČIČ J.

Zaprta

0008872

COBISS •